

HIND 30 KOP.

INDERN 78 178

DOMINGU BAAMATURU

14/16

1968

MAURICE
DRUON

+

ZEUSI
MÄLESTUSED

MAURICE
DRUON

ZEUSI MÄLESTUSED

Prantsuse keelest tõlkinud
HENNO RAJANDI

KIRJASTUS «PERIOODIKA» * TALLINN 1968

T (Prantsuse)

D 79

Originaali tiitel:

Maurice Druon

Les Mémoires de Zeus

Bernard Grasset, Editeur

61, Rue des Saints-Pères, 61

Paris (VIe)

[1963]

KREEKA RAHVALE
SAJANDITE TAGANT
TÄNULIK

M. D.

MAURICE DRUON

(sünd. 1918)

Goncourt'i preemia laureaat 1948. ja Prantsuse Akadeemia liige 1966. aastast, kuulub praeguse prantsuse kirjanduse keskmisse, teatava soliidsusemainega põlvkonda. Enne kirjanikuks hakkamist tegi läbi välikorrespondendi vaheastme, täites oma generatsiooni vältimatut sõjalist missiooni Inglismaal formeeritud de Gaulle'i armees. Ulduse tunnustuse võitis triloogiaga «Inimeste ots» («La fin des hommes», 1948—1951), mille esimene osa tõi autorile Prantsusmaa ainsa konkurentsitu kirjandusauhinna. Kroonitud teost on meile kaudselt tutvustanud ekraniseering «Selle maailma vägevad», raamat ise kannab pealkirja «Vägevad perekonnad» («Les grandes familles», 1948). Triloogia on Forsyte'ide-Buddenbrookide-Thibault'de traditsiooni jätk, millele võllanalja maiguga vaimukas õelus küll tänapäevasema näo annab. Kiindumus monumentaalsusesse reedab Druoni teinegi suur ettevõtte — kirjanike ja ajaloolaste ühislooming «Neetud kuningad» («Les rois maudits»), mis hakkas ilmuma 1955. aastast. See Druoni eestvedamisel sündinud romaanitsükkel hõlmab Prantsusmaa ajalugu XIV—XVI sajandini. Nende suurte tööde kõrval pakuvad «Zeusi mälestused» («Les memoires de Zeus», 1963) vaheldust — vähemalt seni, kuni olümpiline jutustaja suvatseb pausi pidada. Nähtavasti ette aimates tulevasi kiusatusi, pole autor raatsinud «Mälestustele» kategoorilist lõppu anda.

H. R.

PÖÖRDUMINE SURELIKE POOLE

Mina, Zeus, magasin pika une.

Kuid siis tõusis laotuses kõminaid, milles uskusin kuulvat teie tegude märke, oh inimesed, ja ma ärkasin üles.

Ma paotasin lauge ja vaatasin Maad; silm seletas seal vähe uut.

Ükski mägi pole mu kahe tuhande aastase une vältel kadunud; jõed voolavad ikka samade merede poole, uuristades endist viisi oma kaldakäärusid; mõned suudmed delatades on vaid umbe kasvanud. Tint, mida heidab enda kaitseks seepia, on ikka sama värvi; liblika tiibadel on seesama tolm, mida puistas sinna mu vanaisa; härja turjakühm on seitsmenda kaelalüli kohal nagu ennegi ja asfo-deelia õõtsutab oma õieküünlaid aina samadel nõlvadel.

Tõtt öelda ei saa pidada mingiks uudisasjaks ka teie üha rahuldamatust leiutamistungist sündinud vigureid, oh inimesed, teie tapahimulise sõjakuse hoogusid ega teie vastikut kalduvust püromaaniale. Mis parata — tean liigagi hästi, kellelt te selle kõik pärinud olete.

Teie viimatised võidud aja, ruumi ja raskustungi üle võivad teile tunduda tohutult tähtsatena ja ajada teid uhkusest lõhki; ent nähtuna sealt, kust mina neid vaatan, paistavad nad väiksemas moods.

Te olete ikka veel võimetud end ise jumalaiks muutma. Ükski teist pole suutnud marmorile elu sisse puhuda, ja kui te enda arvates teete mõne järve, peate te ööd ja päevad tammi valvama, et see ei murduks ja teid ära ei uputaks.

Teie tegevusväli on avardunud pigem eksimisvõimaluste kui vabaduse mõttes ja ennemini olete te osanud endale hädasid juurde soetada kui oma ettemääratud saastust kergendada.

Seejuures on teil nähtavasti nii mõnigi asi unustusse jäänud.

Oh surelikud, kellele mu sõnad on määratud, ärge ku-

jutlege jumalaid, kui teil enam üldse pähe tuleb neid
kujutleda, üksnes aujärjel istumas või siis iharalt lille-
asemeil pikutamas, kus nad nuusutavad hajameelselt kil-
tusteviirukit ja naudivad lõpmatuseni õndsuses hõljudes
lõputu aja rõõme.

Surelikud, armsad surelikud, teadke, et see on eksitus,
ärge samastage seda, mis teie tahaksite olla, sellega, mis
meie oleme.

Jumalana elada pole kergem kui lihtsa möödujana.

Mina, Zeus, jumalate kuningas, kuningate jumal, tahan
teile jutustada oma loo.

ESIMENE AJASTU

Taevas ja aeg

Asjade algus.
Eelisa Chaos.
Gaia unenõid ja
Uranose ilmu-
mine.

Ma kuulun jumalate kolmandasse sugu-
põlve. Meie soo alustaja oli minu vanaisa
Uranos, atlantide kuningas.

Tema eelkäijana mainitakse üht kauget
esivanemat nimega Chaos, kes paaris
naissoost Tühjusega, maailma-ööde esiemaga; tema pillat-
tud seemnest olevat sigitatud universumi algelemendid ja
meie galaktika tähtsamad tähed. Seejärel, jätnud edasise
töö ja algelementide ühendamise oma kõige toimekama
poja Erose hooleks, olevat Chaos läinud tagasi Eetrisse,
mille nime ta endale võttis, ning tukub seal siamaani või
valmistab ehk aeglase tohutu erektsiooni teel ette mõne
teise taevatühjuse asustamist. Aga see kõik on väga eba-
määrane ja udune.

Uranosegi sündimise kohta ei ole mul kindlamaid and-
meid.

Minu vanaema Gaia, Maa, väidab juba pikemat aega, et
tema on Uranose sünnitanud ilma igasuguse maskuliinse
algtõuketa, tahtes endale ise abikaasat luua. Aga eosta-
mis- ja emadusküsimuses on mu vanaema Maa alati
natuke hull olnud. Ta on küll esimene, kuid mitte kau-
geltki ainus selles pikas naisolevuste reas, kes ihkavad
upsakalt omast väest sugu teha ja sonivad võimalusest
tuua ilmale ainult emaüasest tekkinud ihuvilja. Sellised
jumalannad pühendavad end neitsusele või lesbilisele
armastusele, nagu näiteks minu tütar Artemis, või siis
klinduvad oma esikpoegadesse, kes neid armutult ära
kasutavad ja piinavad. Mõned leiavad kompensatsiooni
selles, et kohtlevad oma pealesunnitud abikaasat nagu
imikut. Seda liiki surelikud võivad vähemalt leevendada
lõhestumust, mis neid häbistab, ja kahestumist, mis neid
alandab, otsides abi mõne jumala ihaldustest või teeseldes
nende ohvrit. Kui paljusid olen ma sel kombel aidanud,
kui paljusid lasknud karistamatult valetada! Ja kõik minu
pojad — Ares, Apollon, Herakles, Dionysos — kui palju
on nemad vaeva näinud, lohutades neid ilusaid, mõnikord

ka inetuid naisi nende meelekibeduses, et neid pole õnnistatud kahesoolisusega!

Oh mu tütrede, tütrede! Ärge kadestage austri elusaatust! Teaksite te vaid, kui igav tal on, kuna tal pole võrgutada kedagi peale iseenda, ja kui lõpmata kurb on tema üksildane pulm!

Aga tulgem tagasi Uranose juurde.

Tema ise ütles end olevat Päeva ja Öö poja, mis oli muidugi vaid mõeldud tõe varjamiseks.

Võib ju oletada, et ta tuli kuskilt mujalt, ma mõtlen mõnest kaugemast universumi piirkonnast, kus jumalikud võimed on rohkem arenenud.

Olgu seiklusvaimu sunnil, olgu tüli tõttu omastega, või siis lihtsalt maakuulajana, kellel polnud enam võimalust tagasi pöörduda, võttis ta tollal veel neitsiliku Maa oma valdusse ja muutis ta viljakandvaks. Meie, tema lapselapsed, ei suutnud iial tungida läbi saladuste hämaruse, mis ümbritseb tema päritolu ja suurendab tema üllust ning vägevust.

Ta oli imetlusväärne, suurepärase jumal, kõigi asjade korraldaja, töökas ja toimekas jumal, kes väsimatult kõike enda ümber energiaga laadis, võimukas küll, kuid alati õigluse ja õnne eest väljas.

Mu tädi Mälu kinnitas mulle korduvalt, et nii mõnegi iseloomujoone poolest meenutan ma tema isa. Kui ma olengi pärinud üht-teist Uranose voorustest, siis on kindlasti just need teinud minust jumalate kuninga.

Uranose lapsed ja tööd. Arv ja loomine. Uranos Taevalik sai Maaga nelikümmend viis last, kelledest nimetatakse eeskätt kuut titaani — neist vanim oli mu onu Okeanos ja noorim mu isa Kronos — ning kuut titaaniidi — nende hulgas mu ema Rhead ja mu tädi Mälu —, siis veel kolme suurt kükloopi ehk ükskilma ja kolme hekatonheiri ehk sadakätt. Tema järglased on ka esimese põlvkonna nümfid ja mitmesugused jumalad, jumalannad ja hiiglased, kellest ma teile kohe jutustan.

Titaanidel ja titaaniididel oli paljunemisvõime, ükskilmadel ja sadakätel ei olnud. Kuid igal sadakäel oli viiskümmend pead. Võite kujutleda, milline arvutamisküürus ja uurimisvõime oli neil viiekümnel ühendatud ja ühtses rütmis töötaval ajul; võite kujutleda, milline oli

nende viiesaja sõrme kooskõlalise tegevuse sajakordistunud jõud ja imeväärne täpsus. Üksilmad aga, keda juhtis töös nende võrratult terane pilk ja kelle tähelepanu mingi peibutus ei suutnud kõrvale pöörata, hoolitasid tuleastjaid ja valitsesid piksenoolte üle.

Teile, surelikud, meenuvad nüüd muidugi uusimad masinad, teie leidlike uurimiste viili, mis teie endi hämmelduseks vastavad esitatud küsimustele kiiremini kui teie ise, mis lahjendavad teie liigutusi sada korda mõjusamalt või mis suunavad teie teenistusse nähtamatuid jõude. Hoidke end ennastlike samastamiste eest! Teie robotite ja jumalike hiiglaste vahel on umbes sama suur vahe kui teie ja minu vahel. Ärge unustage, et titaanid, kükloobid ja hekatonheirid on pealegi surematud. Minu poolt ahelasse pandud, kukuvad nad maa sisemuses, aga neid võib üles äratada, ja isegi nende unenäod on ohtlikud.

Oma poegade abiga ehitas Uranos mäed ja jääliustikud, laakis ühte kohta joosta palavat laavat, et kindlustada atmosfääri, ja laotas teisale paksu kihi muda, kristalliseeris kujutu ja muutis tahkeks püdela aine, jaotas ära metallide aarded ja allutas Voogaja Pontose, Chaose järeltulija, kooskõlalisele seadusele.

Kõigist tema teostest on alati minu erilist imetlust äratanud viljastava vihma suur hüdrauliline süsteem, nii lihtne ja täiuslik, mis lõputult ammutab iseendast oma liikumapaneva jõu.

Minu onu Okeanos, suurte jõgede isa, viis selle töö lõpule.

Uranose ainus kirg oli loomine. Olgu salaja kaasa toodud süütu matute kauguste tagant või siis geniaalse intuitsiooniga tabatud (mõlemal juhul Saatuse kingitus) — talle oli teada orgaanilise elu Arv. Tema lõi liigid.

Kõik see, mis haljendab, õitseb, ujub, roomab, lendab, jookseb ja käib, kõik see, mis asustab vett, kõik see, mis labistab õhku, kõik see, mis poeb juurtega kaljuprakku või mulda, kõik see, mis sööb, hingab ja eritab, kõik, mis laulab ja piiksub ja määgib, mis kutsub, karjub välja oma lha, oma hirmu ja rõõmu, kõik, mis muneb, idaneb, seemendab, kõik, mis pooldub nõnda, et mõlemast poolest saab endise sarnane tervik, samuti kõik see, mis oma aine lõpmata väiksesse ossa salvestab kõik oma kujud ja tunnused, et neid edasi anda uuele ja ometi samale olendile, — kõik see on tema töö.

Ma ütlesin: elu Arv, ja juba te, juba te, armsad surelikud, unistate. Nii ammust ajast püüate te teada saada.

Arv on sõnatu sõnum. Ta on laine ja valgus, mida keegi ei näe; ta on rütm ja muusika, mida ükski ei kuule. Ta moodused on lugematud ja ometi on ta muutumatu. Iga elu vorm on Arvu eri avaldus. Kannatust, mu lapsed, teil tuleb veel mõnda aega unistada...

Oma esimestes katsetustes oli Uranos tagasihoidlik. Arvuga peab ettevaatlikult ümber käima.

Muidugi, amööbi meloodia võib ehk veidi monotoonselt ja esimese sambliku kantaat liiga puiselt mõjuda. Aga edasi — kui vohav fantaasia, kui kiire esitus, mis julged fuugad, mis imerikas kontrapunkt, milline avar ja suurejooneline liikide sümfoonia!

Vahel on juhtunud, et kui ma mõne sureliku naisega kuskil niidul armastuses ühtin, unustan ma oma kaaslase ja sellegi, mis mul käsil, — sedavõrd võlub mind rohu mitmekesisus mu silme ees.

Üks rohututt... See on nii harilik asi, et seda tähelegi ei panda. Kuid uuriage teda lähemalt, ja te olete rabatud nagu minagi eri taimede hulgast, millest koosneb seesama tutt, võlu tud varte vahelduvast kujust — üks kandiline ja karvane, teine ümmargune ja kokku pandud kontsentrilistest torukestest, üks seest tühi, teine täis ja kolmas veel kolmekandiline. Oh Arv, sina lõpmatu t teise neev Arv! Ja teid paneb imestama juurte osavus ning seemnete iseseisvus; te loendate värve, kõiki rohelist varjundeid, mis moodustavad selle üldise roheluse, mida te kaugelt näete; ja te eristate vaimustunult iga üksiku lõhna.

Kui teidki tabab vastaval momendil siisugune hajameelsus, soovitage siis ka oma partneril jälgida linnukeste lendu või mõtiskleda teid varjavate lehtede kuhu üle ja tunda neist rõõmu. Küll te siis näete, kuidas armastuski seeläbi palju meeldivamaks muutub!

Sest Uranos oli õigusega uhke oma tööde peale ja mina, tema päranduse valdaja ja hoidja, olen uhke tema peale. Meile kummalegi ei meeldi, et teie otsekui oinad, ilma midagi nägemata, hindamata või mõistmata jooksete läbi tema loomingu rikkaliku galerii. Aga kui te mõnikord suudate ennast hetkeks unustada, et uurida hoolega tema seedrikäbi, tema roosasüdamelist granaatõuna, tema sillerdavat vesikiili ojavirvenduse kohal, tema

vaakusil, kes päikesepaistel tukub, kahe kivi vahel rõngas nagu lõpmatuse märk, siis on selle vastutasuks õnn. Sest mõnda aate te osa Arvu võnkumisest ja maailma liikumisest.

Ei nõua see teilt ilukõneleja vaimusära ega mitmetihonne arpaani omaniku jõukust. Lihtne karjane võib teile selles asjas sageli silmad ette anda.

Kadunud liigid.
Titaanide hull
auahnus; nende
ettevõtted;
nende karistamine.

Niisiis asustas Uranos Maa kõigega, mis seal elab. Ent pole suurt loomingut ilma korduvate katsetusteta ja sagedaste eksimusteta. Kui palju on neid liike, millest on säilinud vaid lubjakivvi jäädvustatud fossiilne mudel, ja kui palju on veel teisi, mida praegugi kohtab ja mis ometi loodi üksnes mõne täiuslikuma teose visandiks! Kui palju tiibu kisti küljest, niipea kui nad valmis said, kui palju kordi kinnitati neid roomajate või kalade selga enne kui soomustest arenes sulestik, enne kui kotka ja tuvi tiib sai lõpliku kuju.

Teinekord püüdsid titaanid meeletust auahnusest astuna oma isaga võistelda ja oma ettekujutust mööda tema loomingut ületada, selle asemel et talle abiks olla.

Loomine oli nende meeletust nii kerge! Miks jäi Uranos alatasa tühiste üksikasjade taha toppama? Milleks kuldada sajandeid tõugu lülid või teo silmade peale, kui võib ometi ainsa hetkega kivisest kingust seedri esile manada?

Salaja õhutas neid nende ema Maa.

Kuid ehkki Uranos oli oma poegadele töid kätte andes avaldanud neile mõningaid Arvu muuteid, ei olnud ta neile reetnud Arvu ennast ega ka mitte kõiki tema raketamise salaasju.

Titaanid suutsid vaid teha ebaproportsionaalseid hiidloomi, väikese ajuga koletisi, kes vedasid vaevaga järel oma vormitut, väljavenitatud keha, loendamatute hiigelloivadega jäledaid hüdrasid, hirmsaid lohesid, kes oma küünistega loodust lõhkusid või ainsa sabahoobiga metsa ära laastasid; juba nende elajate hingeaur suretas kõik elava nende teel.

Titaanid tegid meeletusi ka taimeriigis. Niisked seemned, nii suured, et varjasid päikese, hiigelsõnajalad, lõpmata pikad väätkasvud, mustad, liiga lihavad õied, liiga lopsa-

• kad lehed, mis tilkusid kleepuvat mahla ja mis ähvardasid kõik muu lämmatada.

Albis võistlustuhinas ei suutnud titaanid oma elajate kasvule enam piiri panna. Nad olid ükssilmad ja sadakäed töösse rakendanud, kuid ei osanud neid juhatada, ja tagajärjeks olid vastustamatud ning hirmuäratavad teod.

Nähes ohtu, pidi Uranos halastamatult vahele astuma. Ta paiskas maailma segamini, kergitas üles mõned mäeahelikud, kuivatas mitugi merd, uputas mõnegi oru ning hävitas vee, jää või tulega oma laste tehtud elukad. Pole isegi võimatu kujutleda, et ta raputas tervet maakera, nihutades natuke telge, mille ümber see pöörleb, ja muutes väheke tema ellipsikujulist teed ruumis.

Häbistanud titaane nende narri kehklemise pärast, pani Uranos nad maa südamesse vangiks, et nad ei saaks enam iialgi niiviisi teha. Nõndasamuti talitas ta kükloopide ja hekatonheiridega, kellest tal enam suurt kasu ei olnud ja kes olid oma vanemate vendade ässitust kuulda võtnud. Ainsa erandi tegi ta Okeanosele, kes peale paari hüdraproovi oli end muidu üsna tagasihoidlikult ülal pidanud ega olnud oma vendade hullust kaasa teinud.

Nõndasamuti jättis Uranos endale igapäevase töö juurde abiks nümfid ja titaniidid, eeskätt oma tütre Mälu, kõige hellema, kõige ustavama lapse, kes sestpeale alati tema kõrvale jäi, et kõige kohta arvet pidada.

Maa keha.

Saatuse.

Jumalate keel.

Võib-olla, mu surelikud lapsed, üllatab teid see, et kuulete mind rääkivat Maast kord kui olendist, kord kui asjast, kord kui vanaisa abikaasast ja kord jälle kui tema tegevusväljast.

Et mind õigesti mõista, mõelge omaenese kehale, floora, mis teie sisikonnas lokkab, fermentidele, mis teie sees äraarvamata hulgal tekivad, sugu jätkavad ja paljunevad, pisilastest, mis seal omavahel lahinguid löövad; mõelge kõigi nende pisioluste peale, kes elavad teie poorides, teie kudedes, teie nõredes ja kelle jaoks te olete käsitamatu maailm. Mis teavad nad teist peale teie kõhu-koopa pimeduse ja teie mao-ookeani tõusude-mõõnade? Ja kui teie oma naise sisse lähete, mis näevad või teavad nad sellest, kas nad suudavad mõista, mis põhjus ja mis eesmärk on teid läbival värinal?

Nõndasamuti näete teiegi, kaduvväikesed pisilased universumi-määratus kehas, tervikust endast üpris vähe. Sest see, mis teie meelest on silmipimestav valgus, pole muud kui künklajupp, hundisilm, mille varal te oma hämaras urkas käsikaudu ringi kobate.

Ja nii ka meie, jah, isegi meie, jumalad, oleme vaid Saatuses osakesed.

Sest kõigi üle valitseb Saatus, kellest teile küll juba ammu enam räägitud pole. Ometi pole ühtegi jõudu ega ühtegi elu, mis teda vältida saaks. Tema otsused on harva lahmatavad, tema loomus on meile tundmata. Ilma temata poleks ei teid ega mind. Tema annab älgmise tõuke ja määrab lõpuni kindlaks tee, mis tuleb kõigil hästi või halvasti läbi käia ja millest ükski ei tohi kõrvale kalduda. Nõndasamuti on Saatus, kes asub ümberringi, sealpool meie maailmade masinavärki, ning nii salapärane on tema, et tema nime nimetamisega on öeldud pea kõik, mis temast sõltuda on.

Mõnikord võib temaga põgusalt ühendusse astuda, aga tema pale jääb alati varjatuks.

Ühes asjas pean teid veel valgustama. Meie, jumalate keeles on igal mõistel kolm varjundit, olenevalt sellest, kas tahame osutada mingi asja printsiipi, asja ilmingut või asja olematust. Püüdke selles teadmises minu sõnadele õige tähendus anda.

Ja nüüd võime jätkata.

Atlantis. Inimese loomine. Kuldne ajastu. Kui Uranos, Maa printsiibi abikaasa, oli korrastanud maa ilmingu ja sulgenud titaanid, sadakäed ja ükssilmad Maa olematusse, võttis ta oma asupaigaks Atlantise mandri.

Tema lossi trepiastmed olid puhtast kullast ja sambad mäekristallist. Seinad olid laotud kõige kallimatest kividest, mis, alates ametüstist ja lõpetades rubiiniga, safiiri ja smaragdiga veel vahepeal, laulavad seitsmes valguse värvis. Ja katus oli teemandist.

Ümberringi kasvasid kõige õilsamad puud, mille lehes-üksus vallatlesid imelised linnud. Kogu Atlantis oli üksainus suur aed, määratu lõhnav lillevaip.

Seal, kuldastmetel istudes lõi Uranos inimese, mida ta oma meistritööks pidas. Kaua mõtles ta, kaua otsis ta

õiget Arvu liigile, mille ta tahtis teha kõigist teistest ülemaks.

Kui mõned vindunud ja väheteadjad vaimud ütlevad teile, oh armsad surelikud, et põlvnete ahvist, siis ärge uskuge seda. Ahvid ei ole muud kui inimese proovid, visandid, mudelid. Et neid lohutada nende vahepealses seisundis ja lahti saada nende kriiskamisest, saatis mu vanaisa nad aeda õilsate puude otsa mängima. Aga teie esivanemad pole nad mitte.

Teie, kes te muidu oma isiksuse ja võimete peale nii uhked olete, sageli ülearugi, ärge olge nii alandlikud, et peate end täiustatud ahvideks. Vaadake, kui vilkad nad on. Kui te oleksite üliahvid, oleks teie vilkus veel suurem. Ent Uranos andis seda teile vähesel määral, et te seda puudujääki oma leidlikkusega korvaksite. Sest tema kindel tahtmine oli kinkida teile mõni jumalik omadus; te pole mitte lihtsalt püsti tõusnud neljakäelised.

Inimese Arv on üks eriline Arv, tuletatud tema jaoks ja ainult tema jaoks. Ning kui Uranos selle leidnud oli, varieeris ta seda kohe mitut moodi, lõi eri värvi liike — merivaigukollasest pigipruunini, piimvalgest eebenmustani, kääbusest hiiglaseni — ja jaotas nad üle ilma laiali. Aga kõigist rassidest kõige viimistletum, kõige täiuslikum oli atlantide tõug, kes elas kuldajastul.

Kuldajastut pole mina oma silmaga näinud. See lõppes, kui Atlantise maa hukkus, ja oli juba ammu möödas, kui mina sündisin.

Nii et pange tähele, surelikud, teie tõug on vanem kui enamik jumalaist.

Oma tädi Mälu jutust tean, et inimesed, kes Atlantise aedades elasid, olid paar-kolm jalga teist pikemad. Teie kõige imetlusväärsemad raidkujud annavad vaid kahvatu kujutuse nende kõnnaku ilust.

Ei tundnud nad valu, viletsust ega muret. Uksi nende majadel polnud, sest kõik kuulus kõigile. Aarete küllus nende ümber oli ammendamatu, ja nad ei teadnud, mis on sõda. Kellelgi polnud vajadust ihaldada endale rohkem vara või suuremat võimu, kui oli teistel. Kiivus oli neile samuti võõras; mehed ja naised ühinesid vabalt, võttes kuulda looduse hääle korduvaid ja erinevaid kutseid.

Loomal polnud kartust inimese ees, sest see ei mõelnud tapmisele. Atlandid sõid ainult teri, mune ja puuvilja,

olles teadlikud oma õigustest kasutada toiduseks ainult eluvarusid või algeid, hävitamata iial juba kuju võtnud elusolevust.

Kui Saatus usaldaski Uranosele Arvu ja andis talle loa luua ainult sel tingimusel, et loodud olendid oleksid surelikud, siis säästeti kuldajastu inimesi vähemalt vanadusest ja vaevadest, mida see endaga kaasa toob. Jõud, tervis ja naudingud jäid nende osaks päris eluõhtuni. Ja kui nende aeg, mis kestis ligi tuhat aastat, ükskord ümber hakkas saama, valdas neid õndsalik eluväsimus ja nad suikusid vaikselt ärkamiseta unne.

Atlandid ei rääkinud palju, sest nad teadsid, et iga öeldud sõna tekitab tugevat võnkumist, olgu see siis halb või hea, ja et kõne oskust tuleb mõõdukalt pruukida. Ent neil oli olemas vahetu mõtteline side, ja mitte see hädine ja puudulik teadete vahetus, mis hiljem parema puudusel kujunes inimkeeleks. Nad kasutasid täielikult ära selle kõige imelisema närvirakkude aparaadi, mille Uranos oli loonud ja nende kauni lauba taha paigutanud. Nad võisid kauge maa tagant üksteist hääletult hüüda ja kutsele vastata, samuti üksteist näha, valides kõigi lainete hulgast endale vastuvõetavaid. Ja lõpuks võisid nad kuulda võrratut sfääride muusikat, mida tekitavad laotuses tiirlevad maailmad, ning see täitis neid joovastava õndsusega, nii et nende elu oli üksainus pidu.

**Uranose viimased tööd. Lii-
kide väljavali-
mine. Koduloo-
mad. Sirp.
Zodiaak.**

Uranos armastas südamest oma atlante. Ta oli nende peale uhke ja tundis rõõmu, nähes neid enda ümber nii täiuslikult õnnelikenä. Tema ise aga jätkas loomist, aina lõi ja lõi. Ta ei saanud enam pidama.

Kui meistritöö oli valmis, pöördus ta taas oma noorpõlve-loomingu juurde, parandas ja täiustas seda. Ta viimistles mardikat, andis teokarbi keerdule ja soontele puhtama joone. Kas ta unistas, kui ta oma palee lävepakul istus, ja iseäranis kaunites varjundeis loojuvat päikest vaatas? Järgmisel päeval laskus lillele liblikas, tiibadel niisama kirkast, niisama lõõskavat värvi tolm. Ja mõnest põidla-küünele pudenenud tolmutterast tekkis tal lepatriinu idee.

Just nagu mõned teie hulgast, kes on teab mis moel temasse läinud ja pühendanud end samale kutsumusele,

maalides lõuendi või paberi peale, nii maalis tema kilede ja kelmete, sulestiku ja karvkatte peale; ta maalis kuld-kala peale, ta maalis toonekure peale, ta maalis pantri peale ja sebra peale. Ühel hoobil valmistas ta pildi ja lõuendi. Ta vormis elusast ainest. Ta oli suurim keraamik. Ja igal tema teosel oli kohe ta käest tulles võime paljuneda tuhandeis eksemplarides ja end niiviisi määramatuteks aegadeks alles hoida.

Mis imelikkude silmaklaaside läbi vaatlesid küll loodust need, kes on teid uskuma pannud, et liigid kujunesid omavahelises võistluses või siis olelusvõitluses ümbritseva keskkonnaga? Kui see nii oleks, miks kasvavad siis ühel ja samal maalapil kõrvu okkaline ja sileda tüvega puu? Mispärast ei ole siis nende õite kroonlehtede arv võrdne? Ja mispärast elavad samade puude otsas jämeda nokaga linnud ja nõelterava nokaga linnud, purpurpunased linnud, täpilised linnud, mustad linnud, tutiga linnud, tanuga linnud ja vestiga linnud, vilistajad linnud ja kädistajad linnud?

Keda õige peaks kohutama tilluke tihane oma musta nõiamaskiga ja röövlinnupoosiga, kui ta imeväikesed küüned suudavad haarata vaid raasukesi? Metspardi rohekalt helkiv kaelus ja flamingo tiibade roosa õhetus on armu- ja mitte sõjahüüd.

Mis kaitset võiks teie meelest olla paabulinnul oma sabast? Kas te ei arva, et lihtsad, tüüakad, hästi terava otsaga sarved oleksid põdrale kaugelt kasulikumad kui see haraline kroon, mida ta peas kannab? Kui sipelgakarude keele kasvatas pikaks söögiisu, kui pikk peaks siis küll olema teie keel? Ja kui kameeleon tõesti nii väga tahaks märkamatuks jääda, miks ta siis ei poe esimese ettejuhtuva kivi alla nagu sisalik?

Kõik see on suure kunstniku töö, läbimõeldud tahtevaldus; tema igal fantaseeringul, igal unelmal oli oma mõte, ta tahtis täielikult ammendada kõik võimalused, ilmutada ja kombineerida kõiki printsiipe, luua roomaja valgus, mäletseja mets, lendaja silm.

Ruumi ja algelementide aednik Uranos armastas pookimist, ja mõnikord, vähem tähtsate ettevõtete puhul usaldas ta pookenoa ka oma armsate atlantide kätte.

Matemaatikuna kasutas Uranos juba saavutatut mujal. Ja kui teie lootel on konnakullesse kuju ja kui tal teataval ajal on kalalõpused, siis on need inimese-operatsiooniga

kaasnenud esialgsed salatehted. Ning teie geenides on veel palju vanemaid, veel palju salapärasemaid märke.

Näib, nagu oleks Uranos vähemalt osaliseltki teadnud Saatuse otsust oma meistritöö kohta. Seepärast kandis ta hoolt, et inimtõug oleks ette valmistatud nii kurjadeks katsumusteks kui ka paremateks püüdlusteks.

Aimates halba, laskis ta juba olemasolevaist eellastest tekkida hobusel, et see inimest kannaks, lehmale ja kitsale, et need teda toidaksid, ja koeral, et see teda armastaks ja valvaks. Nii jäi püsima muistne sõprus inimese ja looma-riigi vahel. Need loomad on olnud teie ustavateks kaaslaseks pikal teel läbi pimedada aja, millest te vahetevahel nagu näete juba pääsu, kuid millest te kaugeltki veel väljas ei ole.

See oli ka ikka Uranos, kes inimese silmade all sepi- tas esimese sirbi, nähes tulemas päeva, kus tekib töösundus. Aga kas teadis mu vanaisa oma loodud olevusele seda päästvat kingitust tehes, et ta ihub riista, mis talle endale õnnetust toob? Ka jumalate osas peab Saatuse tahe täide minema.

Ja lõpuks, kuna Uranosel oli teada rütm, mis valitseb taevatähtede rändu — just see panebki mind mõtlema, et ta oli tulnud teisalt ja saanud teel läbi taevaruumi vaadelda maailmade süsteemi, — andis ta atlantidele kalendri, ja mis peaasi, õpetas neid lugema zodiaagi hiigelkella, kuhu on lisaks maapealsetele kuudele ja aastatele märgitud ka universumi ajad ja eerad, mis laseb inimkeeles seletada Saatuse tähendust ning sellega kohaneda.

Juba sajandite pimedusest peale te juurdlete, kust ja kelle käest on tulnud see geniaalne kell. Ta tuleb Uranoselt, mu lapsed, ja atlantidelt. See on teie kõige iidsem pärandus.

Nii olite juba enam-vähem varustatud. Lehma, sirbi ja zodiaagiga võib palju korda saata.

Ent Uranosel oli teiega veel muidki, lennukamaid plaane; need oli ta teie Arvu kombinatsioonidesse kirja pannud. Juba valmistus ta neid avaldama, kui sündis õnnetus.

Gaia viha Uranose vastu. Salanõu titaanidega. Uranose sandistamine poja Kronose käe läbi. Haavast sündinud lapsed. Aphrodite. Uranose taevaminek.

Mu vanaema Maa oli hakanud Uranose vastu viha kandma. Tema, Gaia, kes oma jutu järgi oli Uranose ise sigitanud, ei hakanud nüüd enam muud kui tema kadu. Ta nimetas Uranost halvaks isaks, sest et see oli titaanid vanggi pannud. Ühtlasi heitis ta talle ette liiga ohtrat loomist ja kurtis, et ta on oma abikaasa ülisagedastest kaisutustest lihtsalt ära kurnatud. Kui naised ütlevad end olevat armastusest tüdinud, siis on nad enamasti tüdinud hoopis armastajast ja nende silm sihib juba mõnda teist. Gaiale oli selleks teiseks Pontos, Chaose järeltulija. Gaia tõestas seda ise, andudes talle niipea, kui sai.

Võib-olla ei talitanud Uranos õigesti, pidades liiga ranget abielutruudust. Ta oli üheainsa Maa jumal. Kerglasema käitumisega oleks tal Gaiat hõlpsam olnud vaos hoida, siis oleks mure kaasa säilitamise pärast Gaia meeli köitnud.

Tõtt öelda polnud Gaial Uranosele muud ette heita kui tema loomust ja taevalist päritolu. Kui iha asemele astub viha, siis on kõik kaebused puhas väljamõeldis, ja ettekäändeks pole muud vajagi, kui et sa oled see, kes sa oled.

Liiga palju oli Gaia teda saanud. Tal oli igav, ta tahtis vaheldust.

Mu surelikud lapsed, olge meie esiema Maaga alati ettevaatlikud. Ta on närviline ja tige, kiuslik tulehark. Kunagi pole ta Uranose loominguks midagi pidanud. Ühtlugu käivad tal peal äkilised salalikud raevuhood, mis panevad värisema ta naha ja paiskavad põrmu teie kauneimad linnad ja templid, mis te olete meile pühendanud. Ta pilud neelavad teid. Roojastel päevadel tekivad tal vulkaanilised paised, millest lõhkemisel purskab hävitavat tuld. Kui ta pakub end Voogaja Pontosele, ujutab tõusulaine üle teie rannad. Ta laseb teil adra ja kõplaga mulda tuhnida ning jäätas siis õelalt teie külvi või määndab teie lõikuse. Ärge teda ialgi täiesti usaldage, parem kohelge teda karmilt ja kõva käega.

Otsustanud vabaneda Uranosest, pöördus Gaia titaanide poole, kes olid tema sees vangis; ta ässitas neid mässule ja kättemaksule, kutsudes neid üles ennast ja ühtlasi ka teda vabastama. Nad kõik ütlesid ära, julgemata jalgagi tõsta vanglast, mille Uranos neile määranud oli, ja kartes

riskida mõne veel hullema karistusega, juhul kui vandenõu avalikuks tuleb; kõik, välja arvatud noorim neist, Kronos, kellest sai minu isa; tema nõustus üritama seda jäledat tegu tingimusel, et ta saab maailma valitsejaks.

Niisiis põgenes ta ühel öhtul ema mahitusel oma Tartarose kongist. Gaia, kes oli varastanud atlantidele sepietatud kuldse sirbi, andis selle nüüd Kronose kätte. Ja see asus varitsema.

Ja kui Uranos, kes tuli lennates üle mandrite, haaratuna loomiskirest, mis käib une eel, parajasti Vahemere-
maale laskus...

Kas olete kunagi tõsisemalt mõelnud Vahemeremaade kontuuri, kuju ja kurdude üle, selle viljaka rüpe üle, ja taibanud, miks ta on loova jõu igavene läte ning tsivilisatsioonide sünnitaja? India sarjast vallandunud muna laskub mööda Pärsia orge alla, läbi Lähis-Ida mäekitsuste... Hüva, nüüd te teate, mida ma tahtsin öelda.

Niisiis, kui Uranos öö tulekul parajasti Vahemeremaale laskumas oli, kargas välja tema poeg Kronos, sirp käes, ja raius tal ühel hoobil maha sauva kõige paunadega.

Möiratus, mille Uranos kuuldavale tõi, täitis sel öhtul öudusega kogu universumi.

Haavast purskuv veri valgus laiali üle kogu mere ja maismaa. Ja sellest sündisid erinnused, hirmsad jumalused täis isajumala raevu, ja suur Paan ja Silenos ja faunid, meheliku jõu igavesed kandjad. Uranose soonist voolava ürgtungi sigitatuna tekkis koletute gigantide sugu, sealhulgas Alkyoneus, Ophion ja Porphyryon Punane, julmad ja piiratud aruga hiiglased, kes mulle hiljem veel nii palju peavalu tegid. Otsekui oleksid igasugused tungid, millest koosnes esirajaja veri, jooksnud igas suunas lahku ja omaette kehastuse leidnud.

Üks tilk kukkus tukkuva hobuse peale. Ja ärkas ta esimese kentaaurina, mis näitab, kuhu sihtisid Uranose unistused õnnetusele eelnenud hetkel.

Ärge arvake, et seemnevaht, mis piimana haavast pritis, niisama kaotsi läks. Paisatud kaugele laiali, kobrutas ta mööda merd Küprose randa, ja järgmise päeva koit nägi lainetest sündimas Aphroditet, kelle käsivarred olid kui merevaik, sõrmed kui peenikesed värtnad ja rinnad, millest ilusamaid pole olemas, kõige kaunim, ilmselgelt kõige ihaldusväärsem ja kõige ihaldatum jumalannadest. Aga Aphrodite on julm ja külm isegi oma kirgedes;

tema südames pesitseb vaid enesearmastus ja teda panevad värisema üksnes kannatused, mida ta oma armastajatele valmistab. Märgitud isa ahastusest nagu needusest ajab ta tüdimata ja väsimata, aina lootes ja aina pettundes taga õnne, millele ta üha läheneb, aga mida ta iialgi kätte ei saa.

Kui Uranos nägi, kes talle selle hoobi oli andnud, kuulutas ta Kronosele hirmuärataval häälel, et teda ootab samasugune saatatus ja et tedagi tõukab kord troonilt ta poeg. See ennustus jäi ta viimaseks sõnaks. Siis põgenes ta taevakõrgustesse, kus ta oma algprintsibiina lebab täiesti kaalutu, osavõtmatu, igaveseks tumm.

Kui te tahate teada, miks loobus sandiks tehtud demiurg Uranos oma kavatsustest, katsetest ja käimasolevatest proovipookimistest, lakkas oma tööd täiustamast ja seda isegi jälgimast, loobus mõnes mõttes elust endastki, eks küsige siis minu pojalt Hermeselt, kes mõtles teile välja teie praeguse keele ja moodustas ühestainsast juurest geenid, genitaali ja geenid.

Surelikud, kes te nüüd jagate meiega võimet liikuda õhus — ma liialdasin alguses, eitades igasugust uuendust teie poolt, sellest me räägime veel —, kui te juhtute lendama üle Korfu saare, kui te näete, mis kuju tal on ja kuskohas seal taimestik kasvab, küll te siis mõistate, mis pärast teda algselt nimetati Kerkyraks, mis tähendab saba. Meie, Vahemere jumalad ja inimesed, oleme kord juba nii kasimata suuga...

Räägitakse veel, et kui Kronos viskas käest saatusliku sirbi, kukkus see merre, ja varrest sai Drepanoni neem, ning Nauplia lahe võrratu kaar võlgneb oma ilu jumaliku aine kübemetele, mis kuldse tera külge jäid, sellisama tera külge, mis tohutu kaarena suveõhtuti silma ees sillerdab, kui päike sinna oma viimast valgust pillub.

Kronose valitsus- Kohe kui Kronos maailma isandaks sai, aeg. Vabastatud vabastas ta oma vennad. Ta võttis naiseks titaanid. Maa ja oma õe, kaunijuukselise Rhea. Pontose armulood. Kurjad Ja teised titaanid ühinesid teiste titaanidega või siis nümfidega. Ja selle jumalused. Kuld- niididega valitsuse ajal sündis lapsi ja lapselapsi, ajastu lõpp. kes olid ühtaegu sugulus- ja abielusuhetes, — suur hulk teisejärgulisi jumalaid.

Maa Gaia viskas ennast oma uue kire ägeduses õige mitmel korral Pontose sülelusse. Ja Öö, esiisa Chaose teine tütar, võttis endale vabaduse kõnelda ka neist meelest, mida ta oma venna Erebose, põrgupimeduse jumala käte vahel tegi.

Kõigi nende ühinemiste juures presideeris ühesuguse ülesandega Eros. Tema ülesandeks on tõugata eluvägesid teineteise poole, muretsemata tagajärgede pärast. Muide, meie maakera ei ole tema ainus tegevusväli ja peale maiste kallistuste on tal veel palju muid muresid.

Neist paljudest juhuslikest ja ohjeldamatutest paarimistest sündisid — et nimetada vaid mõningaid — gorgod, nende hulgas õnnetu Medusa, mõlemad harpüiad ja armutu Nemesis, samuti ka Vale ja Tüli, Nälg ja Valu, Vanadus, Mõrv, Anarhia ja Häda.

Keegi ei saa kuningaks käigupealt ja valitsushimu üksi ei anna veel võimule õigustust. Minu isa valitsusaeg oli üldiselt jälestusväärne. Eks ole üks tema nime variante Kronos, kõikehävitav Aeg.

Kuldajastu varises põrmu.

Ja kui ka Okeanos koos oma kauni abikaasa Tethysega end vaos hoidis ning hoidus kõigist neist pöörasustest, vaadates halva pilguga oma ema läbikäimisele Voogaja Pontosega; kui ka mu kallis tädi Mälu oma isa mälestusele pühendudes abielust täielikult loobus, hoides ennast armastuseks, millest hiljem juttu tuleb, ja kui tema õde Themis Seadus sama hoiaku võttis, siis hakkasid teised titaanid oma hullustega nüüd alles õieti peale. Just nagu hüvituseks pika vangipõlve eest tungisid nad Atlantise kallale, tegid selle maatasa ja kiusasid atlante taga. Ja need, meeletu oma kuninga kaotuse pärast, väsisid vintsutustest, kahanesid kasvult ja hakkasid surma kartma.

Ka ükssilmad ja sadakäed päästeti valla. Kronos lootis kurikavalalt neid oma hiilguse suurendamiseks ära kasutada. Et ta aga ei osanud neid õigesti juhtida, ei temud nad talle mingit kasulikku tööd, vaid üksnes koledat kahju. Kui palju laasi põletas tuhaks välguvalvaja Arges, niipea kui talt risulõkke jaoks tuld paluti!

Nii juhtub sageli teise põlvkonna jumalate ja inimestega, kes oma kannatamatuses ihkavad varjutada isa autoriteeti, pidades end võimeliseks parandama tema tööd, oskamata õieti muud kui seda rikkuda.

Kronos ei saanud iialgi õnne maitsta. Kaugest lapse põlvest peale oli ta ema õhutusel aina Uranost kadestanud. Aga nüüd, kus ta oli isa kastreerinud ja kukutanud polnud ta põrmugi rohkem rahul. Ikka oli ta sünge, tige ja tusane. Ta püüdis oma roima õigustada ja tahtis niisteistele kui endale tõendada, et ta on rajajast üle või iga juhul temaga võrdne. Seda ei suutnud ta küll iialgi. Aeg pole. Taevast.

Hämmastunud kentauri ilmaletulekust, hakkas ta plaanid pidama, mis oli tema enda meelest geniaalne: kombineerida mõningaid inimese printsiipe mõningate loomade printsiipidega, et saada vägevamaid ja tugevamaid olendeid. Paistab tõesti, et tal õnnestus teha inimlõvi, inimhärja, inimsokk — atlantidel, kes hiljem asusid elama Egiptusse ja Süüriasse, on neist mälestus säilinud. Aga minu tädi Mälu kinnitab, et Kronos valetas ja et küllap ta pani oma läbikukkumise varjamiseks mõnele gigandile loomamaski ette. Oli kuidas oli, miski sellest väidetavast loomingust ei jätkanud sugu.

See juhtus sellepärast, et Kronos polnud mõistnud Uranose kentauri-ideed. Uranosel polnud hoopiski mõttes pookida inimest loomadele, vaid hoopis tähtedele, vastavalt zodiaagi eri tundidele või eeradele. See, millest unistas Uranos, oli taevaste inimeste tõug. Atlandid aga, kes seda teadsid, pidasid suu.

Võib-olla, kui Saatust nõnda otsustab, jõuab inimene ühel päeval oma kõrgeima lennukaarega mõne tähtkujuni, et demiurgi nägemust tööks teha.

Kronos Arvu
otsimas. Atlantise
hukk. Esimene
veeuputus. At-
lantide laiali-
pillutamine.

Oo, liiga maine, liiga maadligi, liiga kibestunud Kronos! Ei suutnud ta muud kui luua tina ja labaseid metalle. Mõnikord tõstis ta silmad taeva poole ja karjus raevus:

«Isa, isa! Kuidas sa seda tegid? Kuhukohta oled sa peitnud Arvu?»

Aga Uranos jäi ikka tummaks. Märatsedes võimetus vihas, võttis Kronos pähe, et Arv peab olema peidetud kuhugi isa paleesse. Kutsunud kohale hekatonheirid, laskis ta neil üles kangutada kullast põrandaplaadid, maha kiskuda smaragdist ja opaalist müürid. Titaanid ja kük-

oobidki altasid kaasa. Hirmunud atlandid taganesid vähehaaval kaugemale aia soppidesse.

Kui Arvu müürides ei olnud, pidi see asuma katusel. Et leida seda, mida ta otsis, oleks Kronosel targem olnud mõtiskleda katuse vormi üle, selle asemel et seda purustada. Ent ei, juba lõhkusid sadakäed teemantpüramiidi. Agusid ehitusplokid kildudeks ja killud tolmuks. Ei olnud enam paleed, aga Arv jäi ikka leidmata.

Kronose kätte toodi katuse kõrgeim tipp, kastetilgast targem molekul, millega hoone kunagi puudutas taevast. Ja Kronos käskis välguvalvajatel kükloopidel molekuli purustada.

Onnetu isa! Kas ei teadnud ta siis, et kõik on peidus Uranose loomingus, et lõpmatult suur sisaldub lõpmatult väikeses, ja et kui hävitada lõpmatuse üks tipp, variseb põrmuks kogu tervik?

Maast kasvas välja tohutu tulelill, keskelt punane. äärtest sinine, ja tema puhkemine oli hirmus. Siis mähkus kõik paksu pilvesse, mis oli aurustunud kivi, metall ja elu. Maa varjati teiste tähtede pilgu eest, ja Chaos arvas vist hetkeks, et tema tütar on surnud.

Atlantis kadus sügavikku. Mitmed mered ümberringi nende hulgas suur Aafrika meri. lendasid auruna õhku ja sadasid siis päevade kaupa tiheda, lakkamatu, kõike ülevuutava vihmamana alla. Polnud enam näha rohumaid, polnud enam näha puude latvu, polnud näha kinkude nõlvu. Vesi tõusis ja tõusis.

Nagu ikka veel ihates Uranosele kätte maksta, laskis Maa ennast tema silmade all Pontosel sülelda ja katta. Niisuguse avaliku häbitusega polnud nad iial veel oma koletutele vähkremistele andunud. Veevood võtsid taeva koha endale.

See oli esimene veeuputus.

Kronos vaatas sügavikku, kus kuhjusid hukkunud mandri määratud riismed, nagu oleks see kõik tema solvamiseks nimme tehtud. Pragudest paistis Tartarose sisemus. Aga kas arvate, et mu isa mõistis oma rumaluse, upsakuse ja eksituse suurust? Kas ta teie arvates taipas, et asiade printsiipi võib kasutada üksnes asiade ilmutamiseks, või kui teiste, inimlikumate sõnadega öelda, et mingit energiat ei tohi iialgi vabastada muuks otstarbeks kui ehitamiseks või loomiseks, vastasel korral on tegemist vaid hävinguga, mis viib asiade olematusele?

Minu isa viha pöördus nüüd ükssilmade ja sadakä vastu, keda ta süüdistas saamatuses ja reetmises. Ta paiskas nad sügavuste vangi, kuhu Uranose tarkus nad korjuba sulgenud oli. Vaesed hiiglased! Vaesed jõujumalad! Vaimujumalate tööriistad! Kas pidid nemad vastutama selle eest, et neid nii valesti rakendati!

Umbes niisugune on lugu, mida minu tädi Mälu katastroofist mäletab. Ta ise sai niisuguse vapustuse, et pisaratuhmistasid hetkeks ta silmi. Tema, kes ta muidu on nii täpne ja selge, ei taha sellest kurbmängust hästi rääkida. Tema jutustus sellest on lünklik, nagu meelega ähman ja segane. Paistab, nagu kardaks ta, et selline tragöödia võib ühel päeval jälle korduda.

Minu onu Okeanos nõrutas targu kõik allasadanud vee jälle kokku ja kattis Atlantise varemed, peites sel moel venna kuriteod ja säilitades Uranose töö igaveseks ajaks.

Need atlandid, kes olid suure aia soppidest pelgupaik otsinud ja kes seetõttu eluga pääsesid, pillutati laiali mõlemale poole kuristikku, ühed Andide poole ja veel kaugemale, teised Britannia ja Ibeeria vahelisse lahekääru ühed Niiluse jõe ja tema allikate juurde, teised Tigris äärde, viie India jõe kallastele ja Tiibeti kiltmaale. Seal segunesid nad mitmete eri värvi inimtõugudega, mis olid minu vanaisa loodud. Kuid tulelille mahasadanud aurudest jäid nad põdema, mis on nende geenidesse kirjutatud ja mille all teie praegugi kannatate. Nende eluiga kahanes kümnendikuni esialgsest; nende lühenenud kasv oli samasugune nagu teil praegu. Ja kõrvulukustav plahvatus röövis neilt igaveseks võime kuulda sfääride muusikat.

Kõikjal, kuhu nad läksid, püstitasid nad Uranose obeliske, kohmakaid või täiuslikult lihvituid, tagasihoidlikke või hiiglaslikke, olenevalt kohapealsetest võimalustest, väljendades sel teel oma kahetsust tema sandistamise pärast ja säilitades mälestusmärgi sellest, mis temalt oli maha võetud; peale selle ehitasid nad veel püramiide tema palee mälestuseks. Ja kui nad nii kõrgeid, nii raskeid ja keerukaid ehitustöid tegid, milleks neil muid riistu ei olnud kui kivid, siis sellepärast, et neil olid meeles Uranose näpunäited Atlantise õnnelikust ajast. Niisamuti jäljendasid nad igal pool suurt taevakella, tosina imemärgiga zodiaaki.

Umbes sel ajal sündisin mina.

TEINE AJASTU

Krēeta oli minu häll

Kronos ja tema lapsed. Elu aine. Vastupidi üldlevinud arvamusel oli minu olemise algus julm. Minu isa nimelt sõi Rhea meeleheide. oma lapsi. See, oh mu surelikud lapsed, Pettus. Zeusi sünd. kes te tulete ilmale vaid selleks, et taas kaduda, ja keda hävitab halastamatult

seesama jõud, mis teid lõi, teie, kes te oma sünnikisast peale olete surma mõistetud ja kelle olemise, plaanitamise ja tegutsemise õnnes ning armurõõmudes viirastub alatasa too hetk, kus te Aja lõugade vahele kaote, — see lähendab meid ja aitab vastastikku mõista.

Niisiis ei imesta te selle üle, et ma pole iialgi oma isa armastanud ja olen teda alati karmilt ja armutult hukka mõistnud.

Tal oli meeles Uranose ettekuulutus, ja võttes õppust omaenese kuriteost, umbusaldas ta kõiki vanglaid peale oma sisikonna, kuhu ta sulges järeltulijad, kellele oli määratud teda troonilt tõugata.

Vaevalt oli mu ema jõudnud maha saada ja vastsündinu sülle võtta, kui Kronos roosa maimukese haaras ja ära sõi.

Niimoodi neelati üksteise järel minu viis õde-venda — Hades, Poseidon, Hestia, Demeter ja Hera, enne kui nad oieti maailma näha jõudsid.

Te küsite nüüd, miks Kronos siis oma abikaasat ikka ja jälle käima peale pani, kas poleks olnud mõistlikum ja õhtlasi vähem julm säästa oma elujõudu ja seemet?

Surelikud, armsad surelikud, kas olete siis teie need õiged seda küsima? Kui palju on teie keskel nii mehi kui naisi, kes ei suuda iha võrgutustele vastu panna, aga keelduvad selle viljadest veel enne, kui need valmivad, nagu näeksid nad selles needust või omaenese elule pandud piiri! Need on pärinud midagi saturniliselt Kronoselt.

Loomulikult on kõik see, mis puudutab elu olemust, paratamatult traagiline, sest midagi ei sünni universumis muidu kui vastastikusest külgetõmbest, kahest teineteist janunevast jõust, mis kulutavad ennast ühinemispingu-

tuses, luues kolmanda, mis neid endid hävitab. Ja ome on tõeline rõõm ja elamise õhin olemas üksnes selle hõõgumise jaoks ja selles hõõgumises eneses.

Selles sisalduvad ja leiavad oma kõige ürgsema avalduse Arv ja Saatuse.

Nagu teiegi ihkas Kronos ikka ja jälle seda hõõgumist püüdes samal ajal pääseda saatuslikest tagajärgedest.

Teie kõige targemaid suurvaimu on öelnud: «Seda, kes saatusega lepi, juhatakse, seda, kes leppimast keeldub, lohistatakse järel.»

Minu ema, kaunijuukselise Rhea elu oli eerade vältel üksainus värisemine. Järjest oli ta rase, järjest nuttis taga eelmist last, järjest kartis selle pärast, kes sündimas oli ja oma venna kallistusi talus ta vaid kui rusuvat piina. Vähe lohutust andis talle ka teadmine, et teda peetakse maailma kuningannaks.

Kui ta mind üsas kandis, läks ta vanaema Maalt nõu küsima. Sellele aga meeldis tütre kaebustes kuulda samu etteheiteid, mida tema ise oma abikaasale oli teinud.

Peab ütlema, et Gaia suhtumine Kronosesse oli märgatavalt muutunud sellest ajast peale, kui see kuningaks tõusis. Ta heitis pojale ette, et see valitseb halvasti riiki, mille ta tema kätte oli andnud, ja pidas teda tänamatuks, kuna Kronos talle kõige eest, mis ta talle võlgnes, küllalt pidevalt austust ei avaldanud. Oh türanlikud emad, kes te oma lastes armastate üksnes iseennast ning olete valmis kas või kuritegudeks, et nende abiga oma võitu kindlustada, aga niipea kui pojad teie võimu alt vabanevad, mõtlete te sellele, kuidas neid kahjustada! Kui palju Agrippinasid on teie seas!

Selle eest, et ma maailmavalgust nägin, võlgnen ma tänu ema vihavaenule poja vastu. Pettus, milleks Ma oma tüdrit Rhead ahvatles, pole pealtnäha just eriti kaval ja lootus, et nii labane võte läbi läheb, oli omamoodi hulljulge.

Tol ööl, kui aeg kätte tuli, läks mu ema salaja Kreetale ja tõi mu seal ühes sügavas koopas ilmale. Hommikul rebis ta mäest määratu kivi, mässis selle mähkmetesse ja ulatas koju tulles oma abikaasale, teeseldes lohutat alistumist. Minu isa, kelle mõtted viimastest ebaõnnestumistest saadik laokil olid, haudus ikka veel viha küklode vastu. Ta võttis pettusekivi vastu ja neelas selle täiega alla.

Selleks, et mind Kronose pilgu eest peita, kui tal ühel päeval peaks tärkama kahtlus, otsustas ema mind ümmitada inimese kujul, mis on jumalate olemusele kõige lähemal ja lubab nende võimetel kõige paremini õitsele puhkeda. Pealtnäha võis mind päris tavaliseks inimeseks pidada. Nii ma pääsesin. Saatuse plaanid võisid minna. Hiljem, kui ma juba avalikult tunnustatud jumalaks sain, ei unustanud ma oma esimest kehastumist ja jäin sellest alatiseks märgituks. Ehkki ma olen jumalate kuningas ja võin oma voli järgi mis tahes kujul ilmuda, elistan ma siiski kõige meelsamini teie kuju võtta, et ma vaevu kanda ja oma rõõmusid tunda. Ma olen inimeste jumal, ärge seda unustage.

Kreeta. Iuktase mägi. Psychro koobas. Igavesest ajast oli ette määratud, et ma pean sündima Kreetal. Aegade algusest peale kerkib üle saare minu kuju, mis paistab kümne penikoorma kaugusele. Meremehed võivad seda teile otse vöörtäävi ees näidata, kui te põhjakaarest tulles Herakleioni jõuate. Niisamuti märkate teda ka siis, kui maabute lõunakaldal ja hakkate minema mööda teed, mis viib üles Akarnese poole. Iial pole jumalale ega inimesele raiutud suuremat kuju kui see, mis on püstitatud minu tulevikule. Ta on mägi ja ta nimi on Iuktas.

Minu keha ei paista. Ta on peidus kaljude ja ajakuhi-
late all. Üksnes mu pea on taeva taustal selgesti näha. Rahulikult puhkav, nagu magaksin veel. Minu silmad on kinni. Minu nina ei ole sünge ja kongus, vaid otsast ümar, meelas ja sihib taeva poole. Minu lopsakas hoolitsetud naba algab mu huule alt ja voogab mööda lauget nõlva lähema mäe poole.

Uranos oli tellinud selle teose sadakätelt, et vaadelda veel sündimata poja nägu, tulevase jumalate käskija nägu, aga ka selleks, et inimesed selle ühel päeval ära tunneksid. Ja seepärast, tollest ajast peale, kui ma end ilmutasin, on sellel mäel ka veel teine nimi: Zeusi Pea.

Ma armastan Kreetat ja olen talle tänapäevani tänulik. Tema kuldne pinnas, mis kasvatab rohtu nagu ruuget ihukarva ja mida pikkade kuude vältel rõhub kuumus, on oma värvide poolest otsekui päikese käes lesiva ilusa punapea kõht.

Ma kinkisin talle Sõnni ajastul sada õitsvat linna; ma

juhtisin sinna teadmiste tee; ma tegin ta kuningad väg- vaks ja nende kantsid aukartust äratavaks ja õpetasin meistreid looma imelisi märke ja kujusid, mis on te ammendamatuks mõtiskluste lätteks. Ta on olnud te mälestuste ja teie lootuste vaheline lüli. Ma saatsin sin võrratu arhitekti Daidalose, leidliku Daidalose, pronks valaja, kujurauja ja praktilise inseneri ühes isikus. Se valmistas ta endale ja oma pojale Ikarosele tiivad. Min sünnikodu Kreeta oli paik, kus teie sugu jälle jalad al sai.

Koobas, kus ma sündisin, asub Dikte mäe kummuva kõrgustes teisel pool Psychro alevikku. Jumalad pääs vad sinna hõlpsasti, inimene aga vaid läbi häda, võsa tikus vaevalt märgatavaid radu mööda, kus kivid juh muula kabja all varisevad. Suvi lehvitab sinna metsiku rohtude lõhna ja õhk väriseb alatasa nagu ärevil linn tiib.

See on minu esimene pühamu, aga nüüd käib seal ve vaid harva mõni palverändur.

Koopas on niiske ja röske. Kalju nutab seal aja pikka deks stalaktiitideks, määratuiks lubjakivist vesikelladek need on selle ürgtempli sambad. Väike aknasilm heida laevõlvile rohekat hajusat valgust. Tuleb laskuda alla poole, ikka allapoole, kakssada jalga maa pimedusse.

See, kes, võibsev vahaküünal käes, on kikivarvul kõr dinud neil kiviplokkidel, kus oli minu kotkapesa, astu koopast välja tulles kindlamal sammul ka maa peal.

See, kes on selles pimeduses ära käinud, oskab välj tulles uut selgust näha.

See, kes on seda surmavaikust kuulatanud, oskab edas pidi tormimühiinas minu häält ära tunda.

See, kes on pesnud oma nägu mustavas, salapärase kuninglikus vees, mis katab lohu põhja, sünnib uues iseenesele, avastab endas uut, õiget tahet lasta end juhtid õiget teed mööda.

Ja kui ta tõesti on minu poeg, minu tõust, siis ilmuta end talle pärast koopas käiku nūmf Amaltheia, põimi oma sõrmed tema omadega kokku ja tema huultele lan geb nūmf suudlus.

nūmf Amaltheia. Kõige napimas riietuses, lühikeseks püga- kits. Kureedid. tud juustega läks Amaltheia päikesetõusu nūmf Mesilane. ajal tol minu elu esimesel hommikul ker- gel tantsival sammul paljajalu märke. Ta kuulis minu kisa ja leidis mind selle järgi koopast üles. Tema toitis mind.

Ei, sel armsal väiksekesel enesel polnud mulle midagi anda, ehkki nii arvatakse. Mis piima oleks võinud tulla lapseohtu nūmf õrnast roosast rinnast — ta polnud ju veel sünnitanud. Ta läks ja tõi Psychro alevikust oma kitse ja tiris ta sarvipidi üles koopasse. Hiljem, kui ma juba rääkima hakkasin, hüüdsin nūmf ja kitse ühe nimega, uskudes, et selle jaoks, mis mulle hea on, pole rohkem kui üksainus sõna. Ja sellest ajast jäigi segadus püsima. Kõik see juhtus ühel Kaljukitse ajastul.

Järgmisel ööl tuli mu ema Rhea salamahti mind vaa tama. Kogu aeg piilus ta üle öla tagasi, kartes, et Kronos võib teda jälitada. Ta leidis mu, kõht täis, magusalt magamas, piimatilk suunurgas. Esimesse veerandisse jõudnud kuu saatis oma kiire läbi kaljuakna. Kits külit as koopanurgas: nūmf istus valvates minu kõrval.

Nähes, millise hooldaja Saatus mulle oli saatnud, usal- das ema talle sosinal oma saladuse, jagas rohkelt nõu- andeid ja õpetusi kõigis minusse puutuvais asjades. Siis mähkis ta end pisaraid valades esimesse möödaujuvasse pilvesse ja lahkus.

Amaltheia valvas mind päeval ja ööl. Ta nooruslikku- ses oli veel palju lapselikkust; ta oli leidnud nõrgukese, kellele hoidjaks olla, ja tundis lõbu pisikesest jumalast, kes tukkus imiku lopsakas ja õrnas ihus.

Esimene asi, mida mu silmad nägid, olid noore mägi- nūmf sihvakad, lihaselised, peaaegu poisikeselikud reied. Ja kui ma nii kangesti olen armastanud blonde naisi, siis vahest sellepärast, et minu mälestuses püsib Amaltheia silli, mida ta minu esimestele pilkudele nii naiivselt näha andis. Aga ma olen palju armastanud ka teistsuguseid...

Amaltheia kartis, et minu kohutav isa saab äkki mu olemasolust teada. Ta kasutas lihtsameelseid kavalusi, ja kui tal oli vaja viivuks ära minna, riputas ta mind kee- rulise paeltesüsteemiga puu otsa, et kui Kronos mind otsima hakkab, ei leiaks ta mind ei maal ega merel ega laevas.

Teisejärgulistel loodusejumalustel on oma salajasi

kokkuleppeid. Amaltheia otsis abi oma nõbudelt kureedelt, Okeanosest põlvnevailt noortelt deemonitelt, kes olid Euboiast välja aetud, sest et nad seal liiga suurt kätt tegid. Pärast seda, kui nad olid vahepeal veel mitmeid saartel lärmanud, olid nad end lõpuks Kreetal, Knossos kandis sisse seadnud. Amaltheia palus neil kuidagi summutada minu vääksumist, mis oma valjusega tõendas, et ma pole mitte harilik laps. Iga kord, kui ma karjuma pistsin, hakkasid kureedid tantsima, tagudes odasid vastu suuri pronkskilpe, mis nad olid saanud emalt Kombeilt, jõejumala Asopose tütrelt. Nii tegid nad kogu aeg, kui mul hambad tulid.

Amaltheial oli õde Melissa, kes oli mesilaste nümf. Ta oskas nende eest hoolitseda, nendega rääkida, neid kinnipüüda, kõige lõhnavamate lillede juurde juhatada. Melissa ei liikunudki muidu kui ainult mesilaste saatel. Tema ümber püsis alati kuldne pilv. Ta pani ühe mesilasperi koopa sissekäigu juurde elama ja mesi, mis sealt kiirevoolul nõrgus, oli mulle magusroaks.

Algul ma ei mõistnud keeldusid, millega Amaltheia mu vabadust piiras, kui ma käima hakkasin. Ma ei tohtinud koopast eemale minna, ei tohtinud kuristike äärde minna. Kui päike liiga palavalt küttis, pidin istuma lehtede varjus; kui kerkis mõni ähvardava kujuga pilv, pidin kohe koopasse pugema. Äikese ajal ja udustel päevadel istus Amaltheia kaljunuki varjus ja uuris murelikult vihmakardinat või uduloori.

Kallis Amaltheia! Ta ei teadnud, et õelaid saab kergesti petta, tänu eneseusaldusele, mida neile sisendab nende eneste julmus. Kivi, mida Kronos koos mu õdedevendadega kõhus kandis, rahustas teda täielikult.

Küllusesarv ja andmise rõõm. Kuningas Melissos; esimesed ohvriannid.

Sündinud inimese kujul, kasvasin ma ka inimlikus tempos. Ometi näitasin ma juba siis üles ebatavalist jõudu. Kord, kui ma kitsega hullasin, murdus ja jäi mulle pihku ta sarv — pikk ja keerdus nagu kõigil selle saare kitsedel. Naeratades ulatasin Amaltheiale sarve, mille olin kogemata ära kiskunud. See oli esimene kingitus, mille ma elus tegin. Ma ei mõistnud, miks nümf sarve nii hardalt vastu võttis, seda igalt poolt

audles ja vastu rinda pigistas. Aga tema rõõmu vaadates vastasin ma jumaliku kinkimise rõõmu.

Amaltheia kasutas seda seest õõnsat sarve, käies metsas uudelt vilju ja põõsastelt marju noppimas. Kui see tal maha oli, ei tulnud ta iialgi tühja käega tagasi. Koju viies raputas ta sarve ja viljad pudenesid rohule. Mis maateks söömaaegadeks oli meile puuviljade mõru või raske liha palavatel päevadel koopasuu ees!

Küllusesarv, millest te nii kangesti unistate, on tänapäevani Amaltheia käes. Piisab, kui nümf selle ümber kõnnib ja raputab, ja sealt pudenevad kõik õnne viljad. Kui Amaltheia jaotab neid üksnes neile, keda ta minu jaoks tunnistab mõne puhtsüdamliku kingituse järgi, siis nad teevad ilma vastutasu või vahetuse mõtteta, ilma ilma mingi eesmärgita.

Amaltheia oli kuningatütar. Ta rääkis seda mulle, kui ta seitsmeaastaseks sain, ja seletas ühtlasi, kes on kuningas. Jah! Elu pakub üllatusi! Kuninglikku sugu ei iseloomusta alati kroon, mõnikord varjab see ennast maamehe tuue all. Kui ei taheta rasket viga teha, tuntu vürsti adame ja hoiaku, mitte kalli kuue järgi.

Amaltheia isa nimi oli Melissos ja ta valitses sel ajal Kreeta saarel. Tema abikaasa põlvnes minu vanaisast Okeanosest esimeste nümfiide liini mööda. Ja seepärast, ehkki Melissose pojad olid surelikud, polnud tütreid seda palju. Amaltheia ja tema õde Melissa olid eelistanud vabadust lossielu kohustustele ja tark kuningas Melissos ei olnud neile vastu vaieldud. Ta oli endaga rahul, kuulles hiljem, millisele tööle tütreid pühendusid.

Melissos oli ka esimene inimene, kes tuli mõttele jumalatele ohvreid tuua ja oma ande suitsuks muuta — eest pole muud teed, millega neid meile taevasse läkitada: nende pudulohus oma karjast, osake varast. Siin on vahest õige koht meenutada teile, surelikud, et ohver ei pruugi tingimata tähendada tapmist, nagu te nähtavasti olete ajamasel ajal arvama hakanud. Ohverdada — see tähendab eraldada osake oma omandist tänutäheks selle eest, et see sul on, jätta ennast ühest osast ilma, kulutada see kasusaamise soovita tunnustuseks terviku eest, mis sulle on osaks langenud.

Pikkade aegade vältel said targad, kes oma tarkuses ise keelduvad midagi omamast, niisamuti vaesed, keda Saatus on ilma jätnud vara hankimise võimalustest, oma pea-

toiduse uttede ja härgade lihast, mis jumalatele ohvr
toodi. Need annetused olid targale ja vaesele niisama v
alanduse allikaks kui kuningale uhkuse põhjuseks, s
praevardast tõusev lõhn oli ju määratud meile. Need p
nud mitte halastusesöömaajad, vaid üldine tänuteenist
kus vürst ja preester, rikas ja vaene ühiselt ülistas
jumalikke heategusid.

Kui esimesteks ohvriteks olid karielajad, siis sellepär
et Melissos oli karjuskuningas ja kogu tema varandus
väljadel rohtu. Te võite alati talitada tema eeskujul
siis, kui teil nii palju karja ei ole. Vagadus ei ole lamb
see on ohvritoomises ja jaotamises eneses.

Nii avaldas ennast kuningas Melissose ülevus. Püsi
ta nimi inimeste meeles ja olgu au sees.

Poisikesepõlv. Kui Amaltheia leidis, et mu mõistus
Mured ja esi- juba küllalt arenenud, avaldas ta mul
mesed ihad. kes ma olen, milline tulevik mind oot
ja milliste ohtude eest ma pean ennast hoidma. Nü
algasid ootuseaastad, ärevad aastad, mis haaravad laps
ea lõpu ja noorukupõlve alguse.

Ma teadsin end olevat jumala, aga mul polnud jum
likku võimu. Viljatus kannatamatuses piineldes painut
sin puid ja killustasin kive. Ja unistasin. Veetsin lõputu
tunde, istudes mäel, käed ümber põlvede, ja vaatas
kaugel sillerdavat merd, kujutlesin päeva, kus ma lõpu
maailmale tõendada võin, et olen Zeus. Kui see päev üld
kunagi tuleb...

Sest samal ajal piinas mind isaliku ähvarduse hirm.

Olgu veel, et sind õgitakse ära vastsündinu teadvu
hämarduses. Aga kaduda siis, kui oled juba välja kujun
nud, mõtlev olend täis jõudu, tahtmisi ja lootusi — s
oli kole väljavaade. Hirm olematusse tagasi minna po
iaal tugevam ega kummitavam kui selles üleminekuue
kus olend saab juba teadlikuks jõududest, millest ta koo
neb, ent ei suuda neid veel täielikult valitseda.

Õöd olid mulle piinaks. Südantpigistav hirm hoid
mind, väsinud nagu ma olin, une piiril. Vahel aga ärkas
võpatades, hingeldades, nagu luupainajast vaevatud.

Amaltheia nägi mind kannatamas ja kannatas ka is
et ta mind aidata ei suutnud.

Täiskasvanud, kes te kergesti oma lapsepõlve unustam

aldute, ärge öelge, et noorus on imeilus aeg. Ja kui teie
nda noorpõlv tõesti niisugusena tundub, siis sellepärast,
t küpses eas olete väga vähe teinud.

Mu saatus näis mulle läbinisti ebaõiglane. Mu oma
ma oli mulle võõras. Et mind ja iseennast mitte
adahtu seada, polnud ta mind enam iial vaatamas käi
nud. Looduse hoolde jäetud lapsena tundsin end petetud
a hüljatud olevat. Mul polnud sõpru, mul ei saanud neid
olla ja ma ei tahtnudki neid. Saar oli mu meelest nagu
angla ja ma ootasin vaid aega, millal võin sealt lahkuda.

Tuli hetk, kus ma Amaltheiatki vihkama hakkasin.
Tema nõuanded, soovitusel, hoolitsused, katsed mu meelt
rahutada, koguni ta truudus — kõik see muutus mulle
vastikuks.

Veidi aega hiljem hakkasin teda ihaldama.

Me olime nüüd peaaegu üheeaalised. Ta oli küll minust
vanem, aga ainult mõne aasta võrra.

See hakkas peale ühel pärastlõunal, kui ta peos tüü
mianilehti soojendas ja neid mulle nuusutada andis. Äkki
nägin ma täiesti uue pilguga ta leebet kumerat laupa,
siniste silmade kiiresti pilkuvaid ripsmeid, õrna, veidi
torksat, veidi maiast huultekaart, õilsat kuklajoont val
gusepärrjas, mis oli nagu õhkkergeisse kuldseisse udukar
vadesse kinni jäänud.

Mulle näis, nagu poleks ma seniajani veel Amal
theiat vaadanud ega tundnud. Minust hoovas läbi kum
maline laine, mis tõi mu südamesse rahutukstegevast, aga
õnneliku jõudu.

Mida tegi sel ajal Kreetal esivanem Eros? Kus ta ennast
peitis? Tüümianipeprede, ussi vilkas vingerduses või
lihtsalt valgusenooltes?

Amaltheiagi vaatas mind ja näis üllatuvat. Aeglaselt
libises ta pilk minu silmadelt alla mu rinnale, mis nüüd
kiiremas rütmis kerkis ja vajus, libises veel allapoole, ja
äkki lõi ta nagu õhetama. Ta tõusis kähku, lõi peod puh
taks, nagu tahaks ta tüümianilõhna hajutada, haarates
küllusesarve, pistis ta siis jooksupõlve põõsastesse, et kor
jata puuvilju, mida meil vaja polnud.

Ja nii viisi iga kord, kui ta jälle nägi mu silmis seda
pilku või pani minu juures tähele muid ihamärke, leiu
tas ta mõne ettekäände ja eemaldus minust.

Kui juhtus, et ma lauset alustades ütlesin ta nime na
tuke liiga kähiseval häälel, pani ta mulle karmesti käe

suule, justkui viiksin ma ta mõtted mingilt tähtsalt asja kõrvale.

Õhtuti arendas ta mu vaimu, rääkides mulle mu tulvastest jumalatöödest.

Vahel arvasin juba, et tal on armsamaks mõni fa või mõni teine meessoost loodusejumalus. Varitsesin teda aga ei avastanud midagi.

Meie esimesed armuõhinad üllatavad meid endidki tõtt öelda vajame nendeks julgustust. Mina julgustust saanud ja veensin end lõpuks, et Amaltheia on armastussuhtes ükskõikne nümf ja et see, mida ma temalt soovisin, on talle arusaamatu või vastumeelne.

Nüüd tulid meie mõlema jaoks imelikud kuud, kus iga tahtmatule puudutusele järgnes kärmas eemaletõmbumine, kus igal minu sõnal oli tagamõte, mida Amaltheia teeskles mitte märkavat.

Et lödvendada pinget, mis meid põletas, tormasin ühtelugu saarel ringi, joostes maha pikki maid. Ma olin noor, lihaseline jumal, aga kaldusin juba siis pisut tüsedusele. Suured kiirused pole iial mu kõige tugevam küll olnud. Nümf püsis vaevata minu kõrval ja läks vahet ettegi. Suutsin teda võita ainult vastupidavusega pikkade vahemaadel.

Pikapeale unustasime oma esialgse ettevaatlikkuse, kui Kronos meid ei märganud, sellal kui me üle kinkud kihutasime võr hingetult ja naerdes rohu sisse pikali vajusime, siis sellepärast, et ta oli oma pilgu inimestelt ära pööranud ega teadnud karta kedagi, kes inimese kuju ringi käis.

Me uitasime all mere ääres, randadel, kus siledad merekivikesed veerlesid jala all, söötsime lainettesse, mis oli niisama soojad kui meie kehadki.

Päike vajus nagu vasest voolitud neemedele.

Oh Amaltheia, kui kaunis sa olid selili lainetes, lau päikesekroonist kullatud, kõht sinaka läbipaistva siidlool all, jalad tasakesi liikumas tähetolmu sees.

Oma rumaluses sain vihaseks, arvates, et ta pakub ennast selles andumuses loodusjõududele. Kiivalt nõudsin, et läheksime koju.

Et ta mõnel niisugusel päeval lõpuks alla ei andnud kõneleb rohkem tema südidusest kui minu taiplikkusest.

Nagu näete, algas minu armuelu ajalugu, millest on nü

palju ja ka omajagu põhjendatult räägitud, pettumusega. Aga kui kasulik see pettumus oli!

Nooruk kaldub armastust kergesti vägitükiks pidama ja harjub kiiresti rahuldust otsima. Liiga varakult küpsedes pöördub ta ära tööst ja võimust ja teeb armastusest nende aseaine, ehkki see peaks olema nende täienduseks ja hüvituseks.

Amaltheia teadis, mis plaanid Saatusel minuga olid. Ta austas jumalat, kelle ta oli üles kasvatanud. Oleks ta oma ihadele järele andes minu omadele alistunud, oleks mind jäädavalt aheldatud mu inimlikku kujusse ja ma oleksin aja lõugade vahele kadunud.

Mu pojad, ärge minge liiga noorelt Psychro koopasse! Veidi küpsematena saate sealt rohkem õpetust.

Nümf Amaltheia, kes on tänapäevani lapseohtu, eksleb ikka veel neis paigus ringi. Kui ta teid meelitab kaljude vahele või surub end rannal teie vastu, ärge siis temast liiga halvasti mõelge ega endast liiga hästi, ja olge parem tänulikud jumaliku anni eest, mis teile teenimatult osaks saab. Sest see, keda ta teie käte vahel igavesti taga otsib, olen mina.

Kitse surm.
Aigise valmistamine. Lahkumine Kreetalt.

Tubli kits, kes oli mind toitnud, suri eas, millesse tavalised kitsed iial ei jõua. Me olime selle pärast kurvad, ja Amaltheia veel rohkem kui mina, sest tema nägi selles peatsete muudatuste ettekuulutust.

Ajastute kellal, mis käib maa-aastaga vastupidises suunas, asendus Kaljukits Ambuja tähtkujuga, mis on võitluste aeg.

Teravaservalise kivi abil nülgis nümf Amaltheia meie kitselt naha.

See oli raske ja vastik töö. Aga Amaltheia ütles, et see peab tehtud saama. Lükates minu abi tagasi, tõmbas ta kitsel naha maha ja loputas seda ühes teatavas allikas, hõõrus eriliste rohtudega ja riputas tahenema salajasse kohta mägedes, kus nelja ilmakaare tuuled kokku saavad. Siis tõmbas ta naha tugevast ja painduvast põõsast lõigatud ja ristamisi pandud kahe kepi peale pingule ja laskis seitsme öö kastel seda pehmitada ja seitsme päeva päikesel parkida.

Kaheksanda päeva hommikul, silmad hiilgamas pisa-

raist niisamuti kui uhkusest, andis Amaltheia mul kitsenahkse kilbi, mille ta ise oli teinud.

See oli Aigis.

Niipea kui ma selle kätte võtsin ja mu vasak pih keppide ristumiskohast kinni haaras, tundsin enna kasvavat, suuremaks saavat, täiustuvat, kõrgemale tõusvat, määratult laiuvat, nii nagu seda vahel unes ette tule neil, kes minust osa on saanud, ja neilgi vaid unes. Ma ühinesin taas oma jumaliku olemusega. Minu kannad puudutasid maailma juuri, mu laup kerkis pilvedest kõrgemale. Enda ees nägin ma merest tõusmas kõiki Kreeka saari, seda rada, mis on tehtud kultuuride ja jumalate jala järgi.

Ma nägin Amaltheiat koopa juures, küllusesarv käes. Tema pilk otsis mind igalt poolt, aga juba olin ma talle nähtamatu.

Ma hakkasin minema, juhitud vajalike tegude sisimas sunnist, mis on jumalate ja rändlindude osa. Mõne samuga astusin alla Sideroni neemelt ja lahkusin Kreetalt oma lapsepõlve kodumaalt, tõstsin jala Kasosele ja Kápathosele, puudutasin Rhodost kauni Lindose lahe ääres ja sammudes edasi mööda saarteteed, võtsin suuna põhjapoole.

KOLMAS AJASTU

Armud kujundavad noorust

Metis Ettevaat-
lik. Tema nõu-
anded. Saan
nõiarohu.

Esimene jumalus, keda ma kohtasin, istus ühel saarekesel ja sulas sellega juba õh-
tusse kalduva päikese foonil nii hästi
kokku, et ma peaaegu oleksin möödunud
teda märkamata. Ta jalg oli mereni välja sirutatud ja lai-
ned silitasid põida. Küünarnukk toetus kõverdatud põl-
vele. Ta nõjatus künkanõlva leenile ja ta tumedat juust
oleks võinud piiniasaluks pidada. Pilku üle künkaharja
heites võis ta valvata iga ilmakaart.

Ütlesin oma nime. Ta mandlisilmad, tumedad nagu
juuksedki, vaatasid mind kaua. Tema nahk oli tõmmu ja
rinnad rasked. Ta esitas mulle hulga küsimusi, jälgides
teraselt minu häälekõla ja vaagides mu vastuseid, ning
teatas alles siis, et ta on minu nõbu Metis ehk Ettevaa-
tus — kuidas teile rohkem meeldib —, Okeanose ja Tethyse
tütar, ning et ta on nimme siia tulnud mind ootama.

Seletasin talle, et lähen vallutama maailma, ning palu-
sin temalt abi ja nõu. Ta soovitas sellest asjast vaikida
kuni öö tulekuni.

Ajaviiteks küsisin temalt, kas tal lapsi on.

Ta vastas:

«Ma olen Ettevaatus.»

Nähes, et ta on jumalate vanusemöödus umbes kolme-
kümneaastane, küsisin veel, kas ta ka mehele minna ei
taha. Ta vastas mulle jälle samade sõnadega ning lisas:

«Olen paljudele korvi andnud.»

Seejärel, märgates, et ma maha istudes olin Aigise
eemale jätnud, noomis ta mind:

«Hoia seda alati enda juures.»

Kui oli juba päris pimedaks läinud, küsis Metis,
kuidas ma mõtlen oma isa troonilt tõugata. Ta nentis
ja pani mindki tunnistama, et ehkki mul võidu järelepäe-
vaks on palju auahneid kavatsusi, pole lahinguplaani
ennast olemaski.

«Ei ole sul abi julgusest ega vaprusest, kui sa pole oma
tegudeks ette valmistatud. Tea, et sa võid kui tahes tugev

olla — sa ei võida ühtki võitlust ilma liitlasteta. Parema liitlasi ei või sul aga olla kui need, kes on su vaenlasteks kõhus.»

Kõike seda kõneles ta väga tasa, ja sellest hoolimatult sulistas ta veel ühtelugu varbaotsaga meres, nii et vee sulin summutas meie sosina.

Siis pistis ta käe kaljuprakku ja tõi sealt välja suuri konnakarbitäie tumedat vedelikku, mis kindlasti oli mere loomadest või -taimedest saadud.

«Võta see võlurohi,» ütles Metis, «ja anna seda Kronos seile sisse, et ta sinu vennad välja oksendaks. Rutta, e jõuaksid seda teha enne hommikut.»

Tõusin ja jäin viivuks kõheldes seisma, teadmata, millises suunas minema hakata. Metis kastis sõrme märjaks nagu meremehed tuule suunda määrates tänini teevad.

«Lähene vargsi,» lisas nõbu Ettevaatus, «hiili ta juurde tuulealusest küljest.»

Kronos on sun- Minu isa magas paksus pilves, pikutades
nitud oma lap- zodiaagivöö all, ent halbaennustavas asen-
sed välja oksen- dis: põlved Sõnni poole ja pea otse Skor-
dama. Tema raev pioni all. Ta polnud üldse kole ega hirmu-
äratav, nagu ma kujutlenud olin. Ta oli koguni ilus, nii et ma algul päris jahmusin.

Mina, kes ma olen valgevereline rõõsa nahaga jumal ja juba siis teadsin, et ma kord paksuks lähen, hakkasin kahestama tema uhket soonilist kõhnust, tema salapärasat laupa, kõrki kongnina, ilusaid pikki tõmmusid valitseja käsi, lihaselist rinda, ühegi voldita kõhtu. Ohtlikud on välised ahvatlused, ja magavat vastast vaadates võib süda kergesti pehmeks minna.

Jäin mõttesse ja küsisin endalt, kas poleks ehk võimalik isaga kokku leppida ja kuningriiki temaga jagada.

Aga siis kangastus talle midagi unes ja nagu minu salajast juuresolu tundes hakkas ta magades suud maigutama.

Nüüd vabanesin kõigist kõhklustest, ja kasutades hetke kui ta uuesti huuli paotas, kallasin Ettevaatuse käest saadud oksendusrohu talle kõrri.

Tol hommikul värises maa kuus korda järjest ja näis nagu pleks uus Atlantis sügavikku vajumas. Kõigepealt läkastas Kronos välja kivi, mis oli minu aset täitnud ja

minu nüüd Parnassose jalamil maa sisse tungis. Sellest lähtuvalt Kronos, kuidas teda petetud oli, ent viha tegi vaid ta krambid ägedamaks. Maa kohal kägaras, heitis ta ükskord haaval, iga kord rebestavat valu kannatades, endast välja mu vennad ja õed. Ja et kõik nad olid surematud ning nende printsiip oli pimedas vangipõlve ajal edasi arenenud, mandasid nad niipea, kui valgust nägid, oma lõpliku kasvu ja täiskasvanu jõu.

Teie ajaloost, surelikud, on teada samasuguseid juhtumeid. Vangikongide pimeduses ei ole vabadus iial surnud.

Terve päev tormas Kronos ringiratast ümber maakera, pöörane vihast ja samuti murest, otsides võimalust, kuidas oma reetlikku abikaasat nuhelda ja hävitada oma lapsi, kes ta võimu alt pääsenud, iseäranis mind — seda oma poegadest, keda ta teadis oma võimule ähvarduseks olevat. Aga kogu loodus mängis meiega kokku.

Mu vanaema Gaia andis oma mägede rüpes varjupaika mu emale ja õdedele. Mu vend Hades peitis ennast kuristikus ja mu teine vend Poseidon leidis pelgupaiga onu Okeanose juures. Mina ise, kes ma kõige suuremas ohus olin, läksin tagasi Metise juurde tema kaljusaarele. Ta kattis mu oma varjuga. Kord möödus Kronos meist nii lähedalt, et kartsin juba avastamist. Aga Metis näitas käega päikese poole, mis isa pimestas. Ta jätkas oma meeletut jooksu, rutjus talle all puruks mõnegi saare ja kergitas merest mõnegi uue.

Siis varjas meid jälle heatahtlik õo.

Teine öö Me- Kui me külge külge kõrval veetsime oma
tise juures. teist ööd, valdas meid mõlemaid suur
Athena sünni. ühinemisiha. Ehkki Ettevaatus, on Metis
sünni naiseliku loomuga. Mind aidates oli ta minusse kiindunud. Ja mu esimene, tema nõuandeid järgides tehtud vägitöö äratas temas soovi ka mu esimeseks armsamaks olla, nii nagu see minuski ohutas südikust tema esimeseks armukeseks saada.

Siiski püüdis ta algul pageda nii iseenese kui minu eest. Ta oli nii umbusklik, ta oli nii kaua armastust oodanud! Ta peitis ennast lainevahtu, kaldaliiva, tuulepuhangusse, aga ma ajasin nurja kõik ta riikad. Nähes, milline jumal ma olen ja et ma aina samas rütmis muundudes

temast maha ei jää, andis Metis alla, tunnistades võlutu oma kaotust.

Aga tema loomus jäi muutmatuks ja ta ütles mulle:

«Mõttele selle peale, mis sa teed. Ma sünnitan sulle lapse. Ta peab sind aitama, mitte kadestama, sind toetama, mitte sinu asemele püüdma. Sa pead sigitama tütre. Mõttele tütre peale, keda sa tegema hakkad.»

Ma püüdsin seda tüdruku näha — tugevana, julgena, tarkusest rikkana, võimeka kaaslasena tulevaste võitlustes, minu kuulsuse ja tööde ustava abilisena. Ettevaatlikkuse poolest mingu ta tugevasti emasse. Oma kujutluses nägin teda odavarrele toetumas, et hästi sirge seista, kuldkiiver peas.

Nii läks Athena minu peast Metise kõhtu. Mu välimus oli nii ametus, et ma lõbust vähe hoolisin. Tundsin rõõmu üllatust kui naudingut.

Pole õige, nagu väidavad mõned, kes mind ilmselt mis isaga ära vahetavad või siis püüavad mulle meelega teha silmis kahju teha, võrdsustades mind temaga julmuse poolest, pole õige, justkui oleksin ma oma raseda nõbu ära söönud; niisama väär on ka kuulda, nagu oleksin ma palunud oma poega Hephaistost mul pealuu lõhestada, et Athena sealt välja võiks tulla — juba sel lihtsal põhjusel, et tubli Hephaistose, minu kahekümne viienda lapse sündimiseni kulus veel hulk aega.

Athenat sigitades ma mõtlesin ta välja. Ma lootsin ta tõesti; nii tuleb asjast aru saada, kui räägitakse, et ta sündis täies relvis minu peast.

Et ma aga olen otsustanud teile kõik viimseni avaldada, siis kuulake parem, mis edasi sai.

Tõltsamal ööl, kui ma ilmutasin tulusust, mis on omane noorusele, kes ihkab oma jõude kulutada, ning tahtsin veel teist korda oma nõbu austada ja ennast selleks juba hakkama seadsin, kusjuures see töö mulle nüüd suuremat rõõmu töötas, rebis Metis ennast äkitselt lahti.

«Vaata nüüd ette,» ütles ta, «et sa kogemata ei tee poega, kes liiga varakult sündides sulle muret toob ja kes oma kärsituses algatustes võiks õõnestada võimu, mida sa alles pead endale kätte võitma. Kui sa ei taha, et sind troonilt tõugatakse, ära sigita poega, kuni su valitsus veel kindlal jalal ei seisa.»

Ta nägi mu pettumust ja mõistis, et ma ei taha ennast sõnadega rahuldada lasta. Ta mõtles välja abinõu mu

lahutamiseks, kummardudes mu iha poole nagu nühk silika kohale.

Enne uinumist kuulsin teda viimast korda lausumas:

«Ma olen Ettevaatus.»

Meie esimestel armukestel on meie peale sügav mõju. Hiljem märgime oma mõjuga juba teisi.

See kiindumuse ja tagasihoidlikkuse segu, millega ma alati olen verinoortes suhtunud, on mul Amaltheiast. Ja kui mind nii paljudest näilistest kergemeelsustest hoolimata nimetatakse ettevaatlikuks Zeusiks, siis on see Metise teene.

Kui jumalate aeg täis sai, sündis Athena — igas tükis just niisugune, nagu olin soovinud.

Mu tütar Athena on kaunis ja suur, tõsi küll, natuke liiga tugeva kondiga. Ta uhked ja mehised näojooned meenutavad mind. Emalt on ta pärinud tähelepaneliku rahu. Ennekõike on ta Mõistuse jumalanna. Nii eksimatud on ta hinnangud ja otsused, nii loomulik on ta käsutamis- oskus, et sageli olen lasknud tal minu nimel inimeste tülisid lahendada. Ja et ta on ka sõjas julge, olen tema kätte usaldanud Aigise, mis teeb kandja võitmatuks. Athenale on võõrad meelteerutused, milles pole ka midagi üllatavat, kui meenutada tema sigitamise asjaolusid. Ta imetleb mind nii sügavalt, et pole iialgi endale abikaasat tahtnud, ükski kosilane pole küllalt minu sarnane olnud. Ta on jäänud neitsiks.

Inimese seisund enne jumalate sõda. Vaenulike jõud. Liitlasi otsimas.

Võitlus, mida ma isa Kronose vastu alustasin, võttis kõigi ettevalmistuste ja tege- like lahingutega kokku kümme aastat — pange tähele, kümme pikka maailma- aastat, millest igaüks on natuke rohkem kui kakskümmend neli tuhat teie aastat — selle ajaga saavad ümber Suure Kella kuud.

Arvutage: üks ole see parajasti aeg, mille alguses teil polnud muid käepäraseid tööriistu kui kivikillud ja mille lõpuks teile minu valitsuse all kingiti ilusad pronks- relvad, kuldehted, kootud riie ja seadused teie linnade tarvis?

Sest kogu Kronose valitsusaja jooksul te otsekui eks- lesite pimeduses.

Ma tean, te imestate, et teie tõug võis kuldajastu järel

niisugusesse viletsusse langeda. Kõigi jälgede puudumist teeb Atlantise õnnepõlve teie meelest ebausutavaks. Ilma teie päevini pärandunud zodiaagita ja salapärase kunstideta, millest kõnelevad teie kõige vanemad ehituse peaksite te seda mõtet täiesti võimatuks.

Aga eks ütelge ise, mis võiks kahesaja neljakümne tuhande aasta pärast säilida teie praegustest oskustest teie vägevusest ja töödest, kui jälle sünniks mõni uus tohutu katastroof. Mis jälgi võiks jääda teie kunstides teie elamutest, teie masinatest, teie võitudest, jälgi, milleksid teie kaugetel järeltulijatel mõista, et oskate teha valgust ilma tule ja suitsuta, ehitada endale eluasemeid tuhande jala kõrgusi torne, laskuda meresügavuste põhjast kihutada läbi õhu masinatega, mis on teist enestest tuhande korda raskemad, ja lõpuks — millest selguks, et teil oli peaaegu niisugune energia, et seda vallandades võisite osakestest lagundada ja hävitada nii oma tööd kui iseendid? Mis jääks siis järele teie rehkendustest? Kuhu oleks kirjandus pandud teie ajalugu? Kes võiks aimatagi, et te kunagi olemas olite? Aga te olete veel üsna väikesed insenerid. Vaadake ette, ma kordan, vaadake ette!...

Kümme jumala-aastat või kümme inimese-aastat — niisugune ajavahemik kulub ikkagi, et noorus ennast avaldaks, ennast maksma paneks, võidaks endale eluõiguse. See, kes laseb need kümme aastat ilma julguseta, mässuta ja raske vaevanägemiseta mööda, valmistab endale kehva küpsuse, ja ta elu, mis on vaene töödest, on väga olematuse moodi.

Kui ma nüüd sellena, kes ma praegu olen, mõtlen milline oli maailm tollal, kui mina teda vabastama läksin, siis jõuan järeldusele, et teadmatus on sageli edu vajalik tingimus. Vanamehed ei tee revolutsioone. Ja kui mõni niisugune selle etteotsa satub, siis sellepärast, et ta on sellest oma kahekümnendast eluaastast peale unistanud.

Minu ettevõtte võis esimesel pilgul küll meeletuna näida. Mis liitlasi mul oli? Mu kaks venda, noored algajad jumalad nagu minagi, ühele saarele ootama jäänud nõiad ja mu nõbu Ettevaatus, kes mõtles vaid sellele, kuidas varjata mulle osutatud abi. Niisugune oli minu malev.

Minu vastas seisis Kronos ja tema vennad titaanid, kellele tingimusteta allusid kõik universumi jõud ja jumalused. Elu ja surm, tuli ja jää, tuul, mullapinna mõõt-

matu vägevus, mis kasvatab vilju ja annab rikast lõikust — kõik kuulus neile, kõik allus neile. Uranose haavast sündinud hiiglased, kes olid oma vanemate vendade teenistusse läinud, külvasid kõikjal õudu ning olid maksma pannud hirmuvalitsuse, millest nemad üksinda vastu said. Mis siin veel rääkida inimesest, sellest rõhutatud, sõdasevast olendist, kes endal nii suure vaevaga elu sees hoidis, et oli enda meelest kogu looduse ori.

Aga iga vürst on tõeline vürst vaid oma alamate tahtel. See, et Kronos värbas hiiglasi ja fuuriaid, kes tema nimel seadust täitsid, tõendas selgesti, et Kronose seadust ei täidetud hea meelega.

Niipea kui teada saadi, et ma olen olemas, virvendas salajane, kuid visa lootus läbi kõige loodu. Ja et see vabaduse valgus kord juba kumama oli löönud, näis ike kehtatuile veel raskem kanda.

Esimeseks julgustajaks oli onu Okeanos, kes andis teada, et kui isa ja minu vahel võitlus puhkeb, ei võta tema sellest osa. See oli üks viis mind toetada. Ja et mulle veel selgemini tõendada oma häid kavatsusi, lubas ta oma naisel Tethysel peavarju anda mu õele Herale, kuna nende tütar Kephira pakkus Rhodose saarel varjupaika mu vennale Poseidonile.

Looduse neljast elemendist olin niisiis juba ühe enda poole võitnud. Kõik, millel on vedeliku printsiip, mered, jõed, järved ja ojad, ning jumalused, kes valitsevad vesi ja vett asustavaid olendeid, olid valmis minu poolele asuma. Allikad vulisesid minu tulekust.

Aga ma vajasin veel muudki kaasabi. Ja iseäranis jumalannad olid need, kes seda mulle andsid.

On juba kuuldud sellest, kui julmalt Kronos kohtles mu ema Rhead. Ülejäänud titaanid, välja arvatud Okeanos, käisid oma abikaasadega niisamuti ümber ja palgasõdureist hiiglased püüdsid hoolega neile järele teha. Selle vägivallavalitsuse all nõudis meesprintsip endale piiramatut voli, ja kõike, mis looduses on naiselikku, tarka, peent, mahedat, õrna ja mõtlikku, põlati ja pilati.

Jumalannad elasid sõltuvuses, ja ainult hirm tõi neile igavuses vaheldust. Minu vabadusse armunud noorus oli neile teretulnud. Ma armastasin neid palju ja nad tasusid mulle selle eest hästi. Nad ei kandnud isegi mitte vimma, et ma ühelegi neist truuks ei jäänud. Ma pidin ennast kulutama kõigi eest ja nende asi oli ühine.

Sel ajal tõmbas mind kõige rohkem nende suremate poole, kes mind minu võitluses kõige mõjusamalt aidasid võisid ja mulle tõhusaimat liitu pakkusid. Ärgu minulle sellepärast laidetagu ega järelдатagu, nagu oleksin oma võitluse huvides armastust teeselnud. See oleks välgu lane ja äärmiselt väär vaade. Ma armastasin siiralt igat üht, kes mind armastades andis mulle teadmisi, relvi ja toetust.

Teie olete omadega nii kaugele jõudnud, et nõustute suure armastuse nime andma vaid purevale kirele, mure laostab oma ohvri, viib tegevusetusele, segadusse, loobumistele, mitmesugustele võõrandumise vormidele. Tule annate armastusele kõik tule omadused; te räägite hõõguvaist tunnetest, te räägite sädemest, leegist, söestumisest, te räägite tuhasta.

Aga armastus ei ole mitte ainult leek, see on ka äärmus. Armastada, see tähendab põleda. Tõsi. See tähendab põleda vastastikku teineteist, aga selleks, et sünniks midagi uut.

Themis. Delphi pühamu. Kaks kivi. Kui ma Ettevaatusest lahkusin, ütles mulle:

«Kuula mu nõu ja mine esiteks tähtsuse juurde.»

Nii ma siis rändasin sinna kanti, mida teie nimetate Attikaks, astusin üle maakitsuse ja läksin edasi mööda Korintose lahe kallast. Titaanid vist otsisid mind muude maailma osades, sest vesi oli lahes läbipaistev ja vaikin ning kõik seal äratas õnnemõtteid. Ronisin üles mäkke ja jõudsin ühe pika, salapärase ja kurva kuru suudmesse orgu, millel on avatud, otsekui ümaralt ammuli suu kuju, nagu ohkaks ta kaeblikult; seal asub Delphi pühamu.

Themis seisis seal liikumata ja alasti kahe Phoidriase kalju, Ruuge ja Tulipunase vahel, mille järsud seinad heitsid talle päikesehelki nagu kaks suurt peeglit. Ta oli minu meelest hiiglasuur ja nagu üle kullatud.

Keskelt lahku soetud ja sümmeetriliselt palmitsetud juuksed piirasid ta nägu. Ta kulmud olid ühtlased, ta ninasõõrmed olid ühtlased, tema rinnanibude vahele oleks võinud tõmmata laitmatu rõhtsirge. Peos oli tal kaks üheraskust kivi, mida ta püüdis täpselt samal kõrgusel hoida.

«Näed, mul ei ole muud midagi teha,» ütles ta nukralt. Nüüd tõusid kotkad lendu punase kalju astangult, kus on nende pesapaik, ja jäid minu kohale tiirutama, millest mu pea ümber sai nagu uhke liikuv kroon.

«Ka nemad tundsid su ära,» ütles Themis. «Sa oled mu vennapoeg Zeus. Mina olen Seadus.»

Ja näidates käega ümberringi, lisas ta:

«Siin andis mu ema Gaia ennustusi. Ja siin olen mina amakorda määratud ennustusi andma. Aga kes neist tänapäeval enam hoolib või neid kuulab?»

«Mina tahan sind kuulata ja ennast harida,» ütlesin talle.

Themiselt sain teada universumi üldised seadused, millest tulenevad kõik muud seadused. Sain teada, et õiglus, mille kaitsja ta on, peab hoidma tasakaalu vastakate jõudude vahel, mis hingestavad kõiki sündmusi ja kõike loodut. Sain teada, et valitsus on väär, kui see rajaneb sündusel.

«Valitseda valitsemise pärast ei ole eesmärk omaette,» ütles Themis. «Pane tähele oma isa vigu, olgu sul silma nende õnnetuste jaoks, millesse ta maailma on viinud. Sündida ennast peale, andmata valikuvabadust, on hukatuslik upsakus. Isegi vabastamisest pole mingit kasu, kui sa järele ei mõtle õige mõõdu üle, millega vabadust korraldada. Olgu sul oskust ette valmistada seda, mida sa maailmale pakkuda kavatsed.»

Me valmistasime ette.

Armastuses tahtis mu tädi Themis kangekaelselt püsti jääda. Veel enam. Ta keeldus isegi käest panemast kaht ümmargust kivi, ja meie kallistuste ajal hoidis ta neid hoolega tasakaalus.

Kui ma peale käisin, et ta pikali heidaks, vastas ta, pannes oma kõvade rindade ja ilusate siledade õlgadega mulle vastu:

«Seadus võtab valitsuskepi vastu, aga ta ei lömita maha.»

Themis ei olnud tõrges, veel vähem kartlik. Ta pakkus ennast lihtsalt, kuid liikumatult. Ta polnud hoopiski külm, üksnes tähelepanelik. Kaugel sellest, et ta vähe tundis, ma usun koguni, et ta tundis hoopis kahekordset naudingut, jälgides kõikumatu rahuga omaenese naudingut puhkemist. Sellega tõendas ta mulle, et armastus on ka valmne toiming ja et mõtteselgus ei vaesest ekstaasi.

Mõni minust eakam jumal oleks ehk tüdinud selle ainult püstloodis pingutusest. Aga mina olin alles oma teise armuvallutuse juures, ja see suur sirge jumalanna kes nii kindlalt püsis oma kuldsetel reitel, näiliselt pa siivne, ent ainult selleks, et paremini valitseda ennast teist, nõus kõigega, tingimusel, et ta liikumatuks jä taks, — see jumalanna õhutas mu iha.

Kolm korda päevas — päikesetõusul, keskpäeval õhtuvidevikus — ja kolm päeva järjest pärgasid kuning likud kotkad, tiireldes meie nägude kõrgusel, neid hiigel ühinemisi.

Siiski pidasin meeles Metise nõuannet:

«Tütmeid, ainult tütreid, kuni sa kuningas ei ole.»

Aastaajad ja parkad. Nii me sigitasime Themisega esimese päeval, kolmel valgusetunnil kolm aasta aega. Nende nimed on: Eunomia, Dike, Irene, see tähendab Hea Tava, Õiglus ja Rahu. Ateenlased nimetavad neid ka omamoodi: Öitseng, Kasv ja Vili. Ega seegi ole vale.

Seaduse ja Võimu esmasündinud lastena on aasta aegade ülesandeks ühest küljest juhtida taimekasvu korra pärast tsüklit ja teisest küljest korraldada inimühiskondade käekäiku. Need kaks funktsiooni pole omavahe vastuolus.

Loodus on inimtarkuse kool ja see, kes hoolitseb lõikuse eest, teab rahu hinda.

Mu tütreid aastaajad käivad mööda välju ja tänavaid lilleõis käes. Surelikud, matkige neid rohkem kui seni!

Olgu lihtlabane või haruldane — lill on alati saladus, ilu ja juba ka kahetsus. Ta äratav imetlust, järelkult ka tänutunnet; ta õhutab mõtlema, järelkult kutsub sallivusele. Üürrike apogee, mööduv õnnelik, mis manitseb mõõdukusele. Pahatihti näen teid, surelikud, uhkusega peos pigistamas sõjariista või kukrut; ent liiga harva näen teie käes lille.

Järgmisel päeval sigitasime Themisega veel kolm tütar: Klotho, Lachesise ja Atropose. Tunnete neid hästi, te nimetate neid parkadeks. Nad on teie hulgas sünges kuulsuses viimatinimetatu pärast, kelle ülesandeks on lõigata läbi teie elulõng, mille eest te teda neate.

Kuid kas teil pole kunagi mõttesse tulnud tänada Klothot selle eest, et ta igaviku määratust hallist villa-

kust välja tõmbas teie saatuse esimese kiu? Kas teil pole tahtmist ta kätt suudelda?

Kas te ei pane imeks, et elu suurel võiduloosimisel tuli miljonite miljardite arvude seas välja teie oma? Sündida, mu lapsed, see tähendab kuuluda valitute hulka!

Ja Lachesis, kõige toimekam, kõige tegevam kõigist jumalatest, armas ülekoormatud Lachesis, kes ei tunne puhkust ega und! Kas olete vahel ka tema peale mõelnud? Ta muudkui kerib lõnga oma värtnal. See näib nii lihtne! Te ei tea, et ta peab lakkamatult lõnga jälgima, seda seadma, kui lõim hapraks jääb, keerutama heiet tugevamaks, samal ajal kui teie teete, mis võite, et see katkeks. Kes siis suunab teie sõiduki saatusest puutüvest kõrvale, toob ootamatult kohale päästja, kui te parajasti uppumas olete, kallutab viskoda kõrvale teie kaelasoonest. Ikka Lachesis, ikka Lachesis.

Ja kui te juhtumisi tema peale mõtletegi, siis oskate teda kujutleda ainult üks lõng peos — teie enese oma. Tegelikult peab ta aga praegu, kus ma teiega räägin, silmas pidama rohkem kui kaht miljardit. Ja Klotho annab talle ühtelugu tööd juurde.

Kaks miljardit lõnga, kaks miljardit värtnat! Kujutage ette, kui tohutu töö on Lachesisel teha. Nüüd te mõistate, miks ma soovitan mitte mõtlematult järeltulijaid soetada, miks ma teile nõu annan ettevaatlikud olla kõigis oma tegudes, söömisel-joomisel, igal sammul, miks ma kutsun teid üles üksteist vastastikku mitte relvaga ähvardama.

Võib-olla oleksin ma pidanud nii tohutu töö jaoks rohkem parkasid sigitama. Kuid minu valitsuse algul näis neid olevat piisaval määral, et tööga toime tulla. Ma ei teadnud, et teid, kes te kõik elada tahate, tuleb nii palju. Ei jõua kahjuks kõigele mõelda. Ja ka Themis ise, kes muretses ainult selle eest, et kohtuarv saaks täis, ei näinud siisugust asja ette.

Mu surelikud lapsed, ärge süüdistage parkasid. Nema pole mitte Saatust. Nad on vaid Saatuse hoidjad. Väsimatute tollivalvuritena seisavad nad piiril, kus lõpeb teie arusaamine ja minu tahe.

Hesperiidid. Kuid kolmandal hommikul, nähes et küsimusi, mida te, kangekaelsed nagu olete, mulle juba esitamata ei jäta, pärisin ma Themiselt «Mida sa tead Saatuse loomusest? On see juhus või tahe?»

Ta vaikis tükk aega, vaadates kuldsete silmadega koitu, mis puhkes mägede taga. Siis võttis ta oraakli tooni ütles:

«Saatuse loov paratamatus.»

Ma jätan teile hetke järelemõtlemise aega... On mõeldud? Hästi. Siis võivad need teie hulgast, mu pojad, keegi on aru saanud, küsida teid hesperiidide aeda.

Sest tol päeval sigitasime Themisega kolm hesperiidi Aigle, Erytheia ja Öhtuse Arethusa. Tollivalvurid nümfid on needki, ent nende järelevaatuse alla käib tulevik.

Ma määrasin neile eluasemeks Uranose aedade jäänuksed. Nad hoolitsevad kuldõunu kandvate puude eest, mida mu vanaisa kasvatas ja mille viljadega ta atlante toitib.

Sageli lumiharjalist mäestikku, mis kõrgub hesperiidide peamise apelsiniaia lähedal, nimetatakse Atlaseks. Keegi tahab teada, mis asi on õieti aed, peab nägema Marrakeši talveöö hõbedases valguses. Kuid teisigi, peaaegu niisama võluvaid aedu on laiali mööda Lääne-Aafrikat ja isegi meresaartel.

Aigle kasvatab läikivaid sidruneid, kollaseid nagu hommikune taevasilm. Erytheia valvab pompmuuse, priskeid ja kuldseid nagu keskpäevane päike. Ja Arethusa korjab loojangukarva apelsine.

Avage need viljad, mis oma ümaruses on nagu maakerad. Nende liha on targalt viiludeks jaotatud justkui päev tundideks ja aasta kuudeks. Nende selge mahl sisaldab jõu printsiipi.

Teie tunnete hesperiide peamiselt selle hindamatu teene järgi, mida nad osutasid mu pojale Heraklesele ja millest nii palju kasu tuli puuviljanduse levitamisel mitmetes maades. Kuid nende ülesanded ei piirdu ainult aiandusega.

Nende mureks on juhtida rändurit, olgu inimest või jumalat, teel tulevikku. Nad on avastamise nümfid, avastus aga on suurem teadmine universumist ja seadustest, mis seda valitsevad. Nad ise liiguvad palju ringi, käivad paikades, kus suured mõtted on küpsemas. Neid võis näha jalutamás Niiluse kaldal, kui Pythagoras, Herodotos ja

laton, teie soo uhkus, üksteise järel seadsid sammu Ülemgiptuse templite poole. Neid võis näha suplemas Sitsiilia andadel, kui Archimedes, veel üks mu poja Hermese arglane, seal mõtiskles. Ja aruannete järgi, mis ma laskin endale esitada teie ajaloo kohta selle vahe sees, mis ma magasin, aiman, et hesperiidid luusisid ka Palose andis, Cádizis ja Tajo ääres Kolumbuse, vend Poseidoni apelsinilapselapse sajandil.

Igal öhtul on hesperiidid, kuldõun peos, kuskil läänepoolsele künnikule, kus nad kuni hukkunud Atlantise piirideni istudes saadavad aeglaselt merre vajuvat päikest. Seal istuvad nad vastu korraldusi järgmiseks päevaks.

Kui keegi tahab neid välja kutsuda, siis on see öhtu- ja päeva vaheliseks parim.

Loota, see tähendab plaanitseda öö lävel järgmise päeva kohta. Ja eluseikluses on edu vaid neil, kes igal hommikul on valmis teoks tegema eelmise öhtu kavasid.

Kas me polnud Themisega mõlemad pisut roidunud tol kolmandal päeval? Pean tunnistama, et hesperiididel ei ole seda tarmukust ja tegutsemise täpsust, mida võib oodata nende vanemate ödede, aastaaegade ja parkade juures. Isegi nende näojooned on hajuvamad. Oma tegevuses ilmutavad nad vahel loidust ja sageli pead neilt küsima mitu korda küsima, kui vastuse saad. Ärge oodake, et nad teie tee teile täpipealt ette mõõdaksid, veel vähem, et nad selle teile ära sillutaksid. Nad vaid näitavad suunda. Teie oma asi on, kas pääsete läbi liivakörbe või hukkute seal.

Ma lahkusin Delphist tunnil, kus kotkad Ma lahkusin Delphist tunnil, kus kotkad pühakute ühendamist. **Gaia** magama lähevad. Themis palus mind **ettekuulutus.** tagasi tulla, kui ma iseenese tulevikku teada tahan. Lubasin tulla, ja puhtast südamest.

Väljavaade veeta kogu oma jumalaelu Themise juures oli mu meelest päris ahvatlev.

Ta kaunis liikumatus, ta sire kindlus tekitas kaitstuse, tasakaalu ja rahu tunde. Mida paremat veel soovida?

Eriti noores põlves tuleb ette, et sõlmime sidemeid, milles pole muud püsivat peale kahetsuse, et me nad sõlmisime, või südamevalu selle pärast, et me neile truustust murdsime. Nad annavad märku mööduvast väsimusest, mis nõrgestab kujutlusvõimet. Me soostume siis

nägema oma kaaslast nii, nagu ta ise end näeb, see tähendab ainulaadsena kogu maailmas. Ta muutub siis keskmeks, kõige olemuseks, ainsaks varjupaigaks. Ja unistame puhkusest sellesama olendi käte vahel, kes meie väsimuse põhjuseks.

See on õige olendite, aga ka ürituste kohta, mille me end seome. Vaev, mida me nende heaks oleme näinud jõud, mida me nende peale oleme kulutanud, piirab me vaatevälja ja viib meid niikaugemale, et me ei mõtle en üldse muust...

Kui ma läbi looklevate kurude alla orgu laskus, kuulsin tõsist, tusast häält:

«Ma näen, et siin käiakse kõigi teiste juures pe minu.»

Ma võpatasin ja uurisin asjata ümbritsevat hämarust. Hakkasin juba kartma, et see on ehk mu isa, kes mõne mäe taga varitseb.

Aga see oli naisehää, ja ta jätkas:

«Ometi olen ma vanem kui need plikakesed, kes sinu nii hoolega õpetavad. Ka mina kuulutan tulevikku, juba hoopis kauem kui nemad.»

«Kes sa oled? Kus sa oled?» küsisin mina.

«Kui tänamatud on need, kes mind ei tunnusta!» jätkas hää. «Ilma minuta ja ilma õpetusteta, mida maemale andsin, et ta sind pärast sündimist ära peidaks, oleks sa nii suur ja tugev kui praegu ega liiderdaks sinu küll püsti, küll pikali minust põlvnevate hooradega.»

Siis sain ma aru ja hüüdsin:

«Vanaema? See oled sina, vanaema? Aga kus sa oled?»

«Su jalge all.»

Ma langesin silmili maha.

«Ole sa tänatud, kallid vanaema Gaia,» ütlesin ma. «Mul ei ole sõnu, et oma tänu väljendada!»

«Oh, ega ma seda sinu pärast ei teinud. Tegin se teiste kiuste.»

«Anna andeks mu üllatus,» jätkasin. «Ma ei osanud sind kohe alguses ära tunda, sest Themis ütles, et sa kuuluta enam tulevikku.»

«Mu tütar Seadus arvab alati, et temale on kõige teada...»

Kuulsin sügavuses tükk aega õelat itsitamist.

«Muide, kogu perekond ei tahagi muud, kui et ma vaaleksin,» lisas Gaia.

«Mina mitte, vanaema, mina mitte!»

Möödus tükk aega. Surusin kõrva vastu kivist pinda. Kas oli see koletu tümin, mida ma kuulsin, Maa hingamine? Või oli see ta salamõtete kaja? Lõpuks kostis jälle hää mu kõrva:

«Sa ei suuda oma isa muidu võita,» ütles ta, «kui sa ei kasutaks silmi ja sadakäsi valla ei päästa.»

Sel ajal ei teadnud ma sadakätest mitte kui midagi, ei teadnud neid nime poolestki, nagu ma ei teadnud ka, mis tüüpi ema on Gaia — kade oma järeltulijate peale, oma õnne tujukalt üksteise kahjuks soosiv ja alati valmis võlgusega üle kallama viimast, kelle ta äsja võidule oli aidanud.

Ma küsisin:

«Vanaema, kes on need sadakäed? Kes on need üksikud, kust ma neid leida võin?»

«See on juba sinu asi, poiss. Ma olen sulle küllalt rääkinud.»

Käisin peale. Ootasin. See oli kõik, mis ma teada sain. Ilmselt oli Gaia juba minugi peale pahane. Hämmeldunult tõusin püsti ja hakkasin edasi minema.

Hiljem pole ma enam iialgi Maaga vahetusse ühendusse astunud. Aga olgugi et ta oma heitliku iseloomuga mulle edaspidi lõpmata palju tüli tegi, ei saa ma eitada tohutut teenet, mille ta mulle tookord osutas.

Ennustuse allikas. Sammusin pimedas öös, otsides varjulist kohta, et järele mõelda ja magada. Ma
Ninine org. suundusin itta, lootes, et tõusev päike ehk
Kohtumine heidab valgust Maa hämarale ennustusele.
Mäluga.

Ja tõepoolest, just sel teel see valgus mulle tuli. Aga mitte päikesest. See on jälle omaette õpetus. Asjad, mida me tõeliselt tahame ja mille eest me oleme valmis vaeva nägema, tulevad meile enamasti kätte, aga mitte iialgi sel kujul, nagu neid ootasime.

Kui ma olin ära käinud umbes kakssada teie staadioni, jõudsin mäekurusse, mis oli hoopis kitsam kui Delphi oma. Kõikjal sulisesid, ümisesid, kihisesid ja sosistasid seal voolavad veed. Kõik maailma vete hääled olid nagu sinna kokku kogutud. Õhk oli uimastavalt mahe ja selge. Linnutee kaljude kohal oli nii tihedalt tähine, et tema piir-

joonte järgi oleks võinud joonistada sirendavas un
pehmesse linikusse mähkunud pika jumalanna.

«Mis ilus koht on Maa!» mõtlesin ma. «Aitäh, vanaema»

Kuid siiski valdas mind selles täiuslikus paigas min
nukrus ja kurva üksinduse tunne. On nõnda, et õnn
mis jääb jagamata, varjutab sageli ähmane valu. Ma me
nutasin Themist. Miks ei olnud ma teda endaga ka
kutsunud, miks jätsin ma ta sinna kahe kalju vahe
ootama?

Heitsin pikali. Mind ründasid taas tuttavad lapsepõlv
hirmud. Ma polnud eelseisvates võitudes enam kaugelt
kindel.

Lõhnava rohi, milles ma lamasin, viis mu mõtted Ama
theia juurde.

Kallis väike Amaltheia! Kui tooks ta kord saarelt ä
ja jätakski enda juurde?...

Kobasin ringi, et veenduda, kas Aigis on käepäras
Ettevaatus...

Jah, tol öhtul olin ma natuke väsinud.

Kummardusin lähima allika kohale. Lasksin vett ü
näo voolata. Tundus, nagu oleks jumalikult kerge
värske käsi mu laupa silitanud. Jõin suurte sõõmudeg
Ükski vesi pole mulle iial nii hästi maitsnud. Jäin seda
maid magama.

Ei tea, kui kaua mu uni kestis. Üks jumala öö, seits
sada tuhat teie ööd? Või ainult niikaua, kui kulub inimes
eluks, kuni see haihtub? Ei tea. Kui ärkasin, oli päik
juba suure osa teest ära käinud. Kõik oli mu ümber sinine.
Sinine oli taeva läbipaistev kuppel; sinine oli kitsuke mäg
oja, mis sinihallide kaljude vahelt joana alla sööst
Sinised olid allikad puude sinises varjus; rohekassinise
olid puulehed, vetikad ja vesikressid; sinihõbedased olid k
vikased virvendavas vees, sinine oli kauge helendus, m
palistas mägede harju; ja sinised, sinisemad kui miski mu
olid silmad, mis mu kohale kummardusid.

Ma tõusin üles.

«Kus ma olen?» hüüdsin ma. «Ja kes ma olen?»

Suur hirm pigistas mu südant. Ma ei mäletanud enam
kuidas ma sinna sain ja millal. Ma ei mäletanud enam
ühtki oma tegu, ühtki nägu, ühtki kohta. Ma ei teadnud
enam midagi, isegi mitte oma nime. Mul oli ainult tunne
nagu teil vahel ärgates on ähmane tunne, et olete midagi
unes näinud.

sinisilmad, mis mind ikka veel uurisid, tõmbusid pilu
de, neisse ilmus lõbus hellus; ja sinisilmne jumalanna
les mulle:

«Ma jõid unustuse allikast. Tema vesi tuleb Lethest,
allast joovad surnute hinged, et kustutada maise elu
mälestust, ja millest peavad tagasiteel jooma hinged, mis
ude kehasse lähevad, et unustada kõike Allilmas olnut.
Ma võib igaüks uskuda, et tal on uus hing, ehkki see on
amutatud tema liigi ja universumi ühisest anumast.
Ma parem ongi, kui igaüks usub erilist, isiklikku hinge,
et hetkeks see ongi ainulaadne.»

Kuulasin, ilma et oleksin suuremat aru saanud. Peami
aga püüdsin meenutada oma nime.

«Nii surelikel kui surematutel kustutab see allikas mine
ku. Une ajal lahkusid sa iseendast. Eksitused, hirmud,
ahetsused, mis saavad vaimseks tõkkeks teadmisele ja
ole, on haihtunud. Nüüd aga pööra selle teise kaevu
ole, mis on minu läte, ja kustuta janu.»

Kuulasin sõna. Otsemaid tundsin endas võrratut sel
ust, absoluutset valgust, mis ei tulnud päikesest, vaid
unust enesest. Jäi mulje, nagu saanuksin oma käsutusse
võitu suure kristallist masina, mis on määratud pee
eldama maailma kogu tema ulatuses ja kogu tema lii
umises ja mille tuhat läbipaistvat ratast ootavad vaid
aikulaskmist.

«Ma olen su tädi Mälu,» ütles jumalanna.

Ta rääkis üheksa päeva...

Mnemosyne, Mälu, mu vanaisa Uranose vanem tütar,
lii niisama ilus ja niisama suur kui ta õde Themis, aga
ma liigutustes vabam ja nõtkem. Tema läbipaistva naha
lt kumas käsivarreõndlas sinine soontevõrk nagu ojade
a jõgede kaart. Ja kui ta raputas oma heledaid juukseid,
nagu oleks neist pudenenud tähetolmu. Ta hääli oli
aul, ta lause oli muusika.

Ta rääkis üheksa päeva. Ma pole iial kohanud surema
at või surelikku naisolendit, kes oleks suutnud rääkida
si kaua, kordagi mainimata iseennast. Sellega ta õpetas
mulle, et tähtsus, mille me anname iseendale, varjutab
meie teadmisi ja et me oleksime paremad maailma
seeglid, kui me nii palju ei muretseks iseenda kujutise
ärast selles.

Ja ometi olid Mälul oma salajased mured. Kas ta kan
tatas nende kurbmängude pärast, millele ta oli kaasa

elanud, igatses oma kauni, põrmuks varisenud Atlanti
järele või rõhus teda pikk üksindus kahe allika vahele.

Kõike, mida ma meie suguvõsa algmetest tean ja mis
ma teile selle jutustuse hakatuses avaldasin, — kõike
tean ma Mälu suust.

Ta rääkis üheksa päeva. Ja üheksa päeva kuulasin
õhinaga. On mul tarvis teile veel kord meenutada, et need
päevad möötuvad teie jaoks aastatuhandetega?

Üheksa ööd me armastasime. Minu heledapäine
oleks minu sülelustes nagu taga igatsenud kaotatud isa.
Meil oli üheksa tütart.

Muusad; nende loomus; nende ülesanded. Ehkki Mälu tütarde nimed teil, surelikel
tihtipeale meelest lähevad, on just nende
kõigist jumalustest teile teie oma teie
kõige paremini tuntud, või õigemini need, kes kõige paremini
mini teid tunnevad. Märkan teie hulgas vähe selliseid
kes mõne kitara- või tantsutunni tõttu või sellepärast
ta on korra näitlejakoturnidel üle lava liikunud
mõnel noorena õhtul paar värssi ette lugenud, poleks
juba mõne muusa väljavalituks pidanud. Sealhulgas
kõik need, kes oma jutu järgi üksnes ajanappuse pärast
on jätnud kirja panemata omaenda ülihaarava eludraa
või jandi, mis teiste elu nende meelest on.

Ega see täielik eksitus olegi. Muusad on kordamööda
vaaginud igapäevaste teist. Aga mitte armunud pilguga. Nad
on teid vaadanud, nagu hea majapidaja turul linde valib
«ei, mitte see, ei, mitte too...» Või siis nagu mõisavalitseja
seja omal ajal uusi orje ostis: «Näita oma silmi, näita
oma käsi. Kui töötad hästi, saad vabaks.» Nad on teid
jälginud, nekrutivärbaja seersandi hoolikusega uurinud
ja neid teie seast, keda nad meeletuseks ja üksinduseks
välja valivad, võrgutavad nad lubadustega: «Teile suhtu-
tatakse viirukit nagu jumalatele.» Õnnetuseks aga ei
need valitud mitte jumalad, vaid ainult inimesed jumal-
unustustega. Ja nende kahe erineva loomuse lahtikäri-
mises algab nii nende looming kui ka nende piin.

Te mõistate, mis laadi jutuaajamine mul oli tädi Mälu
esimesel päeval, kui ma teile ütlen, et meie üheksast tüt-
rest on esmasündinu Kalliope, ilusahäälne eeposemuusik.
Kalliope hoole all on legendid, teie ja minu tõu kõige
vanemate mälestuste ühised säilitused. Tema hoiab

muute, milles on kokku võetud teid puudutavad sümbool-
idistused, mis käivad igasuguse filosoofilise mõtte
Tema sisendab teile lugulaulusid ja jutte sündinud
ajast, mis aitavad teid siin maailmas endale kohta leida.
Kalliope on poeg Orpheus, kes talle sündis tema poolven-
nast, minu pojast Apollonist.

Teisel ööl sigitatu on Kleio, ajaloo muusa. Tema oli mää-
ratud ema abiliseks, arvepidajaks kõige selle kohta, mis
minu valitsuse all maa peal juhtub. Aga mitte alati pole
Kleio minu täit rahulolu teeninud. Nooruses oli ta õige
hull, piirdus ainult oma vanema õe matkimisega ja jät-
ti oma päristööd tema kaela.

Kui palju suuri tegusid rahvaste ajaloo koidikul on
saanud legendideks, sest neist on teile jutustanud Kalliope
ja mitte Kleio! Mul on kahtlus, et viimane on salaja armu-
nud mu pojasse Aresesse ehk Marsi, nagu teie teda pa-
rema meelega nimetate, sest kaua aega ei hoolinud ta
muust kui lahingutähtsusest. Ta pidas meele sõjasalkade
juhtimaid, kes piirasid Teeba linna, aga ei pannud tähele
keda, kes leiutas vintsi ja tali, redeli, vaaderpassi, tellis-
kivi ja lubjamõrdi, võlvi päiskivi, papüüruse. Need lei-
turid olid muidugi jumalate saadikud, aga siiski olid neil
inimese käed!

Teatavat aktiivsust hakkas Kleio ilmutama alles siis, kui
mu poeg Hermes kinkis talle kirjakunsti. Kuid sündimi-
sest saadik peenutseja, tundis Kleio rohkem huvi valitse-
jate kui rahva vastu. Kangrül oli tema silmis teeneid vaid
võis, kui ta oli mõne kuninga maha löönud, karjusel vaid
võis, kui ta oli mõne kuninganna armuke olnud. Kiivalt
kadestades loorbereid, mida lõikas Kalliope, tahtis temagi
hullata, meeldida, püüdis pügeda selle maailma vägevate
ees ja hullutada rahvast. Vananedes sai ta siiski oma
vigadest aru ja just nagu meelt parandanud riivatu naine
katsus neid heaks teha. Kui ta kõik oma kartoteegid läbi
lappas, leidis ta sealt nii palju lünki, et püüdis neid täita
rohkem mõttekujutluse kui kindlate teadmistega. Nüüd
ei peata teda enam ükski vägi. Ta tähendab üles viimase
kui asja, nii määratult tähtsa kui ka tühiseima, kontrol-
lib, võrdleb ja tuletab, teeb oma jälgi täis kõik alad, seal-
hulgas ka Themise oma, ja oleks heameelega valmis
ennast juba minustki tähtsamaks kuulutama.

Vaene Kleio! Ei maksa teda liiga karmilt hukka mõista.
Harva on tal olnud armastajaid, keda ta ise tahtis, ja see

on tema iseloomu ära rikkunud. Ares eelistas talle te
öde kolmandast ööst, Polyhymniat.

Just enne seda, kui me sigitasime Polyhymnia, püha
laulude muusa, oli Mälu mulle seletanud, milline vägi
helidel, kui neid teatavas kindlas rütmis vaheldada.
On olemas selliseid, mis annavad julgust, hajutavad kohk
mise ja valu ja koguni surmahirmu; on siisuguseid, m
aitavad jõupingutusel, ravivad hingehaigusi ja leevend
vad kehalikke kannatusi; on selliseidki, mis tumestava
mõistuse, aga on ka siisuguseid, mis seda teritavad ja vi
vad vaimu mõtiskluse ekstaasi. Polyhymnia valitsuse
on ühtlasi ka loitsud, mis jumalate südameid heldim
panevad.

Neljandal päeval valdas tädi Mälu iseäranis süga
härdu, kui ta meenutas Atlantise aegu. Ta silmad lö
pisaraist uduseks iga elusolevust vaadates, kes me
ümber lendas ja käis ja kasvas ja õitses.

«Mulle meenub Uranos tol päeval, kui ta puhus õh
teatavasse vetikaisse, et need vee peal ujuda võiksid.
ütles ta. «Vaata seda skarabeust, kes tolmu sees ronib.
See on esimene inimkolju plaan, mille ta tegi.»

Kui õhtu jõudis, ütles ta:

«Kuulata tähti. Atlandid kuulsid nende tiirlemist.»

Sel ööl sigitati flöödimängija Euterpe. Tema on toruse
puhutud tuul muusa, pinguletõmmatud keele all võn
kuva õhu muusa. Tema hoiab oma käes arvuvariante, m
on umbes siisugused kui liikide loomise Arvul, ja ta lase
maisesse kõrva kosta maailmade kontserti. Tema on muu
sika.

Viies päev, mis oli parajasti meie pulmailu keskpaigas,
tähistas ühtlasi selle haripunkti. Mnemosyne näis oleva
täiuslikult õnnelik; ta armastas ja teadis ennastki armas
tatavat. Me olime küllalt tuttavad, et teineteist mõista
aga meil oli veel, mida vastastikku avastada.

Mõni kehahoid, liigutus, käeviibe, pilguheit oli Mälu
küllaldane, et kõike arusaadavaks teha, mida ta mull
iganes õpetada tahtis. Me tunnetasime kõiki loomulikke
harmooniaid ja lasksime end neist ülendada. Pöörlesime
iseenda ja teineteise ümber; tema oli maa ja mina olin
päike. Imetlesin, kui erksaks, nooreks ja kergeks oli Mälu
jäänud. Kui ma ta üle oma põlve kallutasin, küündisid ta
juuksed peaaegu maapinnani; tema oli kosk ja mina olin
kalju. Tõstsin ta kätel üles valguse poole; mina olin puu

ja tema oli mahl ja lehestik. Ta karikana avatud peo
hujutas lille ja ta rusikas andis pildi viljast. Meie tütar
Terpsichore on tantsu muusa. Ta nimi tähendab täiust.

Pärast kõike seda hüppamist ja kargamist kuulus järg
mine päev rohkem laisklemisele ja unelemisele. Armasta
sime ikka, aga vähema tulisusega. Paar-kolm korda panin
tähele, et Mälu tikub ennast kordama. Mõistsin, et liiga
kauaks siia jäädes hakkab mul igäv. Kui me käsikäes
mööda sinist orgu jalutasime, ütlesin talle:

«Kui ma kuningaks saan, lasen meie armude mälestu
seks siia lähedale linna rajada. Olgu ta nimi Livadia, alli
kate linn, ja sinu austajad võivad seal siis palverännakul
käia.»

Selle mõtte avaldasin sooviga olla kena ja tänulik. Aga
Mälu mõistis, et varsti ma lahkun, ja muutus taas kur
vaks. Kumbki meist mõtles juba iseendale.

Tol ööl, tema leige öla najal otsisin rohkem hellust kui
iharust. Aga Mälu õpetas mulle, milline vägi on sõnal iha
õtitajana, ülevalhoidjana ja pikendajana. Nii sigitati
Erato, kes valitseb lüüriliste ja eleegiliste luuletööde üle.
Ta jutustab elamise õnnest ja õnnetusest, armastuse ma
gususest ja kibedusest, sõnastab igaühe tundeid univer
sumi palge ees ja kahetsust, et ollakse siin vaid mööduja.
Erato on ka erootilise mõttekujutluse muusa. Ta on
igavesti keeldunud riidehilpu kandmast. Alastus sobib
talle.

Seitsmendal päeval ma küsisin Mälult juhatust, kuidas
sadakäte juurde teed leida ja neid vangist vabastada.
Best ma olin jälle kõik oma isiklikud mälestused tagasi
saanud ning võisin neid nüüd maailma mälestustes paika
panna. Mul polnud enam tarvis endalt küsida: «Miks juh
tus minuga siisugune asi? Mis tähendus on sel või teisel
kohtumisel, sündmusel?» Tänu Mälule nägin läbi vasta
vused ja mõistsin asjade aheldumisi. Tähendab, ma olin
õppinud järeldama, kaaluma, mõtlema...

Minu küsimuse peale näitas Mälu kohkumise ja mure
märke.

«Kas sa tõesti pead nad vabastama?» küsis ta.

Kordasin talle Gaia ettekuulutust.

«Tean, tean kõik,» ütles tädi. «Aga kas mul tuleb siis
hakata üles tähendama uusi draamasid, maavärisemisi,
laastangut ja katastroofe?»

«Eks sa õpetanud mulle ise, et miski ei sünni ilma kahe

vastandliku jõuta? Maailm on õnnetu minu isa seaduse all...

«... Ja asjad on sealmaal, et ainult vägivald võib maailma sest viletsusest päästa. Tean, kõike seda ma tean. Kuula siis, et kükloobid ja hekatonheirid on suletud Tartarosse. Tartaros on maailma põhi, nähtavate asjade õnnepuudumine, ebataevas, vastandelu. Sinna minnes valdasid sind õud. Uks, mille taga istuvad vangis sadakäed, on kindlalt üheksakümne kuue lukuga. Võti on mõõtmalt väikeses kottis. Mõtlesin viivu aega ja pomisesin:

«Sain aru.»

«Ära siis kellelegi seda avalda, millest sa aru said, manitses Mälu.

Ta jäi mõttesse ja lisas siis:

«Soovin, et su revolutsioon säästaks mu sinist organi. Sest kui hävineb see, mis siin on, siis ei suuda vist ei sin ega ükski jumal seda taastada.»

Melpomene, tragöödia muusa, kes kujutab vaenulike paratamatuste heitlust, on tolle öö vili.

Võib-olla selleks, et anda mulle eneseusaldust eelootavate katsumuste puhuks — igatahes kaheksanda hommikul õhutas Mälu mind naerma kõigi asjade üle. Aitab, kui me mingit draamat jälgides natuke muudame tema elementide mõtteseoseid: sedamaid paistab kõik meil kentsakana.

Naer nagu hirmgi sünnib veidrast, seda tekitab rütmikatkemine, viga looduse ja mõtte arvude järgnevusest. Hirm tuleb teil peale, kui tunnete, et see viga ähvardab teid. Näidatagu teile vaid lõvipeaga inimest, ja juba te värisete, sest te kardate lõvi. Aga kui teile esitatakse eeslisabaga ehitud inimest, raputab teid kange naeruhoo, sest te tunnete ennast eeslitagumendist tugevamana ja veidruse mängib siin teie kasuks.

Niisamuti on ka teie kaasinimeste vigadega, äpardustega ja nõrkustega, mis neile pahandust toovad. Naeruga saate endale alati oma üleolekut tõendada. Seepärast hindategi teatripoodiumil nii kõrgelt komöödiat. Aga ülim üleolek on oskus naerda iseenese üle. Läbinägelik ja pilkehimuline Thaleia sigitati kaheksandal ööl.

Üheksandal hommikul näitas Mälu tõsisemat nägu kui tavaliselt.

Sel päeval ei rääkinud ta mulle muust kui ainult inimesest.

«Valva tema järele. See on mu isa šedöövr, lõpetamata projekt. Tal ei jätkunud aega seda täiusele viia. Unistades nägi ta inimest oma sõbrana, sinu sõber saab aga olla vaid see, kes on sinuga võrdne. Uranos viis oma unistuse endaga taevasse; aga inimese Arvu kombinatsioonid ei hoopiski veel ammendatud. Tee, mis võid, et inimene saaks sellele unistusele järele jõuaks.»

Andsin Mälule lubaduse võtta see südameasjaks. Rajaja ülesandeks sai meie noorim tütar nime Urania. Ta on matemaatika, astronoomia, füüsika, bioloogia muusa, visa ja range uurimise muusa, kelle pilk tungib läbi nähtamatatu, mõõdab galaktikat ja mõõdab aatomit, arvutab aja lõpmatuse teid. Ta on suurim alkeemik, kes väsimata kombineerib oma avastuste tulemusi; ta on poeesia, sest seni märkamata seoste avajana väljendab ta ennast sümbolites ja mõtleb ise kogu aeg välja oma keelt. Tema ülesandeks on luua ühtne sirkliga tõmbab progressi sõõre.

Sel viimasel ööl pärast Urania sigitamist läks meil uni. Ja siis, esimest ja ainust korda kõneles Mälu häbelikult iseendast.

«Olla olemas ainult selleks, et meenutada, on nukker ülesanne,» ütles ta. «Mälu on kasulik vaid loominguks. Meie ülesandeks on loonud. Nüüd ma hakkan meenutama...»

Ta suudles mind laubale, aga vähem kui armastaja, rohkem kui ema.

«Kui õige pakuks Mälule abielusidemeid? Kui õige abieluks tagasi tulla ja truuks jääda?» mõtlesin jälle võltsimuse tuhinas, millest on teada, et sellele mingit tegu ei järgne.

Küllap ta aimas mu mõtet, sest ta lisas:

«Ma tean, et olen sinu jaoks liiga vana. Hoidsin sind kinni nii kaua, kui vähegi võisin, andes sulle nii palju, kui suutsin. Su saatuse viib sind teiste juurde.»

Hallil aotunnil, kus mõte magab ja ka Mälu näis uinuvat, lükkasin kõrvale ta heledad juuksed, et viimast korda vaadata ta nägu. Tõusvas päikesevalguses märkasid ta silmanurgas peenikesi kortse nagu tähekiiri. Seal kuivas üks pisar. Läksin tasakesi ära.

Oh Mälu, võrratu õpetaja! Sinu juurde tulles olin nooruk. Ära läksin täismehena. Mu hinges oli selgus. Mu meel oli harras.

Mu pojad, kui te möödunud aegade jälgi otsides rän-

date Ateenast Delphisse, tehke peatus Livadia sinises o
ja jooge mõlema allika vett.

Helikoni mägi on kohe seal naabruses. Kinkisin s
üheksale õele; see on neile nagu lapsepõlvkodu, kus
hea meelega käivad. Üks uurib seal piiniate vilus, te
loeb luulet silmapiiri poole, kolmas kompileerib. Ter
chore tantsib Euterpe flöödi saatel pöösaste vahel. M
lubavad ennast vaadelda. Aga ükski neist ei vali t
loomingu vaeva ja au jagajaks enne, kui olete nende
käest õpetust võtnud. See, mida teie keeles nimetata
«humanitaarhariduseks», on esimeses järjekorras «jun
late haridus».

Ärge kartke, et Mälu on vahepeal vananenud. Aeg
möötmatuses on minu valitsussajandid tühiselt lühikes
Tema peale pole nende hammas kuigivõrd hakanud.

Õelge Mälule, õelge tingimata, et pean teda meeles.

Eurynome. «Ja nüüd tee Tartarosse,» otsustas

Graatsiad. endamisi, laskudes mööda mäenõlva a
Astusin pikkade sammudega ja hingasin täie rinnaga
osalt selleks, et maha suruda lahkumishärdust, osalt s
leks, et jagu saada hirmust eel ootavate ohtude ees. Pe
jõudsin rannikule, mida liigendasid maaninad ja ken
abajad, kus vesi on eriti vagane. Hiljem sai see paik J
lindude lahe nime.

Nii ma seal kõndisin, vajutades kannal tugevalt liiva, k
kuulsin end äkki hõigatavat:

«Zeus! Nõbu Zeus!»

Hääl tuli merelt. Silmasin jumalannat, kes poole
kehast saati vees seisis ja mõlema käega mulle ägeda
viipas.

Panin sõrme suule. Veel polnud käes aeg, kus min
nime nii valjusti hüüda võis. Aga ettevaatamatu jum
lanna kisendas edasi. Andsin käega märku, et ta min
juurde tuleks.

«Ma ei saa,» karjus ta. «Ma ei saa veest välja tulla
Vajan abi, Zeus! Nõbu Zeus!»

Kaugelt paistis ta väga ilus ja nagu kaksipidine: taha
öelda, et tema kõht ja õieli rinnad kordusid vastupidise
järjekorras vees, andes pildi, mis justkui armuvõbina
väreles.

Rehkendasin päikese järgi: mul oli aega küllalt, et enn

hitud Tartarosse jõuda. Ja mu uudishimu leidis õigustatud
ahanduse; see kisakõri tuli vaikima panna, et ta titaane
lule ei ajaks.

Humasin vette ja lähenesin jumalannale. Ma ei pettu-
mat ilusamat büsti kui temal pole eales nähtud. Niisked
aharad juuksed langesid vaskse palmikuna ta õlale; rin-
nal hiilgasid veepiisad kui liikuvad pärlid.

«Ma olen Eurynome ehk Helde Andja, Metise õde,»
seletas ta.

Eurynome suurtes silmades oli anuv ja ühtlasi kohku-
tud pilk.

«Vaata,» ütles ta.

Ning ta heitis selili lainetele. Puusadest allpool oli ta
nagu kalal.

Jälle püsti tõustes seletas ta:

«Ma olen Okeanose tütar. Hiiglane Ophion, üks Kronose
sulane, oli mu abikaasa. Me elasime Olümposel. Oh,
ilus paik see oli! Nii ilus, et Kronosel endal tekkis
sõlmeline sinna elama jääda. Kui isand Ophioni majja asus,
Ophion upsakusest sõgedaks. Olümpos muutus jul-
muse ja labase tooruse pesaks. Oma orjalikus edevuses
hakkis Ophion Kronost igas vähemaski asjas. Kronos ei
alli oma venda Okeanost. Ophionile aitas sellest, et minu
vastu külmaks jääda. Mind peteti, vaevati, piinutati. Mõ-
mad koletised naersid, nähes mind viimase teenijapiiga
sundis. Lõpuks kihutasid nad mu kivide ja jalahoopi-
ga minema. Pagesin oma vanemate juurde ja anusin
neid meeltesegaduses muuta mind niisuguseks, et mul
enam eales võimalust poleks merest välja tulla. Kas sa
arvad, et keegi mind niisugusena, nagu ma nüüd olen, veel
armastada võiks?»

Oma märgade käsivartega hakkas Eurynome mul kae-
st kinni; tundsin ta uimeid oma jalgade ümber. Ta
huultel oli kummaline, värske ja soolane maik. Tühja
harkusest! Tühja lubadustest! Tühja truudusest! Kui ma
ole õla vaatasin, näis mulle, nagu jälgiks mind mäeharja
tagant Mälu sinine pilk. Vähem kui kolme tunni eest
hakkasin temast. Aga eks ta pea harjuma, sest talle on ju
määratud kõike näha...

Meri on paadunud kupeldaja. Ta toetab teie keha, sili-
tab kõige tundlikumatest kohtadest; iha võtab ta lainete
rütm. Rind soe, jalad külmad, ei pannud ma kuigi vapralt
vastu ja langesin. Lõpuks olin ju sõjateel...

«Missugune see hiiglane Ophion on?» küsisin Euryonelt veidi hiljem.

«Toores koletis,» vastas ta. «Vihkan ennast sellepärast, et pidin temaga olema. Ilmaski pole ma tema vastu tundnud seda, mida kogesin praegu sinu käte vahel. Mul on iialgi, vannun sulle.»

Kas ta pidas mind juba nii meeletult armunuks, et lubas vajalikuks mu armukadedust leevendada? Mulle ei läinud üldse korda, et ta oli kellelegi teisele kuulunud. Tahtsin hoopis andmeid vaenlase kohta, kellega mul võitlus seisis.

«On sul temalt lapsi?» küsisin veel.

«Kolm. Aga et rohkem Kronose moodi olla, õgis ta mind ära.»

«Hea seegi,» ütlesin.

Mõte oli õige, aga sõnad ettevaatamatud, sest Euryon hüljendas kohe:

«Tahan veel lapsi!»

«Noh, üks tütar on kindlasti juba tehtud,» vastasin, teda rahustada.

«Veel üks, tahan veel üht. See teeks mind nii väga õnnelikuks!»

Ja juba põimusid ta siledad uimed jälle mu puusade ümber. Vaatasin päikest, mis taevas edasi veeres.

Pea mu õlalohus, sosistas Eurynome:

«Pärast hakkame elama Olümposel. Sa kihutad Ophion minema ja viid mu tagasi. Ja sealt ülevalt vaatame all maailma. Tööta mulle, et me hakkame elama Olümposel!»

«Muidugi, tingimata,» kinnitasin mina.

«Jalutame küpresside all.»

«Kas Olümposel on küpresse?»

«Olümposel ei ole, aga mäejalal on. Õhtuti tuleme alla. Sa kannad mind kätel. Küpressid on nii ilusad.»

«Ilusad, väga ilusad. Küpress on kõige kaunim puu.»

Vaene Eurynome! Õnnetused olid ta pea segi ajanud. Mida mõtles ta mäetippudel peale hakata — oma lõhe sabaga pilvedes lupsu lüüa? Aga võib-olla ei olnudki ta nii rumal ja lihtsalt lubas endale illusioonide kurba õnneteades ise, et need on illusioonid.

Tal läks korda mind liigutada ja merel mind hellitada nii et ma veel teist korda ta ihale vastasin.

Mõtlesin, et nüüd pääsen tulema. Aga otsekohe pistis ta ülesandama:

«Zeus, nõbu Zeus, mu kallis arm, ära jäta mind! Ära lahku minust!»

Hetkeks tundsin endas tärkavat sümpaatiat hirmsa Ophioni vastu.

Eurynome väänles veetolmus ja pritsis pisaraid, mis olid soolasemad kui meri. Kogu aeg kartsin, et titaanid hakkamati kuulevad, kuidas ta mu nime karjub. Milliste järeleandmisteni me laskume hirmust teiste ees!

Kolmandat korda üritasin seda meeletut vaigistada. Mu kõhuha oli õige tagasihoidlik, pigem võis ta mu silmist kangeda tapahimu, ja see kustutas viimaks ta leegi.

«Sa ei saa minust aru,» ütles ta kaeblikult. «Ma olen Helde Andja. Ma ei taha muud kui ennast tervenisti anda ja ainult sinule anda.»

«Suurim and, mida ma sinu käest saada võin,» vastasin talle, «oleks vabadus ja vaikimine.»

«Sa veel kahetsed mind taga. Iial ei leia sa ühtki jumalannat, kes sulle nii palju armastust kingiks.»

«See lohutab mind, Eurynome. Veidi vähem on täiesti küllalt.»

«Mul lihtsalt ei vea,» ütles ta.

Ning ta vajus lainepatja, et summutada oma nuukseid.

Tunnistan, et armulugu Eurynomega oli täiesti ülearu.

Ilma temata läbi ajades oleksin vähe kaotanud. Ma ei võlgne talle isegi õppetundi, kuidas temasuguste sireenide eest hoiduda. Sest pole vähem valvast umbusku kui see. Püsib väiksest välisest muutusest, ja valvsus uinub, ning ma olen sedasama viga korranud veel paljude teistega, sest ma ei tundnud kalasoomuseid nende niuete all.

Muretsesin laste pärast, keda Eurynome ilmale tuua ohvardas. Õnneks on need kolm neidu jalgade poolest jaksasse läinud. Kui tuli nimeandmise aeg, ei olnud mu mõttekujutlusel erilist lendu. Nimetasin nad Aglaiaks, Euphrosyneks ja Thaleiaks, ehkki need nimed sarnanevad juba varem antutega.

Nad ei lahku iial üksteisest ja on alailma kaelakuti koos, vahtides hajameelselt igaüks ise kanti, mis juba küllalt selgesti näitab nende vähest ettevõtlikkust ja teoindu. Nad on kolm graatsiat; nende ilu ei või võrrelda millegagi peale nende laiskuse.

Olen püüdnud neile mõningaid ülesandeid anda. Vahel

abistavad nad aastaaegu ja hesperiide taimekasvat-
ses. Muusade järelevaatuse all kodusid nad Harmo-
rüü — kuid millise aeglusega! Suure kurjustamis-
õnnestub neid vahetevahel majapidamistööle panna. Li-
kimpude tegemises on nad päris vilunud.

Vaatamata sellele, et nad maailma töödes tühist
mängivad, pole neil sugugi vähe imetlejaid. Kõik suu-
salakunstnikud, kes ei tee muud, kui unelevad selle
mida nad teha võiksid; naisterahvad, kelle peamisi
ametiks on pidevalt peeglis oma keha imetleda; ja ole-
lejad, kes peavad ülitähtsaks oma oskust kiita või la-
teiste töid — kõik nad on graatsiate kõige andunud
austajad.

Vaene nõbu Eurynome! Mul pole tema kohta en-
muud lisada kui vaid seda, et hiljem ta võttiski pähe mu-
üles otsida. Ta lahkus merest, ujus jõgesid ja oja-
mööda ülesvoolu, vinnas end kaldale ja alustas uime-
läbi tolmu lohisedes lootusetut ronimiskatset. Kõ-
krooniks valis ta veel vale mäestiku ja rühkis Lūkaioni
arvates seda Olümposeks. Küünarnukid verised, kaol-
nud võsas pooled soomused, jõudis ta Phigaliasse, a-
mitte kaugemale. Seal seisab küpressisalus tema temp-

Siiski pole ükski kohtumine täiesti kasutu. Eurynome
oli esimene, kes andis mulle idee valida oma elupaiga
Olümpose mägi. Siin ma nüüd asungi, ainult mitte ko-
temaga.

NELJAS AJASTU

Katsumused ja võimuletulek

Tartarose lukud. Teed, mida mööda ma alla Tartarosse läk-
Teekond läbi sin, ei hakka ma kirjeldama; teie silmad
Allilma. Ükssil- ei suuda seda kujutleda. Selleks retkeks
made ja sada- on tarvis jumala pilku ja see, mis seal
käte vabastamine. näha, pole sõnades väljendatav.

Aga siiski — kui ma seda kõike jutustades teid praegu
vaatan, näib mulle, et olete hiljaaegu endale teinud tea-
tavaid masinaid, mis on võimelised seda silmitust kor-
vama, ja leidnud ka tähistusviisi, millega nähtamatut
sümboliseerida. Kas olete juba sealmaal... ja kas on
mõned teie seast, kes on eeskujulikult täitnud Urania
näpunäiteid, teid juba viinud sellesse punkti, mida ma
süüan?

See teeb mulle ühtaegu rõõmu ja muret. Soovin, et te
oma ettevaatamatuses ei tõstaks jalga sinna, kus algab
muustatiivalise Thanatose riik. Olemise ja olematuse, maa-
ilma ja ebamaailma kaldad pole nii selgepiirilised kui teie
lõgedel...

Kõigepealt pidin läbima Allilma. See reisi esimene osa,
üleminek elust surma, on õuduse vald. Ehkki ma tean end
surematu olevat, ei varja ma teie eest koledat hirmu, mida
ma seal tundsin. Otsatu liug, millel ei näi lõppu tulevat,
hädad, millest kinni haarata ei saa või mis haihtuvad, kui
nend pigistad, konksud, mis pudenevad, kui püüad nende
külge rippuma jääda, valgus, mis ei valgusta, külm, mis
kõrvetab, tuli, mis jäätav... Kahetsen teid, mu lapsed, et
teil kõigil tuleb üle sellesama läve astuda ja sedasama
teed käia. See mõte teeb mind sageli leebeks teie eksi-
muste suhtes.

Siis läheb kõik palju rahulikumaks. Vaim muutub ise-
enesest unustuseks ja vaikuseks. Teadvus kustub, ja ükski
ei oska mõõta aega ega ruumi selles sügavikus, kus iga-
sugune elu laguneb, ebameiks pudeneb, suurde algmassi
tagasi pöördub ning ootama jääb, et Saatuse ta taas ja tei-
siti kokku paneks.

Tartaros on sealt veel allpool, mitte Maa sisemuses,

nagu lihtsustatult öeldakse, vaid Maa printsiibi sisemus. Ja seal pole mõistetel nagu üleval ja all enam nendatavalist sisu.

Ma ei avalda teile ka, kuidas ma hankisin endale Tartarose võtmed. Kardan, et olete nad juba omal käel leidnud; ja need mürinad taevaalaotuses, mis mind äratasid, panevad mind hirmuga mõtlema sellele, kuidas te neid ehk kord kasutate. Tõsi, teadmiste kasvu kiirenemise perioodid on teie saatuses ette nähtud. Aga olge just selle sama kiirenemise suhtes ettevaatlikud. Poolik suutlikkusi ongi see kõige ohtlikum. Võtke minust eeskujuna, vannutades teid: enne kui hakkate nähtamatut käsitsema, tuletage meelde Mälu nõuandeid ja kuulake ära Ettevaatuse arvamusi.

Jõudsin ukse ette, mille taga asus ükssilmade ja sadakäte vangikong. Sellel oli trellitatud uks. Hirmuga ootasin vaatepilti, mida võiksid pakkuda koledad mõirgava monstrumid, lakkamatu kisklemise möllus puntrasse põimunud hiiglajõuga kehaliikmed. Ent suur oli mu üllatus, nad kõik magasid. Nagu notid. Vaevalt kuuldav norskaminegi oli tajutav üksnes jumala kõrvale ja laskis aimata neis jändrikes uinuvat energiat. Suletud silmaga kükloosid pole muud kui puuront, kivilahmakas. Käed vaheliti, ohekatonheir nagu mõni vana juurikas, nagu mõni mineeraalisoon ümbrikkivimis. Ja sügaval Tartarose põhjapaistavad nad pealegi veel üsna pisikeste juurekestena tibatillukeste kivikestena, nad on liiv, puru, eimiski. Kuuma ei oleks nii hästi informeeritud olnud, poleks ma neil üldse tähelepanu pööranud ja oleksin neid tähtsusetuteks prügiks pidanud.

Oma kõige ilusama häälega, kõige paremas stiilis ütlesin ma sellele prügile:

«Esiisa Chaose hiilgavad järeltulijad, Taeva ja Maa vägevad pojad, teid on väärilt süüdistatud kuritegudes, mille eest te vastutavad polnud; teid on reedetud: teid vanemad vennad, keda te ustavalt teenisite, nõudsid teilt kahjulikke vägitegusid ning panid teid sellesse kongi, kus te praegu olete. Ma tulen teid vabastama. Aga tasuke vabaduse eest, mille ma teile toon, kuulake tulevikku minu, ja ainult minu sõna. Niisuguse seaduse andis teile ema ise, keda rõhub tema ja teie saatus. Koos läheme titaanide ja nende juhi, Kronos Nurjatu, Kronos Julma vastu, kes teie palavalt armastatud isa sandiks tegi, temalt võimu

hõvis ja maailma juba liiga pikka aega ikkes hoiab. Teie peate tegutsema ainult minu käsul, peate kasutama oma jõudu ainult minu tahte täitmiseks. Ma rakendan teid üksnes selleks, et kurja hävitada ja head maksma panna. Ees seisavad karmid katsumused, aga üheskoos me võidame. Meie võitu kroonib rahu ja õitseng.»

Bellel kõnel, mille peale ma võrdlemisi uhke olen, võib ehk mõne meelet puududa originaalsus. Sest Kleio on aegade jooksul talletanud palju niisuguseid, kõik nagu ühe vitsaga löödud. Tehke mulle seda au ja tunnustage, et minu proklamatsioon oli omas liigis esimene ja et seega ei puudu tal algupärasus.

Aga kükloosid ja hekatonheirid ei liigutanud oimugi. Ei silmapilgutust, ei küünekraabinat. Rondid mis rondid, kodunotid. Solvumise asemel pidasin paremaks järele mõelda. Sain aru, et neil kokkukuivanud kolossidel pole raasukestki isiklikku otsustusvõimet. Nende käimapanek sõltub täielikult selle tahtest, kes neid käsutab.

Nimetasin neid nimepidi. Hüüdsin:

«Arges, Brontes, Steropes!»

Koopasopis avanes kolm helendavat silma.

Ma ütlesin veel:

«Kottos, Briareus, Gyges!»

Kolmsada kätt sirutus välja. Kuus hiiglast, kes hetke eest näisid olematuina, näitasid ennast nüüd oma muinasjutulises suuruses. Siis tegin ma kurguhäält, mis tähendab:

«Uranose tahtmine!»

Nüüd hakkasid hekatonheiride kolmsada kätt sujuvalt liikuma, nagu sõtkuksid nad maailma taignat või keerutaksid kaevuvänta. Nende sada viiskümmend pead tulid lähemale, valmis kuulama ja välja rehkendama minu kääske. Kolme kükloobi silmad — üks sinine, üks kollane, üks punane — andsid pimeduses valgust ja koopas levis mahe soojus.

Siis ma hüüdsin:

«Kronose tahtmine!»

Käed hakkasid hirmuäratava juhuslikkusega tühjuses vehkima; silmad heitsid välke igasse kaarde; levis jälk välvlihai; palavus muutus väljakannatamatuks; lärm oli loogi jumala kõrvadele kurdistav. Ebamaailma seinad värisesid, nagu ähvardaks neid varing.

Hüüdsin kähku:

«Zeusi tahtmine!»

Tundsin suurt kergendust, nähes, kuidas hekatonhei kohe käed vaheliti panid, kükloobid silmad sulgesid ja kätkestäiesti liikumatuks jäid. Tähendab, nüüd olin mina omakorda nende isand, võisin panna nende jõu looma, hõlvata või teenistusvalmilt ootama.

Ettevaatlikult pistsin käe trellide vahelt läbi; puudusin hiiglas, koguni müksasin neid; nad ei liigutanud ega. Nad olid ohutud nagu nuiad. Tahan öelda, et nuiad ei enesest pole iialgi ohtlik. Pange ta lauale, ta ei liigu seal. Ohtlik on selle tahe, kes nuiat kasutab, või lihtsalt teeneteevaatamatus, kui ta selle teile varba peale kukkumalaseb.

Tähendab, ma pidin iseenda järele valvama.

Hakkasin lukke avama. Mitte kõiki üheksakümme kuut korraga. Tegutsesin suure ettevaatusega. Piirdusin vaid kuue esimese, kõige ülemisega. Sellest piisas.

Tohutu tõuge purustas osa trelluksest tükkideks. Üks silmad ja sadakäed kargasid august välja. Valgus, hõlv kui välg, tõi mind ainsa hetkega üles maa peale. Hüüdsin jälle: «Zeusi tahtmine!», et seda jõupurset ohjeldada; hiiglased võtsid alandlikult rivisse koopasus, mille neile mererannas kätte näitasin.

Vaatasin ringi ja tegin kindlaks, et olime maa peal tagasi jõudnud Sitsiilias.

Ilus kolmnurkne saar värises veel oma alustes. Väljapääsu otsides olid sadakäed seal üles kergitanud kõrgmäe. Selle ammuli tipust punava aurupilve all voolas sütitav maa taigen, mis pani põlema puud ja neelas kõige oma teel.

Kiitsin ennast selle eest, et olin puudutanud ainult kullalukku. Kui ma nad kõik avanud oleksin, oleks maamund koor kindlasti päriselt tükkideks lennanud.

Selleks et oma uute teenrite vägevust proovida, rebisin mäest kaljupanga ja andsin selle sinisilm-kükloobi kätte. Pank sulas ja muutus tinaks. Võtsin tina ja panin kolla silma ette: tuhm tina muutus säravateks hõbepärliteks, mis igasse kanti laiali veeresid. Kogusin selle elava hõbede peopessa ja pistsin punase silma kiire alla. Nägin, kuidas elavhõbe vahetas värvi, tahenes kõvaks ja muutus kullaks.

Seejärel andsin sadakätele käsu lüüa kalda ääres veti aga igaühel ainult ühe käega. Hetke pärast nägin lainet

allukesid rohelisi lemleid, mis sarnanesid vetikatega. Lõpetasin katsetused. Maailm oli ju lõpuks valmis ja näis tarbetuna raisata aega ümbertegemise peale, eriti veel arvestades riski, et hävitan ta.

Mul oli pakilisemaid ülesandeid.

Ettevalmistused võitluseks. Hadeses kiiver ja Poseidoni kolm-hark. Kuller Iris.

Nüüd hakkasin oma sõjavägesid kokku koguma ja lahinguks valmis seadma. Allilmas käies olin kohtunud oma venna Hadesega, kes varjas ennast seal sellest ajast peale, kui Kronos ta oma sisikonnast välja oli heitnud. Sõlmisime tookord liidu. Kutsusin ta nüüd välja. Sünge Hades ilmus tollestsamast Etna tulemäest, mida minagi olin tagasituleku teeks kasutanud.

Kutsusin ka oma teise venna Poseidoni, kes vete maailmal tõusis merelainetest, Okeanose elupaigast.

Kutsusin oma õed Hestia, Demeteri ja Hera, kes oma pelgupaikadest päevavalgele tulid. Panin eriti Demeterile südamele kanda hoolt looduse säilitamise eest võitluste ajal, taimede kaitsmise eest, liikide paljunemise eest. Tootasin talle, et aastaajad, hesperiidid ja koguni graatid tulevad talle lähemal ajal appi.

Sõlmisin lepingu oma onu Okeanosega, kes nüüd ei piirdunud enam heatahtliku neutraliteediga, vaid kuulutas ennast avalikult minu liitlaseks. Ta andis mulle õiguse kasutada kõiki tema ressursse ja tootas mulle abi raskel hetkel.

«Luban, et hoian Pontost ja merefuuriaid kõvasti peos,» ütles ta mulle. «Veel enam, loodan neid veenda, et nad sind teenima hakkaksid. Sinu vaenlastele ei anna ma varjupaika ja uputan nad koledasse lainemurdu, kui nad peaksid sind minu kallastel ahistama.»

Teadja, kuid diskreetse jumalana lisas ta:

«Ma olen kuulnud, et minu tütreid suhtuvad sinusse väga soojalt...»

Siis pidasin mitmel-setmel korral nõu oma nõbu Ettevaatusega. Ma ei jätnud talle avaldamata oma sümpaatiat ja tänu ning andsin mõista, et mulle on temast jäänud hea mälestus. Temagi ilmutas mulle omal viisil poolehoidu, mis andis tunnistust säilinud helladest tunnetest. Ja nii oli see kõigil meie kokkusaamistel. Õnnelikud on need,

kes oskavad oma esimesest armastusest endale jääda liitlase teha!

Jõenümfide andmetel oli titaanide ja hiiglaste varitsus paik Kaukasuse kõrgete harjade taga. Seal kindlustasid nad end. Üle mäetippude kostis ära nende askeldamist kui nad kaljupanku veeretasid ja viskerelvi varusid. Kui nad omavahel võitlusharjutusi tegid, kõigutas nende mürisev hingeldamine mägede harju.

Kuuldes Kronose ettevalmistustest, käskisin üksiksilma del teha mustadest pilvedest kiivri, mis muudab kanda nähtamatuks. Selle kiivri andsin oma vennale Hadesel, et ta võiks vaenlast märkamatuult tiivalt haarata ja ootamatult selja tagant rünnata.

Ja veel lasksin üksiksilma del ühendatud jõul valmistada hargi, millega võiks mägesid paigast tõsta. Selle kolme hargi usaldasin oma vennale Poseidonile.

Endale aga tellisin — ikka kükloopide käest — kimbi piksenooli.

Siis määrasin kindlaks meie lahingukorra. Kõige ees ühes reas pidid minema hekatonheirid, käed tegevusvalmis ja pead seatud nii, et ma vaenlase positsiooni teateid saaksin. Nende kannul mina ise, relvadeks välgud. Mu tütre Athena koht oli minu kõrval. Aigis käes, oli ta valmis mind sellega varjama. Poseidonil tuli veidi taha poole hoida, et mind toetada ja rajada teed teisejärguliste jumalatele, kes meiega liitu olid löönud. Ja viimastena pidid tulema kükloobid, lastes minu käskluse peale oma hävitavaid kiiri kauge maa peale.

Ettevalmistused tehtud ja käsud antud, saatsin Themistoklele sõna, et ta oleks valmis langetama otsuseid, niipea kui meil võit käes — kui me üldse võidame. Ja kui mitte, siis oli Mälu ülesandeks talletada mälestus vahvast väljaastumisest türannia vastu.

Nende teadete laialikandjaks valisin ühe Okeanose tütre, kauni Irise, karme reisiija, kelle sõit käib vikerkaart mööda ja kes jätab endast maha mitmevärvilise jälje. Vikerkaar, valguse teejalg läbi niiske laotuse, on alati mingi enne: Iris on tänini jäänud jumalate kulleriks.

Ootasin veel ühe maailma-öö, et anda Hadesele aega titaanide kaitseliini ümber haarata ja udustel Põhja lagendikel positsiooni sisse võtta.

Kui lõpuks päikesevanker Saatuse poolt määratud ajal

ja kohal nähtavale ilmus, tõstsin oma tuld pilduva parema silma ja hüüdsin:

«Edasi!»

Lahing titaanidega. Kentauride rünnak. Taandja Acheion. Kükloopide laastang. Kronos löödud. Titaanid Tartaroses vangis. Andestus hiiglastele.

Mis seal salata! See sõda oli hirmus. Piiritu meri möirgas, maapind vankus, õhk oli täis kohutavat lärmi ja teie mõttes loendamatute päevade vältel kattis tulekahjude suits päikese, öid aga valgustasid välgusähvatused. Looduse elemendid tõusid raevus üksteise vastu ja võitluste plahvatused paistsid vist küll kõigile planeetidele.

Hekatonheirid olid esimestena rünnakule läinud, ja nad said õieti näha, milline oli nende käsivarte ramm. Kolmsada kätt kiskus mägedelt tipud. Kolmsada kaljut sadas vastase kaela. Ent hiiglased vastasid võrdse jõuga ja meie pihta tuli kivipanku igast ilmakaarest.

Emakese Maa toitvat koort lõhestades avas Poseidoni kolmhark selles määratud pragusid, kuhu kohinal valgusid veed. Aga titaan Koios, keda aitasid Alkyoneus ja Porphyryon, ajas need jalamaid jälle kinni, paisates sinna laviine. Mäed muutsid kuju. Oh, kui vapralt võitles Poseidon! Korraks püüdis Alkyoneus, nii kasvu, südiduse kui jõu poolest kõige silmapaistvam titaan, temalt kolmharki ära kiskuda. Raevukas süütsivõitluses veerlesid nad maas, käed-jalad puntras, rutjudes oma raskusega kõik enda all põrmuks.

Mina ise olin roninud Olümpose mäele, kust Kronos oli taandunud. Üks jalg Skolioni, teine Serai harjal, tundes maapinda oma kannal all võbisevat, jagasin käske, saatsin sadakäsi rünnakule, heljutasin välgunooli. Niipea kui ma tolmutpilvede vahelt nägin mäeharjade tagant tõusmas mõne titaani õlga, lasksin lendu oma tulised nooled. Lakkamata sähvis mu peost välke. Räägitakse, et olin ilus.

Iseenda peale ma ei mõelnud. Aga mu armas Athena kaitses mind. Kui palju minu pihta sihitud kaljupanku oskas ta kõrvale juhtida mind Aigisega varjates. Kui palju rünnakuid ja pealetunge tõrjus ta oda!

All andsid Okeanos ja ta pojad niisama hirmsa lahingu

Pontose koletistest ja fuuriatest sigidikele ning nende rähklemiste vaht pritsis meie juurde üles.

Märkasid Poseidonit heitlemas määratu suure Alkyoneuse all, kes teda lämmatada püüdis. Rabasid hiiglaste piksega, kes viivuks nägemise kaotas ja põgenes, kuni silme ees, juuksed leekides. Ja Poseidon sai oma kolme hargi jällegi pihku.

«Isa!» hüüdis Athena.

Sest mu selja tagant lähenesid üle Pindose Porphyrio Punane ja hirmuäratav Ophion, Eurynome endine abikaasa. Neil mõlemal oli iseäranis lai ja karvane rinn, nende jalad olid nii tugevad, et lihased paisusid naha all otsekui maod. Pöörasin oma tule nende vastu. Karvnenes ihul lõi pealaest varvasteni kärssama. Porphyrio lähenes üleni lillaks, Ophion aga, keda ma olin rängalt tabanud vintskles põletushaavades maas ja mõirgas koledal häälel. Sest ajast on nad mõlemad karvadest paljad. Ja veenädalaid lõõmanud Pindose harjad samuti lagedad.

Veidi hiljem pani peaaegu niisama kohutav mürin kuni minu pikne taeva ja maa vankuma. «Kas Kronosel on siiski välgunooled?» mõtlesin murega, kuuldes seda ma lähenevat.

See oli ürgalgne Kentaur ja kõik temast põlvnev sugukond, kes sööstis meie vastu. Liivakeeriseid tõusis nende kapjade alt. Jooksu pealt kiskusid nad tammepuid maast ja paiskasid kõigi juurte ja okstega lendu. Oma tulenooltega tõrjusid ma kentauride rünnaku. Mõned kargasid taga jalgadele püsti, teised kukkusid ja rapsisid kaua kohmakalt oma nelja jala ja kahe käega, püüdes tõusta, peast segi, nagu nad olid. Siis kihutasid nad müriseva rajuga tagasi, tekitades õudu ja kabuhirmu omaenese leeris.

Aga nad kogusid jõudu ja tulid järgmisel päeval uuesti, ja kui sadakäed poleks asunud öösel kaevatud hiiglakraavide taga reas, ei oleks ma kindlasti suutnud murda nende rünnakuhoogu.

Nõnda kestis see pikki päevi, mille vältel mustad erinüüsed, tiivad laiali, juuksesalkudes tardunud veri, ristlesid tandri kohal. Hämaras aga kandsid tuuled meile ninna hiiglaste higi kibedat haisu.

Pimeduse varjus hiilisid nümfid ja faunid ja koguni mõned titaanide otsesed järglased aina suuremal arvul meie leeri ja andsid end liitlastena üles, et pääseda Kronose ikkest.

«Aga millest see tuleb,» küsisin ma ühel hommikul, «et hoolimata lüüasaamisest, mis neile iga päev osaks saab, jätkavad meie vaenlased ikka jälle uut jõudu ja on igal hommikul valmis meid raugemata hooga ründama?»

«See tuleb sellest,» seletasid mu uued liitlased, «et Acheroni jõgi, Maa poeg, on reetur ja jookab igal ööl hiiglaste ning kentaure, hajutades nende väsimuse.»

Siis otsustasin kükloobid võitlusse kaasa tõmmata; algugi et ma niisuguseid jõude valla päästes väga murelik oleks, mõistsin ma, et muidu ei tule neil heitlustel ealeski lõppu.

«Koondage kõik oma jõud ja tuli titaanide pihta,» käskisin neid. «Just neid ja eelkõige Kronost on vaja võita. Ärge raisake aega hiiglaste peale. Need annavad kohe alla, kui näevad oma isanda kaotust. Aitab sellest, kui te Acheroni keema ajate.»

Ja sellest tõepoolest aitas. Aga mida see maksma läks! Mälu polnud mind asjata hoiatanud. Keema ta läks, aga mitte ainult vesi; kõik läks keema.

Kükloobid olid end püsti ajanud. Tasane, vaevukuuldav urin, mida nad puhates tegid, paisus jubedaks huilgamiseks, mis summutas kõik muud hääled. Nad sööstisid ohku, tulejutt taga. Ja nad pilgutasid oma kohutavat silma; kuhu langes nende ümarate silmaläätsede kiir, seal kadus võitmatu hõõguses kõik. Näis, nagu sünniks Maast uued päikesed, mis kestsid ainult oma lõhkemise hetke, tekitades kohe kummalisi, algul veinipunaseid, siis roosasid, hägusalt kollakaid ja lõpuks tuhkhalle pilvi, mis kerkisid, laiusid, pikenesid; ja kõige elava kujutud korjused kadusid maailmaeetri voolu.

Laaned keesisid, muld kees, liivakivi ja räni voolas nagu õli; marmor aurustus.

Aga isegi selles sulatusahju kuumuskiirguses ja elava tule lõõmas, mis neid pimestas, jätkasid Kronose omad vastupanu. Meeleheitelpehmetuses püüdsid titaanid Krios ja Hyperion meile kaela paisata terveid mäeahelikke, hetkeks lõi juba vankuma Balkan ja vabises Kaukasus. Iapetos ja tema poeg Atlas, viimseini välja sirutunud, aga kahmasid taevaservast kinni ja katsusid paari parajat tükki meile kaela kukutada.

Unustades kõik vahepeal olnu, kisendasid nad:

«Isa, kaitse meid!»

Nad anusid Uranost endale appi. Aga sandiks tehtud

Uranos jäi liikumatuks, ükskõikseks ja tummaks. Ta laski Saatusel enda eest kätte maksta.

Siis kostis Kronose enese hääl, mis hüüdis:

«Thanatos! Thanatos!»

See meelestu tahtis, et kui ta kaotama peab, siis huku kogu kõik koos temaga. Ta kutsus surmajumala suuremate eneste vastu, loodusejõudude, universumi vastu. Ta uskus vist, et ta palvet on kuulda võetud, sest tema seltsitahha kerkis nagu maailma sügavusest tabamatusse õõnkarva pilve peitunud nähtamatu jõud, niisama hävitav kui kükloopide tuli, sest kõik ta teel jäätus ja kivistus. Puudest said kaljud, metallid tõmbusid kokku, elav hõbega muutus tahkeks; koguni õhk kalgistus selle külma katastroofis vahedaks kui mõõgatera.

See oli mu vend Hades, musta kiivri all varjul, mitte küll surmajumal, vaid jumal, kes surma kontrollib. Nüüd läks ta viimasele rünnakule.

Ümber haaratud ja segadusse aetud vaenlased löid araka selle kujuta ja näota ründaja ees, kes pigistas nende nimmeid jäiste, nähtamatute kätega; üldises rünnas, millest nad asjata püüdsid välja rabelda, varisesid titaani viimaks kokku, kiskusid Kronose oma languses kaasa ja veeresid minu jalge ette.

Otsemaid sööstisid sadakäed minu märguande peale neile kallale ja panid nad ahelaisse.

Siis lasksin kükloopidel tule lõpetada ja hõikasin hiiglastele:

«Teie isandad on võidetud ja vangis. Teil pole neile enam midagi loota. Jätke võitlus, kui tahate armu saada.»

Hiiglaste olid vaevatud, väsinud ja lüüasaamisest uimasid. Algul nad kõhklesid veidi; siis aga viskasid Alkyoneus, Porphyron, Ophion ja kõik ülejäänud kaljulahmakad käest ja langetasid kurvalt pea. Athena oda sundis nad põlvili laskuma.

Suur vaikus tuli maailma, vapustav vaikus; igaüks tahtmata veel hästi uskuda sõja lõppu, kuulis üksnes omaenese hingamist. Peagi aga kõlasid kõrvulukustavad rõõmuhõisked. Võidukad jumalad suudlesid ja kallistasid üksteist. Tantsivad ja hüplevad nymfid ja faunid ümbritsesid neid. Igast ilmakaarest valgus kokku tähtsusetuid või tähtsaid jumalusi, kes kõik rõõmu pärast kisendasid. Kõik loodu, ehkki kurnatud ja üleni haavades, leidis endas veel jõudu, et pühitseda oma vabanemist.

Jah, me olime võitjad; jah, me olime õnnelikud!

Kronos vingerdas ahelates, nii et neid tuli kõvendada.

See nurjatu ägas ja anus mind:

«Ära unusta, et olen su isa!»

«Ma ei unusta, kuidas sina oma isaga ümber käisid. Tuleta meelde sirpi.»

«Kas sina teed minuga sedasama?»

«Arvestades seda, mida sa oma järglastega tavaliselt teed,» vastasin, «ei paista niisugusel otsusel minu arvates suurt mõtet olevat ega oleks see sulle ka eriliseks karistuseks.»

«Kuhu sa mu vangi paned?»

«Küll näed.»

Kutsusin kokku üks silmad ja sadakäed.

«Kronos ja tema õelad vennad istugu nüüdsest peale vangikongis, kuhu Uranose tarkus nad kord juba määras ja kus nad teid nii kaua kinni hoidsid. Uks suletakse. Teie jääte ukse ette ja valvate neid igavesti.»

Tegin jällegi häält, mis tähendab:

«Zeusi tahtmine.»

Võrratu ja võika sõnakuulelikkusega, mis on nende loomuses, ja ilma muud tasu nõudmata tõstsid sadakäed sadamaid vangid maast ja viisid nad sügavikku. Kottos kahmas õlale Kriose ja Hyperioni; Gyges tassis Koiost ja lapetost; Briareuse viiekümnel turjal läks Kronos oma teed. Oma valvsa silmaga maa sisemusse sihtides järgneid neile kükloobid. Viimane, mida ma oma isast nägin, oli ta vihkamisest hõõguv pilk ja julm suu, mis möödamminnes püüdis hammustada vend Okeanost, hammustada oma Maad.

Lasksin ette astuda Atlase, Japetose poja.

«Sa tahtsid taevast maha kiskuda,» ütlesin talle. «Nüüdsest peale hoiad teda üleval.»

Nõudsin enda ette Acheroni.

«Maa poeg, sa jootsid valguse vaenlasi; nüüdsest peale voolad sa Maa all. Sinu veed immutagu Allilma soid.»

Hiiglastele andsin armu. Mõtlesin, et nende palgasõdurite jõu võib endale saada, ja lootsin neid oma valitsuse all kasutada, nagu mu isa neid kasutanud oli. Kentauride kari aga oli põgenenud ja haihtunud Aasia taevasse.

Nõbu Ettevaatus — kus ta küll kogu lahingu aja oli, et ma teda kordagi ei märganud? — astus mu juurde ja ütles:

«Sa teed valesti, kui hiiglastele armu heidad.»
«Mitte sugugi,» vastasin. «Vaata, kui alandlikud masendatud nad nüüd on. Nad pole vastutavad. Nad kuulavad igaüht, kes neid käsutab. Ja ma ei taha ilm jääda nende lihaste jõust kõige selle hävituse parandamisel.»

«Neist võib sulle veel palju pahandust tulla.»

Jäin kindlaks. See oli mu ainus viga, mis mulle aga hiljem kalliks maksma läks. Kümne aasta pärast sundis see mind veel üht sõda maha pidama.

«Kronose ja tema vendadega seevastu talitasid sa tagant,» jätkas Ettevaatus. «Kükloopide ja hekatonheiride jõud leiab titaanide jõu vaoshoidmisega küllaldast raskust. Nõnda püsivad mõlemad pooled liikumatult sügavikus.»

«Meie julgeoleku huvides eelistaksin kindlamat tasakaalu. Sest igasugune tasakaal kätkeb tasakaalu kadumise ohtu. Aga ma ei osanud muud paremat välja mõelda.»

«Igasugune püsivus on alati ainult tasakaal,» jätkas Ettevaatus. «Sinu asi on hoolitseda, et ta säiliks. Esialgu pole meil midagi karta, sest universum on väsinud.»

Jõudis õhtu, vaikne hirmudeta õhtu. Kui palju aastaid juba, kui pikkade aegade vältel polnud Maa enam kogunud niisugust õhtujahedust, niisugust mahedat rahu! Vabastatud jumalate viimased rõõmulaulud vaikisid, taevatähed löid taas sirama. Loodus, nii looma- kui taime-riik, võis jälle plaane tegema ja unistama hakata.

«Ma olen võitja, ma olen õnnelik!» kordasin endamisi. Aga väsimus ei lasknud mul võitu täielikult nautida. Jäin magama, et järgmisel hommikul puhunud peaga asuda lahendama probleeme, mis juba silmapiirile kerkisid.

Maailm pärast sõda. Jumalate nõukogu. Võimu printsiip. Valimised.

Mis hale pilt mulle hommikul avanes! Ehkki seekord polnud ükski manner sügavikku pudenenud, oli masendav vaadata neid piirkondi, kus olid möllanud lahingud. Titaanide kaitsevallide vastu pörkudes olid mitmed jõed oma voolusuunda muutnud. Nende veed paisusid hiigeljärvedeks uute mägede tippudel, endised tipud aga olid merre varisenud. Mäeharjadel lõdises külma käes kipra tõmbunud taimestik. Maa peal

polnud muud kui süsi ja tuhk. Uranose käe all kord nii viljakad hiiglalagendikud olid nüüd muutunud kõrbeteks. Kõik loomaliigid olid raskelt kannatada saanud. Inimesed, kes veel alles olid jäänud, ronisid kartlikult oma koobastest välja, aga millises seisukorras! Juhmid, alasti, tuimad ja nürid, vahtisid nad hirmuvärinal halle pilvi, mis võitlustandril olid tõusnud ja nüüd aeglaselt laotuses haihtusid.

«Kõike seda olen juba näinud,» kordas Mälu.

Jumalad, kes sõjast olid osa võtnud, ja paljud teised, keda ma veel ei tundnud, kogunesid Olümposele minu juurde. Nad ei paistnud põrmugi vähem vintsutatud olevat kui inimesed. Kõik rääkisid läbisegi, soovides vastastisi õnne, igaüks kõneles oma vägitegudest. Iseäranis rõõgisisid uustulnukad minu ja mu vendade juurde oma kirast või teeseldud tänu avaldama; kõik nad tahtsid kangesti selgitada põhjusi, mis ei lasknud neil varem meiega ühineda, ja mõnedki hooplesid salapärase julgustõkkidega, mis nende jutu järgi olevat minu isa kukutamisele vägevalt kaasa aidanud. Kõik aga vaatasid ühtviisi murelikult ja nõutult tulevikku.

Milliseks kujuneb täidesaatev võim uue jumalate põlvkonna valitsuse all ja millised ümberkorraldused maailma ootavad? Kuhu keegi määratakse ja millist osa ta saab tööst ning rõõmudest?

Hoidusin küsimustele vastamast ja veel piinlikumalt käiske andmast.

Viimaks nõudis Themis vaikust, nagu ma varem temaga kokku olin leppinud. Jumalad võtsid istet suures mägede amfiteatris, mis oli veel kanget kärtsahaisu täis. Kui nad kõik olid oma kohtadele asunud ja tähelepanelikult kuulama jäänud, kõneles Themis nõnda:

«Meie esimeseks mureks olgu usaldada ühele meie seast kõrgeim võim. Kõik meie suured teod ei vii kuskile ega kanna vilja, kui nad vastastikku üksteist ei täienda ja kui igaüks tegutseb naabrit arvestamata ja abistamata. Belleks aga, et meie teod üksteist täiendaksid, on vaja, et nad ahelduksid ühtsesse harmoonilisse tervikusse, üldisesse tegevusplaani; selleks et niisugune plaan võimalikuks saaks, peame tunnistama kellegi autoriteeti, kes seda sõnastaks ja täitma sunniks; on vaja, et igaüks meist loovutaks osakese oma isiklikust tegutsemis- ja otsustamisvabadusest, vabadusest, mis jääb tulutuks, kui me

seda tervenisti tahame endale hoida, ühesõnaga, me peame looma ühtse juhtiva võimu. Peame niisiis määrama endale juhi, kes annab korraldusi, valvab nende täitmise järele, jaotab ülesandeid, väldib omavoli, lahendab lahke helisid, karistab sõnakuulmatust ja tasub pingutuste ja vägitegude eest, lühidalt, kes ühendab endas meid kõiki, valitseb meid ja maailma!»

Ta vaikis.

Mitmed jumalad vaatasid minu poole. Lahingu ajal olid nad minu korraldusi täitnud ja neid paistis üllatavat, et ma enam käske ei jaga. Mina aga ei avanud suud.

«Tuleb valida kõige tugevam!» karjusid mõned.

«Tuleb valida kõige targem,» ütlesid teised.

«Tuleb valida kõige vanem,» leidsid Okeanose pojad.

Sel hetkel saabus nõukokku veel üks jumal. Ta kõnnak ja kaunidus tõmbasid endale tähelepanu. Ta liikus rahulikult kindlusega, hoides korallioksa nagu lilleõit käes, ja näis ennast iga kohalviibija pilgus otsekui peeglis vaatlavat.

«See on sinu tädi Aphrodite, Uranose noorim tütar, sosistas Mälu.

Aphrodite istus ja võttis graatsilise poosi. Ta oli ilma igasuguse kahtluseta rabavalt ilus. Tema siidised juuksed lainetasid nagu meri; tema küüned olid kui pärilmutter. Pealaest jalatallani hoolitsetud, võitnud ja lõhnastatud, saabus ta Küprosel ja tema välimus tõusis eriti esile teiste jumalate kõrval, keda alles kattis võitlusetolm. Ta naeratas mulle, naeratas mu vendadele, naeratas kõigile meesjumalatele. Jumalannad läksid jalamaid armukadedaks.

Juba väitsidki Okeanose pojad, kes on kärmed oma otsuseid muutma:

«Tuleb valida kõige ilusam.»

Themis võttis uuesti sõna.

«Ma näen rahuldustundega,» ütles ta, «et te olete kõik ühel nõul.»

Arutatava küsimuse tähtsuse peale vaatamata ei suutnud paljud naeratust varjata.

«Ma ei öelnud seda nalja pärast,» jätkas Themis rahulikult. «Te olete kõik autoriteediprintsiibiga päri ja keegi ei eita vajadust võimu maksma panna. Kõhklusi ja lahk-arvamusi on üksnes võimu täideviija isiku suhtes.»

Selle peale hakkasid Olümpose jalamile kokkuaetud võidetud hiiglased ennast liigutama ja karjusid:

«Määratagu kõige rikkam.»

Pahaselt tõusin püsti.

«Teie olge vait,» ütlesin neile. «Aitab sellestki, et ma teile armu andsin. Teie arvamist ei küsi esialgu keegi. Kui te ennast vaos ei pea, võin teile näidata, mille poolest mina rikas olen.»

Ja ma tõstsin parema käe, kus ma ikka veel hoidsin välku. Siis võtsin taas istet, et lasta Themisel edasi rääkida.

«Kõige rikkama vara ei saa pärineda mujalt kui teiste nõõrimisest ja tema vägevus teiste alandamisest. Mu vend, põlastusväärne Kronos, tahtis kõige rikkam olla; te nägite, kuidas ta valitses, mis häda ja õnnetust ta kõigile tõi, millist viha ta äratas! Kõige ilusam ei pruugi tingimata mõistuse poolest kõige esimene olla; üleliia iseendaga ametis, pole ta harjunud teiste peale mõtlema ja hindab ümberseisjaid selle järgi, kui võrd nad teda imetlevad. Kõige targemal võib oma tahte maksmapanekul otsusekindlusest puudu tulla, sest ta mõistab liiga hästi igäühe argumente. Kõige tugevam kaldub ülemäära usaldama oma jõudu ja valitsema sunduse abil, kuulamata kellegi väiteid.»

Jumalad olid nõutud ja vahetasid küsivaid pilke.

Sel hetkel astus ette osav Prometheus, tema kannul kobard Epimetheus. Mõlemad olid Iapetose, ühe võidetud titani pojad ja karistust kandma pandud Atlase vennad. Epimetheus lähenes kohmakalt, murdes sõrmi. Aga Prometheus ilmutas uhket enesekindlust, ta arukas näos ei puudunud ilu; tema silmist võis lugeda tegevusindu, unistusi ja auahnust. Ta tuli oma allaandmisest teatama, aga tegi seda nii suursuguselt, et teda oleks vabalt võinud võidumeheks pidada. Selles isapoolses nõos aimasin kohe võimalikku rivaali. Me olime umbes ühevanused ja sarnanesime mitmegi omaduse poolest. Ta äratas minus ühtaegu umbusku ja poolehoidu. Need tunded võivad käia koos.

«Ma tulen inimeste nimel,» kuulutas ta. «Nad on kõige suuremas viletsuses ja täis hirmu tuleviku ees. Kuulasin teie vaidlust ja küsisin endalt, kellele ma pean oma kapitulatsiooni esitama? Vahest ehk kõige kõneosavamale?» lisas ta Themise poole pöördudes.

See oli kaval manööver. Ta kasutas allaandmist selleks, et vaidlustest osa võtma pääseda, ja toetus juba teatavale

pooldajaskonnale. Tema kohmakas vend noogutas nõu-olevalt.

«Kui ta kaldub kõige kõneosavama poole,» ütles mull Mälu, «siis tuleb ta küll tõepoolest inimeste nimel.»

Themis vastas Prometheusele:

«Kõige kõneosavam kulutab kogu oma aja sõnade vaagimisele. Ta võib ettepanekuid teha, aga mitte täide viia tegutsemine ei ole tema ala.»

«Ja kõige vanem,» ütles mu onu Okeanos, «ei ihka muud kui puhkust. Kuid maailma asjade praegune seisund ei tööta puhkust, vaid nõuab ettevõtlikkust ja rasket tööd.»

Okeanos kõneles istudes, raputades oma ohtrat vahu habet. Ta jätkas:

«Aga kõige vanem, kes on kaua elanud, palju mõelnud ja võrrelnud, kõlbab nõuandjaks. Ja sellepärast soovitan siia kogunenud jumalatel valida kuningaks mu vennapoeg Zeus. Lahingus näitas ta oma jõudu; tema ettevõtlikkusest kõneleb viis, kuidas ta sõda ette valmistada, ja tema autoriteedist annab tunnistust see, kuidas ta lahingut juhtis. Praegu ilmutab ta tarkust, hoidudes teie käske andmast. Tal on küllalt vanust, et oma otsuseid läbi kaaluda, aga ta pole kaotanud nooruse tuld. Arvan, et ka jumalannadele on ta üsna meele järele. Tal on vajalikku sõnaosavust. Eraldi võetult pole ükski neist omadustest haruldane. Aga haruldane on nende ühendus, ja just see on kuningale vajalik. Panen ette valida auväärne Zeus meie kuningaks.»

Juba olid kõik mäenõlvadele kogunenud teisejärgulised jumalad valmis kiitust avaldama. Tõusin ja katkestasin nende ovatsioonid. Kõnet, mille ma pidasin, ei ole jumalad tänini unustanud.

«Kõva juhikätt ihatakse tavaliselt ainult hädaajal,» ütlesin ma. «Hiljem muutub see paljudele koormavaks. Meile osaks langenud pärand nõuab tublisti tööd. Enne kui te oma otsuse teete, kuulake ära, kuidas ma valitseda mõtlen, juhul kui te mind valite. Ma kavatsen teid sageli kokku kutsuda nagu praegugi, et te arutaksite maailma asju ja kõneleksite üksteisele oma muredest, oma probleemidest ja soovidest. Teie vaidluste põhjal sõnastab Themis otsused, mida igaüks on kohustatud täitma. Mõned kõige toimekamad teie hulgast ma määrان oma isiklikku nõukokku. Minu käsud ei või iial olla korraka kõigi meele järele. Ma ei kasutanud oma piksenooli selleks, et vägisi

teie valitsejaks saada; aga teadke, et kuningana ma kasutan neid, et vahet tegemata sundida või karistada igaüht, kes võtab juba tehtud otsusele vastu hakata. Siis on mu viha hirmus; veel on Tartaroses vabu kohti. Mõelge hästi järele, enne kui otsustate. Themis ütles teile: «Võim koosneb iga üksiku loovutustest.» Selleks, et neil loovutustel väärtust oleks, peavad nad olema mõistlikud ja vabahtlikud. Tõeline võim sünnib ainult nõusolekust; iga muu vägevus seisab nõrgal jalal. Orjade üle valitsemine ei too kellelegi suurust ja kindlust. Seepärast tahan ma, et seda nõusolekut selgesti väljendataks. Need, kes mind valitsejaks tahavad, võtku ja pangu valge kivike tarkusejumalanna Athena kiivrisse. Kui mõni teine tundub teile või talle endale kohasem kui mina, siis esitage ta või esitage ta ennast ise ja valigu endale teist värvi kivi. Ja kui suurem kivide hulk võimu temale määrab, tööta välgunooled talle üle anda ja tema sõna kuulda.»

Ükski teine jumal ei esitanud ennast. Nägin küll, et Aphrodite ja Prometheuse silmis süttis hetkeks võimuha. Esimesel polnud oma taotlust millegagi põhjendada, teisel aga polnud selle taotluse esitamiseks positsiooni. Nad mõistsid, et nad ei saa rohkem hääli kui iseenda oma. Kiiver käes, käis Athena read läbi. Siis kallast ta kiivri sisu Themise jalge ette. Kõik kivid olid valged. Nii mõeldi välja valimised — protseduur, mida seitsaadi on mõnikord kasutatud.

Sedamaid tõusid kõik jumalad püsti ja korraldasid ovatsiooni, lisades mu Zeusi-nimele, mis tähendab päeva või valgust, kõik lisanimed, millega mind hiljem on ausutatud: Kurjade Karistaja, Ähvardavate Ohtude Ärahoidja, Nõrkade, Vaeste, Kodutute ja Palujate Pelgupaik, Sõpruse Eest Seisja, Linnade Hooldaja, Rahvanõukogude Kaitsja.

Nagu näete, mu surelikud lapsed, ei saanud ma kuninga pärlilikuks liinis, ei salanõu teel ega jõudu kasutades. Ma koguni ei tahtnud rajada oma autoriteeti õigustele, mis sõda ja võit mulle olid andnud.

Eks olnud ta Kreekast, see teie luuletaja ja jumalate ajaloo hea tundja, kes ütles: «Linna päästja ei pea tingimata selle käskijaks saama.»

Enda tahtel olen ma valitud suverään, olen esimene võrdsete seas.

VIIES AJASTU

Õige tegu

Kalimesed seadu- Asusin aega viitmata riigi haldust korral-
sed. Hadesed. Hadesed andes osa oma võimutäiusest üle
kohalemääramine neile jumalatele, kes olid minu meelest
ja põrgu organi- kõige terasemad ja kõige usaldusväärse-
seerimine. Ame- mad.
tid ja võimed.

Hades Rikka Oma venna Hadesed hooleks andsin All-
aarded. ilma valitsemise ja põrgukeldri Tartarose
valvamise, tehes talle ülesandeks mind kohe hoiatada, kui
seal peaks vähematki liikumist märgata olema. Tema
asjaks jäi ka surnuid vastu võtta ja nende energia aeg-
lase, salajase muundumise eest hea seista. Abilisena ootas
teda juba ees jõejumal Styx, Okeanose ja Tethyse poeg,
kelle looklevad käsivarred ümbritsevad allilma valdusi;
mustadel töödel jäi talle abiks karistust kandev Acheron;
ja juba Uranose poolt mingi kuriteo eest paikapandud
vana deemon Charon jätkas endist viisi lahkunute üle-
vedamist.

Styx on kohutav oma hääletuses ja pimeduses. Isegi
Charoni lootsik ei jäta tema venivate vete pinnale virvet
ega vagu. Acheroni kallaste mustas, ilge haisuga mudas
lohkevad järjest surnukehade lagunemisest tekkinud mul-
lid. Tihe pilliroog peidab teda läheneja pilgu eest. Igaüks,
kes sinna satub, vajub mutta ega kerki enam iialgi pin-
nale.

Kurb amet on Hadesel, mõtlete teie. Te eksite, mu
pojad. Ükski paik maailmas pole kurvem kui mõni teine
selle meelest, kellele ta sobib. Hades aga on poolpime
hündimisest saadik. Ta ei talu päevavalgust ja näeb
vaid öösiti. Nähtamatuse kiiver, mille ma tema jaoks
kükloopidelt tellisin, polnud mõeldud mitte üksi selleks,
et varjata teda vaenlase eest: see pidi ühtlasi kaitsma ta
ilmi päikesekiirte eest. Ja kui mu nõbu Ettevaatus
lahingutandrilt kadus, siis selleks — nagu hiljem sel-
gus —, et Hadesest kättpidi võitlusplatsile talutada. Kuju-
tage ette mu venna piina, kui oleksin andnud talle valit-
seda tõusva päikese!

Teile ja minule, kes me oleme valguse lapsed, on põrgu üks hirmus koht. Aga temale mitte. Igaühe põrgu on koht.

Maailmas peavad kõik asjad tehtud saama, ja Saatus kes Klotho kätt juhib, laseb tal välja tõmmata ka niisuguseid loosinumbreid, mis teile hirmsad või õnnetud tunduvad. Te imestate, et võib leiduda õnnelikke hauakaevajaid. Aga ometi neid on. Teid paneb imestama, et mõni võib pidada laibalahkaja ametit ja pärast tööd hea isuga lauda istuda või jõus armastajana voodisse minna. Te mõtlete, et niisugused kogukonnale tarvilikud tööd nõuavad tegijalt mingit erilist hingelist anormaalsust. Aga kui hästi järele mõelda, siis käib ka geniaalsus alati koos mingi anormaalsusega. Te kadestate muusade äravalituse tema koha pärast oma liigi tipus või piiril, aga kas olete ka mõelnud, et austus, mida te tema vastu üles näitate kiitus, mida te talle jagate, jõuab alati päralt üksnes läbi üksinduse kurna. Üksindus on tema anormaalsus, millel ta poleks see, kes ta on.

Oluline on aegsasti ära tunda, milline töö meie loomuse iseärasustega kõige paremini sobib, ja püüda siis seda laitmatult teha. Ma kordan: seda, kes oma saatusega lebib, seda saatus talutab; seda, kes leppimast keeldub, lohistatakse järel.

Kõndida sirgelt, ehkki pisut varjus, on tihti parem kui lompakalt liibata valguse käes. On olemas parim viis kingsepp olla, nagu on jälestusväärne viis olla pankur, korüfee või arhont. Ja etem on olla suurepärase hauakaevaja, ja seega õnnelik hauakaevaja, kui saamatu kuju raiuja või võimetu minister.

Kuninga tööde hulgas ei ole kaugeltki kõige tähtsusega tum niisuguse elukorra loomine, mis annaks igaühele võimaluse talle kõige sobivama ameti poole püüda.

Nii et ärge haletsege Hades ega pidage teda teab mis ohvriks. Pealegi ei valitse ta ainult surnute asupaika. Tema võimu alla kuuluvad ka maavarad, mineraalid ja metallid, mida Allilma piirides leidub. Seepärast nimetatakse teda sageli ka Plutoniks, mis tähendab Rikas. Et ole väärismetallide omandamine paljudele teiegi hulgas suurim lõbu, kirk, mis varjutab kõik muu? Pluton valitseb maa sisse maetud aarete üle ja kaitseb neid kiivalt. Igaüks kübeme eest, mis talt võetakse, nõuab ta samas kaalu elu ja hüvitab ühe oma valduse kasudega teise valduse

kahjud. Õnnetud kaevurid, kelle peale variseb mägi või kelle järele nende enda uuristatud käiku Styx mõne oma haru saadab, kullaotsijad, kelle luud pleegivad kõrbeluidete vahel, liiga ahned rahamehed, kelle kurnatud süda lõhkeb või keda laostumine sunnib end kuristikku heitma — kõik need on Hades Rikka süütud või teadlikud ohvrid. Ja kui kükloopide jõud, mille ma tema hooldusele andsin, vabanedes hävitaks Plutoni aarded, siis hävitaks ta kõik elava, selles pole kahtlust.

Võtke veel teadmiseks, et Fortuna pärineb tema perest ja on pime nagu temagi.

Rahulolematu Poseidoni ametissepanek. Nereidid. Amphitrite. Poseidoni armuasjad ja lapsed. Teine kükloopide põlv. Pegasos. Üued hiiglased. Orion.

Üks vend oli seega kohale pandud. Et mu onu Okeanos tahtis puhkusele jääda, määrasin oma teise venna Poseidoni tema tööde jätkajaks ja tema järglaseks merede valitsemisel.

Arvestades maailmamerede ääretust, nende segipööravat jõudu, rikkusi, mida nad eneses peidavad, ei saa öelda, et Poseidonile oleks just liiga tehtud. Aga see minu kolmhargiliigutaja on loomu poolest rahutu. Oleksin ma andnud temale maa, oleks see ilmlõpmata värisenud. Aitab, kui vaadata, mida ta oma valduste piirides korda saadab. Kaldad ja rannikud kannatavad lakkamata tema ettevõtete tõttu. Sellesama suure vaevaga rajatud sadama, mida ta alles eile soosis, juhtides sinna tervete kaubalaevastikkude viisi jõukust ja küllust, jätab ta sealsamas kuivale või ummistab ära. Seesama kalju, mis tuhat aastat kandis öitsvat linna, hakkab äkki ta väljavaadet häirima; ta õõnestab seda alt ja kukutab linna merre, säästmata talle endale pühendatud templit. Vähe on saari, mida tema mässamine kõigutanud poleks, vähe on randu, mida ta poleks laastanud oma raevuka tõusulainega. Hoian teda vaos, nii palju kui suudan.

Rahuldatus näib olevat tema osa, nagu neil laevnikelgi, kes tema lainetel sõandavad sõita. Aga miski ei uuene eal, midagi ei looda ega leita ilma tõukejõuta, mis on igavene nagu meri ja mille nimi on rahuldatus.

Abikaasaks valis Poseidon ühe mereneitsi. Mõõdamattes rääkigem natuke neistki, sest luuletajad mainivad neid sageli nende kaunite juuste pärast, jätavad aga täp-

sustamata, kes nad õieti on. Nende isa, vana Nereus, on üks igimuistne jumal, kes, ehkki Pontose võsu, on alati meremeeste vastu lahke. Oma ema, kütkestava Dorise poolt, kes on Metise ja Eurynome õde, põlvnevad nereiidid Okeanosest. Iga ei kahanda Nereuse sigivust. Nereiide on kokku seitsekümmend seitse. Mõnikord istuvad nad vaguralt kuldsetel troonidel isa lossis mere põhjas ja siis on mere pind sile nagu järv. Aga neile meeldib mängida, laulda ja hullata üleval; naerdes jälitavad nad seal üksteist, veerevad kukerpalli üksteise otsa ja nende liikuvad seljad tõstavad ja pillutavad laeva. See, mida näeb kuupaistel helkimas, on nende juus.

Niisiis nende seitsmekümne seitsme hulgast tahtis Poseidon Amphitritet, kes teda ei tahtnud. Mu vend oli teda märganud õdede hulgas tantsimas Naxose saare kaldal. Ta polnud ei nägusam ega lõbusam kui teised; ilus laineke, õnnelik kargleja, kes rõõmuga pritsis vett, veeres kaldale, paiskus tagasi ja sööstis uuesti edasi. Oli mis ta oli, iga tahes meeldis mu vennale just tema.

Poseidon lähenes, kolmhark käes, ise armastusest kohmetu. Teised nereiidid hakkasid pilkama. Kunagi pole tark neiu tema sõbrataride silma all austust avaldada. Poseidon püüdis Amphitritet sülelda. Olgu siis teeseldud või tõelisest häbelikkusest või lihtsalt nalja pärast — igatahes põikas Amphitrite kõrvale. Ärritatud Poseidon tegi jõhkra liigutuse; Amphitrite kohkus, ja sellest hetkest peale muutus merejumal talle vastikuks. Poseidon püüdis teda väevõimuga võtta; Amphitrite pääses põgenema: Poseidon ajas teda taga, nereiid pages kaugele, kaugele, kord sukeldudes, kord taas veepinnale ilmudes, juuksed valla ja kadus lõpuks läänekaarde. Poseidon laskis teda otsida. Hoovused, tõusud ja mõõnad, tuuled, kajakad, kormoranid, merihabemed ja tuunikalad — kogu mererahva pani ta oma huvides ametisse. Ka kõige vagasem auster ja kõige tasasem merekäs aeti otsingule. Kui on tõsine tahtmine ja kui kõik abinõud käiku lasta, leiab merest ka kadunud laine üles. Aga kas nii suurest kangekaelsusest ka tulu on? Delfiinide eskort tõi Sargasso merest tagasi kurnatud ja igaveseks vaenuliku Amphitrite. Poseidon ühines temaga, aga lapsi ei saanud.

Rahuldatus, rahuldatus! Ta otsis vaheldust teistest armudest, mis küll iga kord viljakad olid; aga Poseidoni lapsed on kõik veidrad ja sageli õelad olendid

Mõned, keda talle kinkis Thoosa, Amphitrite nõbu, sündisid üheainsa silmaga keset laupa ja mitme käega ühe õla otsas. Oli see juhuslik Uranose pärand või sihiteadlik üritus? Õnneks ei jõudnud need Poseidoni kükloobid jõu ja apliku arukuse poolest oma eelkäijatele ligilähedalegi.

Ehkki määratu suured, jõhkrad ja õelad, olid nad nii lobedad, et nendega oli kaunis kerge toime tulla; neid võis tegi kasulikule tööle rakendada. «Jalg teeb sulle valu? Võta kivi, löö ta lõmaks, et ta teaks!» Niisuguste argumentidega võis neid vaos hoida. Muide, nad ei olnud surematud.

Ükskord andsin ma nad Prometheuse juhtimisel inimeste käsutusse, kui need oma linnade alusmüüre rajama hakkasid. Ja inimeste tahtel ehtasid kolossid Atlantise seadest päritud retsepti järgi müüre ja hooneid, mida te tänapäevalgi kükloopilisteks nimetate.

Hiljem kustusid Poseidoni kükloobid üksteise järel. Vahva ja nõukas Odysseus, keda armastas mu tütar Athena ja kelle seiklusi te hästi tunnete, tegi kahjutuks viimase, kohutava Polyphemose.

Mis kummaline kirk küll kiskus mu venda Poseidonit korraks gorgo Medusa poole? See sünnitas talle Pegasose, liivulise hobuse, kelle kabjajälgedes purskub maast allikaid. Pegasost on küll ilus vaadata, aga ta on raskesti juhitav ja üldse kaunis kasutu, seda peab ütlema.

Sellest samast ühendusest sündis Chrysaor, kuldmõõgaga hiiglane. Chrysaor Pegasose seljas — mis hirmsaid tatsaretki nad oleksid küll teha võinud, kui oleksid omavahel läbi saanud! Aga Pegasos keeldus Chrysaori kandmast; ja üks teine Poseidoni poeg, Bellerophon, istus lõpuks ta selga, et minu käsul tappa Chimairat. Pärast seda otsustas Pegasos nii kõrgele lennata, et jõudis tähtedeni välja; palusin tal sinna jääda.

Chrysaorist, kes iseenesest kaunis saamatu oli, veel nii palju, et tema sigitas Geryoni, hiiglase, kes vöökohalt kolmeks kehaks hargnes ja kelle alles mu poeg Herakles suure tegemisega tappis.

Aina võimatud kombinatsioonid, ikka hullumeelsed ühistused, mis liigagi meenutavad titaanide hullust, kui sellel omal ajal loomistung peale tuli. Ei, minu pähe lihtsalt ei mahu see viirastuste maania.

Meie õde Demeter, keda ta armastama hakkas pärast seda, kui ma ise teda armastanud olin — selle juurde

tulen peagi tagasi —, sünnitas talle õnnetul kombel, vastu tahtmist ja kõige ebasobivamal ajal veel ühe imeliku hobuse, Arioni, ning tütre, kelle nime nimetamise ma olen igaveseks ära keelanud.

Juhtus veel, et kaunis surelik Iphimedeia Prometheus soost jalutas ühel ilusal päeval ihualasti rannal — ja möönan, et mitte päris süütult, — löbustas ennast, kallates vett peopesalt rindade peale; sedamaid sai vend Poseidoni mõttekujutus tiivad! Oh, suplejad neiud, vaadake ette!

Iphimedeiale tegi Poseidon kaks koledat poissi, kes igaaastaga kasvasid küünra võrra pikkuses ja sülla võrra laiuses. Need kaks tüütavat, lärmakat, upsakat, pealetükkiivat vembumeert, Otos ja Ephialtes, löid üheksa-aastaselt liitu võidetud hiiglastega ja võtsid nende mässust osa. Nemad need olidki, kes püüdsid Pelioni mäe Ossa mäe peale vinnata. Sellega nende patuteod veel ei lõppenud, nad sulgesid mu poja Arese kolmeteistkümneks kuukuu pronkspotti ja tegid jumalannadele Olümposel kõige süüvutumaid ettepanekuid. Kui mu nuhtlus neid viimast tabas, siis oli see armutu.

Kas arvate, et sellega on nimekiri ammendatud? Kuule, sellega!

Kerkyon ja Skiron, kaks kohutavat teeröövlit, kes, ühes Eleusise lähedal ja teine Megara juures, pikka aega hirmu ja õudust külvasid, teekäijaid tapsid ja luna saamiseks ära röövisid, olid niisamuti mu vennapojad. Alles suure pärane Theseus vabastas maa nende nuhtlusest. Aga ehk vist selleks, et nii hüva tõug ei kaoks, suvatses Poseidon ära võrgutada ka veel Kerkyoni tütre Alope, oma enese lapselapse.

Ja kas maksab meenutada ta kahetsusväärset armulugu telhiin Haliaga? Merehaldjad telhiinid, kes uitavad ringi Rhodose lähistel, olid Poseidoni meie ohurikkas noorus vastu võtnud ja teda varjanud, nagu kureedid mind oma ajal Kreetal varjasid. Nende öde, kaunis soolajumalanna Halia, oli minu venna juures mänginud umbes sedasama osa, mis Amaltheia minu juures. Millised ähmased igasused, millised noorpõlve rahuldumata ihade mälestused kihutasid Poseidonit Haliat uuesti üles otsima? Teisel tema asemel oleksid piirdunud ainult möödunud aegade meenutamisega. Sellest jällenägemisest sündis Halia

kuus poega, kuus väänkaela, kes, vaevalt lapseeas väljas, omavahel kokku leppisid ja üksteise võidu oma ema vägistasid. Poseidon, kes teiste eksimuste suhtes kaugeltki oli salliv polnud kui omaenda vigade suhtes, jälitas poegi, kolmhark peos, ja avanud merepõhjas maakoore, uputas nad sinna ära. Halia ei olnud niisugust kättemaksu nõudnud. Kõigist neist teenimata õnnetustest murtuna viskus ta vette ega ilmunud enam iial nähtavale.

Ainus Poseidoni lastest, kes midagi töötas ja keda ma taga kahetsen, on jahimees Orion, noor hiiglane, kes kõndis lainetel ja oli nii kaunis, et Koit ise temasse armus. Igal hommikul, kui Orion läks läbi Delose ja Mykonose vahelt, vibu õlal ja pea püsti, mähkis Koit ta õrnalt oma kiirtesse. Aga Orion nagu ta isagi oli oma õnnetute ihade ori. Tema karjäär oli lühike. Ehkki tal küll oli häid välja-vaateid peaaegu kõigi jumalannade juures, hakkas ta püüdma nimelt minu tüdart Artemist, kõige tõrksamat armastuse suhtes. Endale erilisi illusioone tegemata, suhtusin sellesse vahekorda heatahtlikult; neid sidus jahikirg. Aga selle asemel, et vaguralt Artemise järel käia, teda imetleda ja teenida, hakkas Orion teda piirama, mis oli temast väga rumal. Veelgi rumalam oli katse teda väe-voimuga sundida. Uhke Artemis vihastas sellest nii, et laskis skorpionil Orionit jalakannast nõelata. Siis kihutas ta nad mõlemad taevasse tähtkujude hulka. Ükski pole ilusam kui Orion. Kolm tähte hiilgavad ta kuldsel nooletupel. Aga suviti, kui ilmub Skorpion, neitsite kaitsja, põgeneb Orion taevast.

Kui aus olla, siis ei saa öelda, et vend Poseidon oleks mulle ainult rõõmude allikaks olnud. Aga see rahutu kuningriik, mille ma talle andsin, on just niisugune, mis tema niisama püsima kui tõrksa loomusega kõige paremini sobib; muide, igal pool mujal oleks ta mulle veel rohkem peavalu teinud.

Taimesed tööd; esimene külv. Prometheuse taotlused. Rhea külastäik. Ja maa ja õhu valitsemise jätsin vahetult endale. Peagi kogesin kuningaameti raskust. Igast kaarest pöördusid minu poole maa jumalad, loomad ja taimed, oodates käske, seadusi, juhiseid. Peamiselt soovisid nad heaolu eeskirju, just nagu peaks valitsus- korra muutus andma kohe rohtu igivanade pahede vastu

ja just nagu peaks minu vaheleastumine andma igaühele üleöö täieliku õnne.

Mu nõbu Prometheus esitas järelejätmatult palvekirju. See hiline liitlane osutus erakordselt pealetükkivaks isikuks.

«Mõtles inimese peale!» kordas ta. «Tema praegune seisund pole tema ega meie vääriks. Inimese heaks tuleb viivitamata midagi teha.»

Mis lubadusi ta neile oli andnud, et ta nii tungival peale käis?

«Kellelgi pole inimese olukord niivõrd südame peal kuulinud,» vastasin talle. «Aga mis head sellest tuleb, kui õnnistame teda kõigi nende hüvedega, mida sa tema jaoks nõuad, enne kui oleme parandanud maapinna haavad ja kaotanud kahjud? Mis rõõmu ta peaks sinu arvates leidma neis katkulistes laantes ja kõrbenud nõmmedel? Sirpe sirpe! Muidugi saab ta sirbi. Aga enne peab olema, mida lõigata. Ja et oleks, mida lõigata, tuleb külvata. Muidugi tarvitavad nad sirpe vaid üksteise vigastamiseks. Kõigepealt õpetab mu õde Demeter neid tundma kõrsvilju, mis neile kasulikud on.»

Töötasin, mis võisin, käisin ühest paigast teise, kihutasin tagant aastaaegu, jõejumalaid ja väljade nümfe. Üsna kähku muutus maa suureks sumisevaks ehitusplatsiks nagu Uranose ajal. Kõik loodused aitasid kaasa; ja isegi kannatamatu Prometheus pidi tunnistama, et asjad paranevad.

Ent sedamööda, kuidas töö edenes, sai mulle üha selgemaks ettevõtte määratu ulatus, ja juhtus vahel, et hakkasin kahtlema, kas ma iial valmis jõuan. Jumalad taime- ning loomariik nägid mind täis otsustavust ja enesekindlust, ja nad uskusid, et mu energia on ammendamatu. Aga keegi peale mu õdede ei osanud aimata mu ret, mis mind sageli rõhus. Igal õhtul roidunult koju jõudes leidsin eest oma kolm õde, kolm ainukest jumalanna tol ajal, kelle rüpe mul oli tahtmine oma murekoorma panna, kellele sõandasin pihtida oma kartusi ja näidata oma väsimust; nende selts andis mulle perekondlikku kindlustunnet, millest ma lapsepõlves olin ilma jäänud.

«Ja su ema,» küsite te nüüd muidugi, «su ema, kaunis juukseline Rhea? Mis temast sai?» Kas ma kohtusin temaga ja miks polnud teda minu kõrval?

Muidugi tutvusin ma oma emaga; see oli mu esimene

koht. Kohe pärast valimisi läkitasin nümfe saatkonna talle järele, et need ta Olümposele tooksid. Viimaks ometi sai mu silm näha seda murest märgitud ülevat nägu ja lopsakat, nüüd juba hõbedast juust. Me ajasime pikka juttu, ja me ei mõistnud teineteist.

Mu ema elu oli kolmekordne uhkus ja kolmekordne õnnetus. Tema uhkus: olla jumalate kuninga tütar, jumalate kuninga abikaasa ja jumalate kuninga ema. Tema õnnetus: oma isa sandistamise, oma abikaasa aheldamise ja oma laste äraõgimise tunnistajaks olla.

«Aga kuivõrd ma tänu sinu pettusele püüd päästetud olen ja ka kõik sinu teised lapsed jälle päevavalgust näevad, siis rõõmusta ometi,» ütlesin talle.

«Miski ei kustuta minevikku,» vastas ta. «Miski ei hüvita seda, et ma ei saanud sind ise üles kasvatada ja jään ilma sinu ja su vendade esimesest naeratusest.»

«Aga nüüd oleme jälle koos!»

«Eks ole seegi veel üks valu: kohtuda nii hilja, kui me ometi oleksime pidanud algusest peale lahutamatud olema.»

Sain aru, et ta on kahetsemise jumalanna.

Ta kahetses kõike. Ta kandis südames kurba igatsust imeilusa lapsepõlve järele Atlantise aedades, õhkas heakskiitvalt oma noorusemeeletuste järele; kaebles oma õnnetute pulmades pärast; oigas oma haleda abikaasa- ja emasaatuse pärast. Ja nüüd hakkas miski temas juba taga kahetsema Kronost; õigemini kahetses ta küll seda, et Kronos polnud midagi muud kui see, kes ta oli.

Ma ei märganud, et ta oleks minu võidust erilist rahuldust tundnud, välja arvatud teiste jumalate juuresolekul. «Vaadake, millise vägeva jumala ma sünnitasin!» näis ta hõlask ütlevat. Aga minuga rääkis ta hoopis teisiti:

«Kuidas ma võin rõõmustada, et mu poeg pidi maailma pälistamiseks kukutama oma isa?»

Ta tahtis, et keegi iial ei unustaks, millistest täiuslikest kannatustest tema saatuse koosnes.

«Ema,» küsisin temalt, «kus sa tahaksid elada?»

«Kreetal,» vastas ta.

Ilmselt üllatas mind tema valik ja teda ilmselt pahandas minu üllatus.

«Kas pole see koht, kus ma su ilmale tõin ja sulle sellega tulevase kuningriigi võtme kätte andsin? Kas polnud

see seal, kus ma maailma tuleviku seisukohalt kõige tähtsama teo tegin?»

«Ela siis Kreetal, ema, ja austatagu sind seal.»

Lahkumishetkel meenus Rheale, et tal on ka pojatütreid, ja ta tahtis neid näha. Kutsusin jalamaid muusad, parkad, graatsiad ja kõik oma naissoost võsud kokku ning esitlesin neid talle.

«See on Athena, mu vanim, Metise tütar; need on Mälu tütred...»

Rhea naeratas kurvalt igaühele.

«Ega need lapsed mind vist küll vaatama ei tule. Ja see on ka arusaadav: igaühel on oma töö. Kuid kas pole kibe elada üksinda, kuigi tead, et sul on nii arvukalt järeltulijaid?»

Ma ei juhtinud ta tähelepanu sellele, et ta ise valis oma elukoha; aga ma ei palunud teda ka muuta oma otsust, mida ta juba kahetses. Püüd olla hea kuningas oli mulle tähtsam kui olla hea poeg. Minu ema aga, kasutades ära aukartust, mida ta äratas, oleks halvanud jumalate nõukogu, kõneldes seal ainult iseendast.

Nümfid, kellega liitusid delfiinid ja triitoniid, saatsid ta aueskordiga Kreetale. Sellest ajast peale veedab ta seal sündmustevaaseid päevi. Amaltheia on ta peamine seltsiline ja kõigi nende jutuajamiste igaveseks varasalveks on mälestused. Sest mälestused on nagu liha, mida võib valmistada kahekümnel erineval viisil. Süüakse ikka üht ja sama, aga varieerides roa välimust, vürtse ja maitset.

Reisijatele jutustab ema pikalt-laialt oma üksindusest ja minu kangelastegudest. Vagad inimesed on talle arvukalt templeid püstitanud ja iseäranis naised on kõikjal hardalt tema kultust viljelnud.

Ühel päeval tabasin end sõnadelt:

«Tõtt öelda on mul kahju, et mu emal on niisugune iseloom, nagu tal on...»

Sain sõnasabast kinni ja palusin oma tütreid mind hoiatada, kui ma kunagi peaksin hakkama oma ema Rhea sarnaseks muutuma,

Hestia, kodukollete jumalanna. Neitsite funktsioon.

Minu majapidamise korraldamise võttis enda peale Hestia.

Hestia, kõige vanem meist kuuest, jälestab kolimisi ja kardab seiklusi, isegi armuseiklusi. Ta on rahul vaid samasuses, ja homme päev meeldib talle vaid siis, kui see on eilse sarnane. Kui meie vend Poseidon, kelle ulaelu registrit keegi enam pidada ei jõudnud, võttis pähe Hestiale läheneda, kohkus öde oma laikuga toimuda võivatest muutustest niivõrd, et palus minult luba igavesti neitsiks jääda. Nõustusin seda meelsamini, et ta osutas mulle sellisena, nagu oli, hindamatuid teeneid, ilma et ta minus iha oleks äratanud.

Mitte et tal midagi viga oleks olnud. Vastupidi, Hestia on kaunis, kuid see on rahulik, korrapärane ilu, mis pilku ei köida. Tema täiuslikkuses pole hurma.

Abielunaised rajavad kodu; armukesed lõhuvad selle; ja kui tuleb tütarde kord emaks saada, jätavad nad kodukolde maha. Süüdates uue tule, kustutab igaüks mõne teise; ja vanavanematena lõdisevad kõik külma tuha ääres. Ainult neitsi on püsiv.

Õnnelik on maja, kus kujutlusvõimeta neitsi, kes on truuduseks sündinud, valvab, et kõik asjad oleksid oma kohal, nõuab aupaklikkust tavade vastu ja paneb igal õhtul ühe ja sama liigutusega halu tulle. Siis püsivad põlvkonnad lee ümber.

Ümberajaja abikaasa pöördub tagasi majja, sest tuli põleb seal endiselt. Selle tule ees, nii paljude päevade kestel jagatud valguse käes antakse eksinud naisele andeks; selle soojuse juurde tulevad istuma väimehed ja kadunud poeg, kes vaikselt koju tagasi hiilib, ja noor lesk, lapsed käekõrval.

Neitsilik kaitseingel oma puutumata kehas ei ole iseenese jaoks; tema hinge toidavad ainult teiste mured ja rõõmud. Tema on nooruki vihakihtvatuste usaldusmees; ja tema ees ei häbene rauk pihtida, et südamepõhjas tunneb ta end lapsena, kes ta kord oli.

Kuna valvaja neitsi pole lapsi sünnitanud, näib, nagu oleks aeg tema ümber peatunud. Ja ta tekitab petliku tunde, et need, kes jäädavalt kaovad, on vaid ajutiselt eemal.

Ma olen oma poegadele ja tütardele sageli meenutanud, mida nad mu vanemale öele võlgnevad. Tema jaotab ülesanded teenijanimfide vahel, korraldab kohtade jaotust

pidusöökidel ja rongkäikudes, kiirustab tagant aastaaegu kui need hommikuti hobuste päikesevankri ette rakendamise viivitavad. Ilma temata, ilma tädi Hestiata, nagu kõik ütlevad, poleks Olümpos see suur rahvarohke majavaid kohtukoda, kus ma trooniksin jäisel aujärjel.

Olen andnud käsu, et Hestiat austataks kõigi inimeste majades ja et tema kuju seisaks kõigis kõigi jumalate templites. Aga nende kujudega on sama lugu, mis tema endaga: sageli möödutakse, ilma teda märkamata.

**Demeter. Tema
rõõmud ja tööd.**

Sequana aiad.

Lillekell.

Filadelfia.

Kui Hestiale meeldib kolde ääres püsida ja mitte kunagi õuest jalga välja tõsta, siis mu õde Demeter on hoopis teistsugune; tema ei teekski muud, kui jookseb mööda aedu ja põlde. Teda murelikult oodates olen ma õhtuti lugematuid kordi talle vastu läinud ja leidnud ta ainult kuupaiste väel, kõrv vastu puu ja käed ümber tüve.

«Ma kuulatan mahla,» seletab ta.

Värskelt niidetud heina lõhn viib teda alati ekstaasi, isegi kõdunevate lehtede lääge aroom joovastab teda. Sageli näen teda suurte valgete kätega mullas sorima muda sõtkumas, maa lõhna nuusutamas.

«See on homine elu,» ütleb ta.

Piisas sellest, et ta puuvilja pihku võttis, ja selle seemneist kasvasid suurema viljaga puud.

Viirpuu õiekorv oli tema meelest liiga tihe, liiga haraline. «Nii palju lootusi ühe varrekese otsas võivad valge kehva vilja kanda,» otsustas ta. Viirpuust nõidus ta välja mureli, veel hapuka küll, aga juba lihakama, seejärel lõp saka, rikka ja magusa lihaga veripunase kirsi ja samuti rammusa südakirsi, mida teie lapsed kooliteel lutsivad.

Ja kõrvitsad! Need on Demeteri kirg. Mul on meelest naer ja rõõm tol suvisel päeval, kui ta jumalate laju juurde astus, süles esimene üdik nagu päike. Jah, tema oli läbini Uranose lapselaps! Temas oli nagu igaühes meie ürgdemiurgi iseloomujooni. Poseidon näiteks oli pärinud lakkamatu rahu fantaasia, Hades aeglaselt küpsevat energia... Minu asi oli tasakaalustada, kooskõlastada erinevaid jõudusid, minu asi oli ilmutada juhtivat, suveräänset korraldavat printsiipi.

Neil mu valitsuse algaegadel, kus mul oli rohkem tege

mist organiseerimise kui loomisega ja kus kõige pakilisemaks ülesandeks oli korra taastamine looduses, oli mu õde Demeter mu kaasa, mu kaaskond ja mu kaaslane. Koos käisime jumalate ehitusplatsidel tööl. Toskaana terrassid ja Umbria juurviljaaiad, Ibeeria huertad, Ifrikia palmimetsad, Liibanoni haljad orud — neis paigus säilib tänini meie tegude mälestus.

Lubage, et ma peatun veidi ühel õnnelikul hetkel. See oli ajal, kus me elasime oma sugulase, jõejumala Sequanuse juures. Selle oru luhad oma viljaka pinnaga jutustavad selgesti meie sealviibimisest. Hiljem püstitasid inimesed mulle Lutetia saarel ausamba; niisamuti pühendasid nad mulle templi, mis asus seal lähedal, vasaku kalda kõrgendikul.

Tempel ja sammas on kadunud teiste basiilikate alusmüüri. Siiski on minu nimi jäänud seotuks kinguga, kus seisib mu tempel, Jupiteri mäega, millest on nüüd saanud «Montjoie». Kaua aega oli see kuningate sõjahüüd, millega lahingus õhutati sõjameeste julgust.

Niisiis, sel ajal, kui me viibisime nois Sequana aedades, märkasid hämmastusega, et Demeter tõuseb alati hommikul enne koitu.

«Selleks et näha, kuidas avanevad lilled,» usaldas ta mulle. «Mitte kõik ei puhke ühel ja selsamal tunnil, ja kui ma aovalgusest ette ei jõuaks, jääksid mul kõige varasemad nägemata. Esimesena, veel päris pimedas öös, ärkab valge kassitapp. Siis moon, mis ao hallis hämaras õielehed laiali laotab. Varsti järgneb sinisilm lina. Edasi tuleb varsapõlve ja punakollase õiega saialillede kord. Ja nõnda lillelt lillele kuni õhtuni. Ära arva, et öökuninganna on viimane. Siis kui kõik magavad, lööb kuuvalgus lahti punane kassitapp, ja päeva ring saab täis. Selle maa lilled, mu vend, näitavad aega nagu kell.»

Inimesed, kes te minuga sarnanete, kindlasti pole teil teadmata, et on kaht liiki õdesid: ühed nagu Hestia, kelle puhul iha üldse kõne alla ei tule, nii et paljas mõtegi nendega ühtida on eemaletõukav ja rüve; ja teised, kellega armastus meie meelest on täiesti loomulik, kõige rahustavam, kõige vajalikum, peaaegu et kõige püham.

Ükski armuke ei või meile lähemal olla kui armastav õde. Ei mingi võltshäbi või kartus, et meid sellena vastu ei võeta, kes me tõeliselt oleme, ei lahuta meid temast ega teda meist. Pole tarvis võidelda, selleks et teda avastada

ja ennast temale avada; iseennast leiame, iseendaga ühine me teineteise käte vahel. Õde, kes paneb käed venna niuete ümber, otsib isa jõudu, kes neid mõlemaid sigitab. Ja vend tahab õe rinnal taas leida salapärasest emaihus oldud aega. Koos jõuavad nad oma lähteile tagasi ja püüavad taastada vanemlikku paari.

Olge ausad, mu pojad! Kes teie hulgast poleks kordagi unistanud sellest puhtusest, sellest tagasijõudmisest ise enese sigitamise plahvatushetkele? Ja kui palju on neid, kellel pole õde olnud või pole olnud õde, keda ihaldada võiks, ja need tunnevad end alati nagu elu poolt natuke petetuna. Ärge tundke nõrdimust, kui te seda endale tunnistate.

Verepilastuse süü lasub pojalt, kes ühineb emaga, sest ta röövib oma isa koha ja toob segadust põlvkondade järgnevuse seadusse. Mõelge, milline nuhtlus tabas Oidipust, kes ometi tahtmatult õnnetusse sattus! Et ta teile alati hoiatavaks eeskujuks oleks! Aga ma pole keelanud õe-venna ühinemist; teie ise olete sellest kuriteo teinud. Tõdege pigem, et mu preestrid on sageli õnnistanud fildelilisi dünastiaid, ja katsuge mõista, miks ma olen Ptolemaiosele, Kleopatrale ja Berenikele suure saatuse määranud.

Nimelt need asjad hakkasid mulle selguma päeval, mil Demeter, samasuguse liigutusega, nagu ta kallistas puid, pani käed minu ümber ja kõrva mu rinna vastu.

Selle silmis, kes armastab lopsakat ilu, on Demeter kindlasti kaunim kõigist jumalannadest. Tema ülevad puusad toetuvad jõuliste jalgadele. Kui ta kõnnib, siis naeravad tema niuete nõos kaks lohukest. Tema kummal kõht on sile kui marmor; ta rind on kõrge ja kõva, ta hambad pimestavvalged, ta silmad avalalt sinised. Tema paletel on tokkroosi värskus ja kui ta kahe käega oma paksud kuldsed juuksed üles tõstab, näib, nagu kannaks ta pea kohal esimese lõikuse rasket viljavihku. Vähemalt oli ta niisugune terve selle pika aasta enne oma õnnetusi.

Sest meie armurõõmud olid üürikesed. Demeter on vähem armuke kui ema, ennekoike on ta ema.

Meil sündis tütar. Demeter, kellel on sirgjooneline mõistus, andis talle nimeks Kore, mis tähendab lihtsalt neiu. Korele aga oli määratud peagi nime muuta ja saada Persephoneks. Te ju teate, et Persephone rööviti. Aga kuidas, mispärast? Kui mõni teist ongi seda kuulnud, siis

vean kihla, on ta selle juba unustanud. Niisiis, on tulnud aeg avaldada teile tõde kogu sellest loost, mis ei kuulu minu valitsusaja kõige õnnelikumate hulka.

Kore. Tema noorus ja röövimine. Hades jötkrus. Nümf Kyane.

Tundes ema, kellest Kore oli sündinud, võinuks arvata, et tütredest tuleb mu kõige tervem, kõige rõõmsameelsem laps. Aga otse vastupidi: ta oli kahvatu, loid, kehva isuga ja rõõmutu jumalanna. Lapsena ta ei mänginud, ei karjunud ega naernud ja vaatas kõike nukra, rahutukstegeva täiskasvanupilguga. Siis sirgus ta läbipaistva näonaha ja siidiste juustega sihvakaks neitaks, kes aeglaselt väljadel lillede keskel kõndis. Tema üleliia kõrge rind, ainus Demeterilt päritud omadus, näis ta vaevald õlgu longu kiskuvat.

Palusin Athenat teda õpetada, aga Kore ilmutas suuremat kalduvust ähmasteks unelmateks kui õpinguiks. Andsin talle arvuka nümfide kaaskonna, et need teda lõbus-taksid, aga tema valis oma ainukeseks sõbrannaks nümf Kyane, kes oli tema moodi. Sitsiilia oli Korele meelepärane, või õigemini, Sitsiilia oli talle kõige vähem vastumeelt.

Ühel ööl nägi mu vend Hades teda küpresside all magamas. Oh neid, keda mõnikord vaevab elutüdimus, teadke, et öötunnid on ohtlikud, sest siis tuleb Hades oma pimedast riigist maa peale värsket õhku hingama.

Niipea kui Hades liikumatult, otsekui elutult lebavat Koret nägi, mõistis ta, et sellest nägemusest ei saa ta enam iialgi vabaks. Sedamaid ruttas ta minu juurde Koret endale abikaasaks paluma. Kas siis niisugust taotlust tul-lakse esitama südaööl? See neetud vennas ajas mu üles!

Ma andsin vastuse kergel käel, seda pean ma tunnis-tama. Aga tol ajal närisid mind mured, mis uneski rahu ei andnud. Mitu jõge, mis ma hiiglastel Põhja-Aafrikas olin kaevata lasknud, kadusid liiva sisse ära ja neid ei leidnud enam keegi üles. Ettevaatus pidas seda hiiglaste tembuks. Ta kinnitas mulle, et nad teevad oma tööd mee-lega lohakalt ja vahetavad salapäraseid teateid. Niisamuti tegi mind rahutuks Prometheus, kes ühtelugu kaht puu-tükki vastamisi hõõrus.

Ja Kore ise oli mu murelaps. Tütar, kellele miski ei meeldi, kes midagi ei taha, midagi ei tee, on perekonnale

koormaks. Nüüd aga avanes äkki kindlustatud tulevik, abikaasa ja kuningriigi väljavaade.

Noorte neidude kohutav raugus tuleneb sageli vaid liialdatud iseteadvusest. Suutmata saada kuningannaks, ei taha nad saada kellekski. Mõtlesin, et Kore, kes maa peal midagi peale hakata ei oska, leiab ehk oma õnne Allilma troonil.

Teisest küljest ei tahtnud ma neil rasketel aegadel pahandada venda, kes mulle sõjas oli tõhusat abi andnud ja kelle sünge kannatamatuse taga võis selgesti aimata kõiki ägeda kire tunnusmärke.

«Sa ihaldad Koret?» ütlesin ma. «Eks siis võta ta.»

Ja ma jäin uuesti magama.

Tegin suure vea sellega, et ma Demeterile asjast ei teatanud.

Järgmisel päeval päikeseloojangu ajal korjas Kore Enna kõrgetel nõlvadel metsliiliaid.

Aga kas te ka teate Ennat Sitsiilia südames? Olete te sinises hämarikus kunagi kõndinud tema järske radu kohmakate lahtirakendatud veohärgade, lehmade ja suurte pruunide sarvedega kitsede seas, keda aetakse õhtuks lauta? See on tund, kus pikkadesse mustadesse looridesse mähitud naised astuvad templisse, et mitmekesi koos suudelda jumalakujude jalgu. Kas olete kunagi kuulatanud nende naiste palvetamist altarite ees, nende igavest kaebust eluraskuste ja surmahirmu pärast? Niisiis, Kore korjas liiliaid.

Hades, kes oli veetnud kogu päeva, kükitades kuskil Etna praos, kolme jumalasammu kaugusel, sööstis juurde ja haaras ta süle. Ta kandis nähtamatuks tegevat kiivrit.

Ma ei tulnud selle pealegi, et see kohmard võib minu vastust sõna-sõnalt võtta ja midagi niisugust teha. Mõned kiidulaulud ja armuvannete muusika oleksid saavutanud sedasama, mis vägivald.

Nähtamatute käte haardest kohkunud Kore karjatas ja mägi kordas kaua selle karjatuse kaja.

Nümf Kyane, kes nägi oma sõbrannat niiviisi kaasa veetavat, sööstis mööda nõlva alla talle appi. Aga kes suudab võidelda surnute jumalaga, kui see on oma saagi juba süle haaranud?

Vihane Hades lõi nümfi ja muutis ta allikaks sealsamas paigas, Sürakuusa lahe lähedal, kust ta enda rajatud lõhangut mööda Korega maasügavusse kadus.

Kyane allikas ei sarnane ühegi teise allikaga. See on suur, täiesti ringikujuline lohk, tulvil tumedat, jääkülma vett. Ma ei soovita teil, surelikud, seal supelda. Silm ei seleta põhja; te ei näe seal muud kui iseenda peegelpilti, aga seegi on tume ja võbelev, nagu pooleldi elutu. Ärge jälge liiga kauaks selle peegli kohale kummargile. See on üks Styxi sissepääsudest, ja on näha, et Hades on sealtkaudu alla läinud.

Poolest kehast saati lättes, kuhu ta on niudeidpidi aheldatud, kummuli kaldal, kaebleb ilus Kyane lakkamata. Tema pikad ja pehmed vetikjuuksed väänlevad alla mereni. Tema voolavad käsivarred ümbritsevad varjurikkaid saarekesi, kus Sürakuusa armastajad käivad esimest korda suudlemas.

Salapärane ojake, mida alatasa valvab liikumatult õhus püsiv kull; kõrge papüüruspilliroog, mis selles maailmas muidu võõras on, reedab varjatud sidemeid Niilusega, nagu ka see granaadipuu-taoline puu, mis seal kasvab ja millelt Hades enne kadumist ühe vilja kaasa viis.

Demeteri ahastus. Demeter ise oli parajasti Egiptuses, kus ta Poseidon piirab aretas sidrunit, et see aastast mitu lõikust teda. **Hobu Arion** annaks; kui ta oma tütre hädakisa kuulis, ja **Viljatu Emand** tardus veri ta soontes.

Ta kargab püsti, jätab kõik sinnapaika, ruttab Sitsiiliasse, ei leia enam oma last; ta kiirustab Olümposele ja haarab mul hingeldades kätest kinni, küsib Kore järele.

Argpükslikult vastasin, et ma ei tea midagi.

Siis heidab ta õlgadele musta pilve ja sööstab huupi otsima nagu aru kaotanud lind. Üheksa päeva ja üheksa ööd, pesemata, riideid vahetamata, pead kammimata, söömata ja puhkamata uurib ta läbi kogu maa, nõudes taga oma kallist Koret igalt mäelt, igalt jõelt, igalt jumalalt, keda kohtab.

Ta hoidis käes kaht põlevat tõrvikut ja sel määral oli ta vaim juba tumestatud, et ta unustas neid päevalgi kustutada.

Mu vend Poseidon, nagu te juba teate, piidles Demeterit sellest ajast peale, kui ta teadis, et öde mind armastanud oli. Kuuldes teda mererannal kaeblevat, arvas ta, et nüüd on tema aeg tulnud.

Ta läheneb meie öele, teeskleb lohutamissoovi ja püüab

esimesel ettejuhtuval liivarannal tema segadust ära kasutada.

Mitte niisugust lohutust ei otsinud Demeter. Ta rabeleb raevukalt, tõukab Poseidoni eemale ja tõuseb, nimmed liivased, silmad pisarais, et oma meeletut otsingut jätkata. Kuid Poseidon hakkab teda jälitama. Kahekesi kihutavad nad läbi maailma, üks murest, teine ihast aetud. Nad sööstavad üle merekitsuste, deltade ja poolsaarte, pannes neemed ja kaljud vabisema.

Arkaadias sõi karjamaal hobusekari. Tundes jõudu lõppemas, muudab Demeter end märaks ja peitub karja hulka. Aga Poseidon, kes tal tihedalt kannul oli, paneb tähele valget mära, kes on suurem, ilusam, laiema laudjaga kui teised, kelle sõõrmed auravad ja liikmed vabisevad nagu pikast jooksust. Ta haistab pettust ja muudab kohe ka ise oma kuju.

Jumalanna oli Demeter jumala rünnakutele vastu pannud. Märana aga pidi ta tükule alla andma. Sellest armastusest ühendusest, mis sai teoks väsimuse ja jõhkrate loomaliike ihade ajal, sündisid kaks imelikku olevust — üks õnnetu ja teine õnnetust toov.

Õnnetu vili oli Arion, kõnelev hobune, kelle parempoolsed jalad on nagu inimese omad. Hobused hoiavad temast eemale ja inimesed, ükskõik kui palju head ta neile oma nobeduse ja osavusega teebki, kohtlevad teda ikka kui hobust.

Õnnetust toov olevus on aga see tütar, kelle nime ma olen keelanud suhu võtta, et oleks võimatu teda välja kutsuda. Teda nimetatakse lihtsalt Emandaks või Armukeseks või ka «selleks, keda ei tohi nimetada». Ta tuleb teile peale ilma teid nägemata, sest ta on pime. Tema möödudes kuivab puuvili okstel, lilled närtsivad, lapsed surevad naiste kõhus. Nii tasub Emand oma kurva sünnieest ja maksab kätte oma emale, kes ta maha jättis.

Sest niipea kui Demeter oli keset hobusekarja sünnitanud, omandas ta jälle oma endise kuju; ta võttis tõrvikud kätte ja jätkas Kore otsimist.

Kümnendal päeval ta kohtas Hekatet ja küsitles teda.

**Hekate ja
maagia.**

Ma pole teile veel rääkinud Hekatest, Persese ja Asteria tütrest, kelle mõlemad vanemad olid titaanide lapsed. Enne minu valitsusaega oli tal tähtsaid ülesandeid. Minu võimuletulekule ta vastu ei seisnud. Vastupidi — ta kuulutas seda ette ja soosis; tema oli kõige tegevamaid nende tundmatute liitlaste hulgas, kes maailma minu võiduks ette valmistasid. Ja mina omalt poolt kinnitasin volitusi, mis tal juba maailma algaegadest peale on olnud, ja koguni laiendasin neid.

Jumalanna Hekatel on kolm keha. Kui ta kõndides iseendal käest kinni hoiab, on käed ta ümber nagu pärg. Kui ta istet võtab, on ümberringi kuus jalga; ta näeb kogu aeg kolmes suunas ja teda ei saa selja tagant vaadata.

Muidugi olete tänu oma vilkale vaimule juba taibanud, et tal on võime näha korraga minevikku, olevikku ja tulevikku. Õige mõte, aga ärge selle pärast veel uhkusest kohevile minge. Mõelge sellele, et esimene seletus ei ole kunagi piisav ja iga ilmse asjaolu taga peitub uus ja vähem ilmne.

Hekate on jumalus, kellel on ühe ja sama asja kohta kolmekordne teadmine: see, mis avaldab asjade printsiipi, see, mis avaldab asjade ilmingut, ja see, mis avaldab asjade olematust.

Ta on maagia jumalanna.

Tema kõige eelistatum asukoht on teeristil, kus ta nõuküsi-
jaid ootab, sest just teeristil, kus mõistus võib tee valikul kõhkleva hakata, on teda kõige rohkem vaja küsitleda. Maagid, võlurid ja nõiad, kes kõik tema suguseltsist on, tulevad öösiti talle ohvriande tooma ja kogunevad tema ümber õpetust saama. Tema on läbikäimises nii Allilmaga kui Mittellooduga. Ta ei muuda saatust, aga on suuteline seda ette nägema ja selle täidumisele kaasa aitama. Nõid Kirke on tema tütar. Mina tean üht-teist tollest nägusast Kirkest, kes paneb nõiakunsti armastuse teenistusse.

Hekate on heatahtlik jumalus, ükskõik mis temast ka arvatakse. Tema valgustab oraatorit kõnetoolis ja väepealikut lahinguväljal, kui neil jätkub tarkust temalt nõu küsida, samuti õnnistab ta ka karjuse karja, kasvatab kulda kaupmehe kirstus ja lisab kalu kõige silmapaistmatuma kaluri võrku.

Mõni paneb vahest imeks, et Hekate pakub oma toetust

vahet tegemata kõige erinevamatele olevustele ja tegudele.

See on sellepärast, et maagia on teadus õigest teost õigel hetkel ja õiges kohas.

Ma kordan: maagia on teadus õigest teost õigel hetkel ja õiges kohas.

Ma kordan veel: teadus õigest teost õigel hetkel õiges kohas.

Muidugi! Teie saite juba esimese korraga aru. Täna mind sellegi poolest, et ma seda kolm korda ütlesin.

Hekatele ei lähe korda teie hierarhiad. Ta teab, et igal teol on kõigi teie saatuses võrdeliselt üks ja sama kaal, üks ja sama tähtsus, ja et kalamehel on niisama oluline juhtida oma paati parajal ajal õnnelikele kalavetele kui tribuunil soodsal hetkel õigesti valitud linnas maha pidada kõne, mis muudab ta rahva ajaloo käiku.

On aga hõnda, et see, kes peab tegema teo, tabab vaid harva õiget hetke, sest hetke valik nõuab eemalseisja pilku, mis korraga haarab nii minevikku kui tulevikku. Kui palju lahinguid on kaotatud ennatliku või hilineunud rünnaku pärast; kui palju töid on nurja läinud tegija kannatamatuse pärast või nende lõpuleviimise aegluse pärast. Kui palju võidu- ja õnnelõpuleviimise aegluse pärast. Kui palju võidu- ja õnnelõpuleviimise aegluse pärast. Kui palju võidu- ja õnnelõpuleviimise aegluse pärast. Kui palju võidu- ja õnnelõpuleviimise aegluse pärast.

Kõik valik on võib-olla veel kõige raskem, sest selleks on tarvis tunda salajasi seoseid inimeste meelelaadide ja maapinna koostise vahel, tehtava teo ning tõusu- ja languse aegade vahel, mis on igal maakohal — kõige suuremast impeeriumist kõige pisema lapikeseni.

Kõiges selles võib Hekate, suur kosmosekella tundja, teid harida ja avitada.

Isegi mõned ta võlumised, mida te neate, sest et need teie jõude ja tahet aheldavad, on vahel kasulikud; nad hoiavad teid vastu teie enese tahtmist tagasi õnnelul hetkel ja sunnivad kannatama, kuni saabub soodus tund.

Niisiis küsitles Demeter Hekatet. Ja et Hekate, kui teda küsitleda, hoiab olevikupoolsetes kätes kahte tõrvikut, siis arvas Demeter end algul peegli ees seisvat.

Hekate, kes teadis Kore asupaika, ei avaldanud seda Demeterile, aga ta soovitas tal küsida Helioselt, Päikeselt. Nii talitavad head maagid, kes selle asemel, et teile otsest yastust anda, juhatavad teid parema meelega teele, kus te selle ise leiate.

Demeter küsitleb Päikest.

Rõõmutu kivi.

Demeter Eleusise kuningal külas.

Kükeon.

Tolleaegsed

kuningad.

Otsekohe tõusis Demeter pilvedesse ja tormas tulise Päikese poole. Kui see suure jumalanna ära tundis, kutsus ta tema enese kõrvale vankrisse, kust näeb kõike. Ja seal, juhtides oma leegitsevaid hobuseid, avaldas ta Demeterile Kore asupaiga ja röövi isiku. Ta teatas ka, et läbi Allilma värava astudes oli Kore kaotanud oma nime.

«Aga kuidas siis tema isa Zeus, jumalate kuningas, ei seisnud selle röövimise vastu ja isegi ei öelnud mulle midagi?» küsis Demeter.

«Su vend Zeus valetas sulle,» vastas Päike. «Ta teab kõik, sest ta on Hadesega ühel nõul; tema ise andis ära su tütre.»

Oh mu surelikud lapsed, nagu ma juba ütlesin, see episood ei tee mulle au. Olgu ta vähemalt teile õpetuseks ja näiteks, et isegi see, keda kõik kõige vägevamaks peavad, ei ole närusest argusest vaba. Sest valetada tähendab karta. Vale on nõrkuse avaldus ja tagajärgede poolest peaaegu alati hullem kui ausus.

Päikese sõnadest voolas Demeteri kannatuse karikas üle ja ta mõistus tumenes lõplikult. Ta kukutas end tulevankrist välja ja tuli maa peale tagasi, kuid keeldus Olümpose jumalate hulka asumast. Asjata saatsin ta juurde oma kulleri Irise; kõige ilusamate vikerkaarte peale raputas Demeter ainult pead ega vastanud sõnagi. Läksin ise teda otsima, et katsuda ennast välja vabandada ja teda meie hulka tagasi tuua. Näis, nagu ei tunneks ta mind ära, ja omalt poolt hakkasin minagi kahtlema, kas see on üldse tema — niivõrd oli õnnetus ja nõdrameelsus teda muutnud.

Pikakasvuline, rõõmus ja toimekas Demeter, mu kallid pruntispõsine ja naerunäoline, ümarate käsivate ja kõrge rinnaga õde — oli see tõesti too vaevalt katvaksse nārudesse rietatud vanamoor, kes istus Eleusise lähedal teetulbal, mida seitsaadik tuntakse kui Rõõmutut kivi? Ta tuhmid ja paakunud juuksed tolknesid; pisarad olid ta palgeile vaod uuristanud; ta rinnad lihatul roieteredelil olid kui tühjad lähkrid. Ta ei mäletanud enam ega tahtnudki mäletada lapsi, keda ta Poseidonile sünnitanud oli.

Ta ägas: «Kore, Kore!» Ja et «kore», nagu ma teile juba ütlesin, tähendab neiu, siis seisatasid neitsid ta juures. Nii tegid ka kolm kuningas Keleose tüdart, kes

juhtusid mööda minema. Nähes nende noorust ja ilu ja metsliiliakimpu nende käes, puhkes Demeter nutma. Kuningatütardel hakkas hale sellest vaesekesest, kes nähtavasti ei teadnud, kes ja kust ta on, ja kelle jutul ei olnud suurt mõtet sees.

«Mu tütar kaotas oma nime... Ma kukkusin valguse vankrist... Ma otsin peavarju. Ma ei taha muud kui ümmardajakohta.»

Neiud lubasid teda enda juurde võtta. Aga kui Demeter kuningas Keleose majja astus, nähti hämmastusega, et ta pea puudutas laetalasid ja et uks tema selja taga lõi kuldselt helkima. Siis hakati taipama, et ta on mõni eba-maineline olend.

Et ta ei võtnud istet ega puudutanud toitu, mida talle pakuti, siis ilkus üks hambutu vanamoor, nimega Iobe, kes koldetule ees kükitas:

«Ole, kes sa oled, sant või jumal, aga kui leem, mida siin süüakse, sul eest alla ei lähe, võid selle endale tagant sisse kallata.»

Ja ta täiendas oma sõnu ropu liigutusega, mis Demeteri päris ootamatult naerma ajas. Jumalad nagu kuningadki pole harjunud, et nendega niisugusel toonil räägitakse, ja mõni sahviline labasus võib neile teinekord nalja teha.

Selle peale võttis Demeter vastu kükeoni — otradest, piimast, meest, küüslaugust, piparmündist ja köömnetest keedetud leeme, mida tänapäevani pakutakse müsteeriumide ajal vastpühendatuile. Ma nimetasin siin tema koostise, aga retsepti ma teile ei anna. See pole mõni harilik söömaaeg, mida igaüks võib pliidinurgal keeta...

Mõned, kes teile Demeteri lugu on jutustanud, on teile vahest seletanud, et kuningas Keleos oli tegelikult vaid vaene kitsekarjus ja tema palee üks armetu hurtsik.

Kümme kitse, tulease ja katus pea kohal moodustaski tol ajal kuningate kadestusväärse pärisosa. Kolme talaga lagi — see oli palee! Niisuguste tunnuste järgi võis tunda valitsejaid.

Igaüks teist, kellel tänapäeval on nahast jalanõud, vil-lased ja linased kehakatted, kell, mis aega näitab, kapp, kus joogid jahedad seisavad, ahi, kus liha ei jahtu; igaüks teist, kes te ammutate vett kahest purskkaevust, millest üks annab keeva, teine jääkülma vett, ja kes te ühest kohast teise sõidate vägevas vankris, — igaüks teist on rikkam, sada korda rikkam kui muistne kõige rikkam ku-

ningas. Aga ma soovin, et igaüks teist oleks vaene hom-mega võrreldes.

Demeter, laps ja tuli. Triptole-mose veski. Viljatu aasta. Demeter tahtis kangekaelselt ümmardaja-jaks jääda. Ning et Metaneira, Keleose naine, tõi poja ilmale, palus Demeter, et temal lastaks last kasvatada.

Kuid ta oli kummaline amm. Selle asemel, et last toita, puhus ta talle peale, ja kui kõik kodakondsed magasid, pani ta lapse tulle, otse leekide ja hõõgivate süte keskele. Ühel ööl sattus kuninganna Metaneira talle selle juures peale ja karjatas hirmu pärast. Demeter tõmbas lapse tulest ja ütles:

«Kahju, et sa mind segasid, sest ma tahtsin sinu last surematuks teha. Nüüd aga tuleb tal tulevikus jagada kõigi inimeste saatust.»

Ta lisas kurvalt:

«Ma pole suutnud teha midagi, mis oleks hävimatu.»

Küllap te ütlete nüüd mulle — sest teile meeldiks ju kangesti mind vasturääkivuselt tabada: «Isa Zeus, mis-pärast sa jutustad meile, kuidas sa muretsesid, nähes oma nõbu Prometheust kahte puutükki vastamisi hõõrumas; mispärast sa temale peale panid üldtuntud hirmsa karistuse, kui sa meile nüüd seletad, et juba Eleusise kuninga majapidamises oli tuli olemas?» Selle peale võin vastata, et te olete tühised tuulepead ja eputajad, kes alati var-malt tõttavad teistele vahele rääkima, selle asemel, et nende juttu lõpuni kuulata; ja lootes niiviisi oma vaimu-välgatusi näidata, teete hoopis avalikuks oma kergluse ja rumaluse.

Kes teile ütles, et enne Prometheust tuld ei olnud? Kust te seda võtate?

Vastupidi, tuli oli enamiku inimeste kodus olemas. Aga see oli tuli, mille oli süüdanud minu välk mõnda puusse lüües või minu käsu peale lahti lastud kuuma laava voo-lus; see oli minu tuli, laenatud tuli, millest inimesed ädemekese oma urgastesse, oma okstest ja savist onni-desse või oma esimestesse, ülestikku laotud kividest paleedesse toimetasid. Seda tuld oli vaja vahetpidamata valvata ja toita. Kui ma mingil põhjusel tahtsin, et see mõnes elamus või maakohas kustuks, polnud mul muud vaja, kui kollet valvavate naiste meelde unustust puistata

või mõnd jõge üle kallaste paisutada või vägevat vihma alla kallata. Milleks on siis teie meelest määratud need rängad valingud, mis lõpetavad mu torme, kui mitte selleks, et vajalikul hetkel kustutada minu enese käest valla pääsenud tulekahjusid? Tuli oli minu kontrolli all. Prometheus võis sellega oma äranägemise järgi ümber käia, ma ei keelanud talle tule ilmingu kasutamist. Aga tema otsis viisi, kuidas seda ise tekitada.

Ta ei piirdunud sellega, et keerutas teritatud otsaga pulki; ta korjas ränikilde ja proovis neid teist liiki kivide peal; ta silitas ühtelugu kasse, et tunda nende karvades sädemeid pragisemas; ka luusis ta natuke liiga tihti tulemägede ümber. Ta tahtis minult varastada tule printsiipi, ja just see oligi, mis minus õigustatud pahameelt äratas.

Näete nüüd, et teie vaheletükkimine oli mõttetu ja et oleksite selle võinud endale pidada, kui teil küllalt kainet mõistust oleks olnud.

Kuid tulgem tagasi mu õnnetu õe juurde.

Pärast läbikukkunud katset pererahva last surematuks muuta tahtis Demeter poisikesele vähemalt mingi ebatavalise kingituse teha. Tema jaoks valmistas ta Eleusise tuulises orus omaenese käega esimese tuuleveski. Hämmeldunud laps lõi käsi kokku, kui nägi valgeid veskitiibu pöörlemas; iga päev käis ta imelist mänguasja vaatamas; hiljem näitas Demeter talle, kuidas rakendada tiibade jõudu pöörleva veskikivi ümberajamiseks.

Üht vanaaegset leiba, mida nimetatakse triptoseks soovitas teil tarvitada juba Hippokrates Kooselt. Tripteros aga tähendab meest, kes jahvatab vilja. Triptolemos on kuningliku lapse nimi, kellele Demeter kinkis veski.

Aga esialgu polnud vilja, mida kolusse lasta. Sest terve selle aasta, mis Demeter Eleusise kuninga juures veetis, ei jaganud tema poolt hüljatud loodus mingeid ande. Polnud ei külvi, ei lõikust. Kuivast ja ahtrast maast ei tõusnud ühtegi liblet. Emand, kelle nime ei öelda, kasutas Demeteri äraolekut ja laotas kõikjal laiali ebaseemet, idueitust. Väljad ja aiad olid kui tohutud kõrbed. Minu silma all ähvardas inimtõugu näljasurm; isegi Uranose kingitud lehm ei leidnud enam rohtu ja piim lõppes tal udarast.

Asjata läkitasin õe juurde uusi ja mitte sugugi tähtsusetuid kullereid, paludes teda jätta oma hukatuslik jonn. Kõiksuguseid kujusid võtsid mu saadikud: nad käisid jäise tuulena ukse all, nälginud linnuna, kes aknale

puhkama laskub, lõdiseva lapsena, kes kerjates sirutab käsi teekäija poole. Nad rääkisid kõikvõimalikke keeli, et ta südant pehmeks teha. Ta ei võtnud ühtegi kuulda.

Siis kutsusin oma venna Hadesi piinlikule jutuaajamisele.

Kokkusaamine Ma vestlesin temaga kaua; maalisin talle Hadesega. **Kore** silme ette Demeteri olukorra ja seisundi, tagasitulek. **Granaatõun ja perse**. milles loodus Kore röövimisest saati oli. «Sinu kuningriigi rahvastikku,» ütlesin lõpuks, «ootab äkiline hämmastav juurdekasv. Aga pärast seda ei saa sa igavesest ajast igavesti enam alamaid lisaks. Best kui kõik elu on toidupuudusest kustunud, pole surmal enam kedagi sinu juurde saata. See tähendab aga, et Uranose töö päästmise ja jätkamise asemel oleme selle hävitanud. Kas me siis seda tahtsime, tõstes relva laa vastu? Sinu abielu oli suur viga, mille eest me mõlemad vastutust kanname. Ma pean sinult paluma, nii piinlik kui mul ka ei ole, et sa lubaksid mul oma sõna tagasi võtta; ja ehkki sinu ohver on palju suurem, palun ma sind, anon ma sind, et sa loobuksid Korest ja saadaksid ta tagasi päikese kätte.»

Hades kuulas ülirahulikult, mis mind suuresti üllatas. Ma olin valmis talle pakkuma kõikmõeldavat hüvitust; olin valmis nõudma, võitlema, müristama, kui ta peaks keelduma; viimase abinõuna nägin isegi võimalust loobuda troonist tema kasuks ja usaldada võim jumalate üle tema kätte, kui see on hind, millega päästa elu maa peal.

Kõiki neid äärmisi abinõusid ei olnud vaja. Hades vastas, et mõistab mu põhjendusi ja täidab mu soovi. Järgmisel hommikul saab ema oma Kore tagasi.

Nii suur vastutulelikkus viis mind loomulikult hämmeldusse. Seal, kus ma ootasin põikpäise abikaasa vastuvaatumist, leidsin arusaaja ja viisaka vestluskaaslase. Kuidas sai niisugune ükskõiksus kokku käia nii tormaka kirega? Kas oli Hades pärast oma ihade rahuldumist juba aastaga tüdinenud? Oli talle mesinädalate aegu juhtunud alajasi äpardusi? Kas tegi Kore tal Põrgus elu põrguks, nagu te ütlete? Ometi ei jätnud Hades muljet, et nende abieluühendus on õnnetu.

Liiga varmas nõussejäämine teeb alati rahutuks, ja ma murdsin pead, mis kavalust see võiks küll varjata.

Veel teinegi üllatus ootas mind koidikul, kui Kore sügavusest üles tuli. Ta varjas käega silmi ja näis ütlevat: «Mis te minust tahate? Kui vulgaarne ja piinav on päikesevalgus! Miks mind häiritakse mu riigis, kus mind ümbritseb alamate austus! Ahaa, ma mõistan; ka siin ei saada enam ilma minuta läbi!»

Milline muutus! Abielus oli Kore õitsele löönud. Ta kahvatus oli nüüd omandanud pärilmutrihelgi; tema õlad näisid laiemad, pea oli uhkemalt püsti. Ta endisest rammest sammust oli saanud kuninglik kõnnak ja tema aeglusest majesteetlik väärikus. Kõik märgid näitasid, et ta on leidnud õnne oma loomuse järgi. Ta kõneles enesekindlaid sõnu elu tühisusest ja narrist maapealsest sekeldamisest, mis reetis väga suurt rahulolu iseendaga. Tähendab, ma ei teinudki valesti, andes ta käe Allilma ülemvalitsejale. Ma olin teinud õige teo... Aga oh õnnetust... ebaõigel momendil.

Kore loendas hoolega nümfide ja surelike abipalujate arvu, keda ma tema saatjaskonda määrasin. Leides, et teda on seisusekohaselt austatud, tüüris ta ruttamata Eleusise poole.

Kui Demeter nägi oma tütart kuningas Keleose kotta astumas, pidi ta rõõmust vaata et aru kaotama; Kore aga tõukas ta ehmunult endast ära. Kui ta selles kaltsus vanaeides viimaks oma ema ära tundis, ei suutnud ta pisaraid tagasi hoida. Kõik juuresolijad langesid värinal põrmu nendele jumalike kaisutuste vaatepildi ees.

«Minu maja on liiga väike, et nii kõrgeid ja õilsaid külalisi vastu võtta,» ütles kuningas Keleos. «Mu vääritud koda ei kõlba neile.»

«Millest me valmistame pidusöögi, et sellistele külalistele austust avaldada?» ütles kuninganna Metaneira.

«Jah, häda, häda!» kordasid ümmardajad kooris. «Millest me pidusöögi valmistame, kuidas me kükeoni serveerime, sest panipaigad on tühjad, ei köögis ega lakas pole teps midagi?»

Ja isegi vana lobe ägas, pobisedes roppusi, nagu oli tema viis.

Aga Kore tegi sellele hädaldamisele ühe käeviipega lõpu.

«Ärge ennast lõunasöögiga tülitage,» ütles ta, «mul pole isu.»

Need sõnad tegid Demeteri silmanähtavalt murelikuks.

«Kore, Kore, mu kallis laps,» küsis ta, «kas sa kogu selle aja jooksul oled üldse midagi sünnud?»

«Ma sõin puuvilja, mille mu abikaasa mulle andis. Ja tea ka, et nüüdsest peale pole minu nimi enam Kore, vaid Persephone.»

«Oh õnnetust!» hüüdis Demeter. «Kas sa siis ainult selleks tulidki, et mulle seda hirmsat uudist tuua! Sinu uus nimi on Persephone? Siis on kõik kadunud. Su abielu on lahutamatu.»

Jälle raputasid nuuksed ta rinda. Ta puistas endale tuhka pähe, käristas oma riideräbalad lõhki ja lahkus majast, et jällegi Rõõmutule kivile istuda.

Kui teile jutustatakse Persephone lugu, räägitakse alati mingist granaatõunast. Tõepoolest: see puuvili, mille Hades oli röövimise hetkel noppinud, sarnanes granaatõunaga, aga oli ilusam, mahlakam, raskem; seda nimetati perseioniks, puu, millel ta kasvas — niinimetatud perseia — esineb üksnes Väike-Aasias ja Egiptuses; see oli üks haruldane puu, ja kohti, kus teda leidis, peeti jumalate aedadeks.

Te olete ju sageli granaatõuna lahti löiganud, olete näinud, kuidas mees-seemned on seal segamini nais-säsiga, nii et süües on võimatu neid teineteisest eraldada. Seepärast on granaatõun abielu püha puuvili; ühendus, mida ta tähistab ja pühitseb, on lahutamatu.

Maitstes Surnuteriigis perseionit, oli Kore hävitanud puuvilja mõlemad printsiibid, liites ennast seega igaveseks ajaks tollega, kes valitseb varjude asupaika. Ja seda väljendaski uus nimi Persephone, mis tähendab «perseia mõrv».

Nüüd taipate, nagu minagi tookord taipasin, miks minu vend Hades ennast nii rahulikult üleval pidas. Ta teadis, et tal pole midagi karta ja et isegi minu käsud ei või Saatusesele vastu käia.

Uus jumalate nõukogu. Kompromiss. Persephone iga-aastane reis ja Demeteri muundumised. Nüüd kutsusin kõik jumalad Olümposele kokku. See oli üks meie esimesi täiskogu istungeid. Palusin ka meie ema Rhead ennast näidata, et koosolekule suuremat pidulikkust anda. Demeter häbistas meid kõiki, ilmudes nõukokku oma kaltsudes.

Ta istus meie ema kõrvale, kelle esiemana ta näis.

«Mu kallis tütar,» ütles Rhea, «eks ole see meie kõigi saatus, et meilt röövitakse meie lapsed. Näiteks mina ise...»

Pöördusin jumalate poole ja esitasin neile probleemi põhijooned. Siis küsisin Themiselt:

«Mida ütleb seadus?»

«Seadus ütleb, et abikaasa peab jääma oma mehe juurde,» vastas Themis.

«Ja kas see on kõik, mis seadus ütleb?» küsisin ma veel.

«Seadus ütleb, et seeme peab idanema ja maa õitsema.»

Nüüd küsitlesin ettevaatlikku Metist.

«Mis ütleb tarkus, kui seadus käib seadusele vastu?»

Metis ei armasta avalikkuse ees kõnelda. Ta vaatas kord Hadeset, kord Demeteri, siis Themise, siis minu poole. Lõpuks võttis ta südame rindu:

«Kui seadus käib seadusele vastu, siis ütleb tarkus, et tuleb teha kompromiss.»

Nüüd palusin mõlemat poolt oma seisukohad ette kanda. Hadeset kaitsekõne oli pikk argumentide ahel ja Demeteri oma vaid nuuksete rodu.

Sel ajal uuris Persephone rahulikult pilgul nõukogu, naeratas Hadesele, naeratas emale ja paistis kaunis rahul olevat, et tema ümber nii tähtis vaidlus käib.

Viimaks esitasin kompromissettepaneku, mille olin aegsasti valmis mõelnud.

Ma tean, et üks teie kuningas sai hilisemal ajal väga kuulsaks oma otsusega raiuda pooleks lapsuke, keda kaks ema endale nõudsid. Mis näoga teie Saalomoni siis oleks Ajaloo palge ette astunud, kui naised oleksid nõustunud? Olgu kuidas on, surematute jaoks on niisugune menetlus sobimatu.

Lahendus, mida ma soovitasin, ei olnud mu meelest mitte kõige halvem. Selle järgi pidi Persephone jaotama oma aja abikaasa ja ema vahel. Kaks kolmandikku aastast veedaks ta maa peal ja ülejäänud Allilmas.

«Sa soosid elu surma arvel,» ütles mu vend Hades.

«Asi on selles, et Demeter vajab rohkem kui kuus kuud, et põllutööd tehtud saaksid, varastest külvidest hiliste saakideni. Sinult ei nõua su lõikus mingit vaeva, ja parka Atropos töötab sinu heaks igal aastaajal. Kui sa aga nõustud igal aastal sulgema oma kuningriigi väravad ja veetma paar puhkusekuud siin üleval oma abikaasa juures, siis oleks see paljudele meeltemööda, ma tean.»

Pime Hades on tubane olevus; mõte lahkuda oma varjulisest paleest kohutas teda. Nähes, et kõik jumalad kiidavad minu vahenduse heaks, andis ta järele. Mul on meeldiv märkida, et seekord toetas Prometheus mind täielikult.

Ja nii tuleb Persephone igal aastal kevade lähenedes maa peale, kus teda võtavad vastu ta kolm poolõde aastatega ja kõik taimekasvu nümfid. Tütart nähes saab Demeter siis jälle tagasi endise kuju. Jälle kaigub orgudes ta laulev hää ja ta kaunis naeratus särab kevadevihmadest läbi. Tema käsu peale avanuvad puudel õrnad pungad, mullavagudest tärkavad rohelised tõusmed, ja peagi kattub maa lehtede ja lilledega. Kas olete näinud Demeterit heinaajal, kui ta tõstab näo, millel pärlemb õnneliku pingutuse higi, kaunites juustes lõhnavad pebred? Olete vaadanud küpset nisupõldu salapärasel värinal õotsumas taevavarannani välja? Siis lendab sellest üle Demeter.

Aga kui lõikus on salves ja viimased sügispuuviljad korjatud, valmistub Persephone lahkuma. Kiirustage siis, oh surelikud, lõpetama kündi, et Demeter veel viimase lõuga võiks vagudesse külvata seemet, mis magab seal neli kuud.

Sest niipea kui Persephone on maa alla läinud, kuivab Demeter ära ja vajub küüru. Vana kerjuseidena istub ta jälle Rõõmutul kivil. Ägav hingus ta huulilt lükkab surnud lehti mööda pisaraist poriseks imbunud teed. Raagus puud kordavad lõputult tema kuivetanud käsi-varte anuvat liigutust, mäed, nagu ta laupki, kattuvad lume ja tumedate pilvedega; maapind on jäätunud ja tundetetu nagu jumalanna süda, ja kõik need kuud peab loodus jagama ta leina.

Nii see on, mu kallid lapsed, ja paremini ma teha ei suutnud.

Seepärast te oletegi harjunud nelja aastaajaga, ehkki mina lõin ainult kolm. Viimane on surnud aastaag, pühendatud puuduvale Persephonele.

Triptolemose ülesanded. Allilma kohtunikud. Adonis ja Persephone. Müsteeriumide algus. Enne kui Demeter kuningas Keleos paleest lahkus ja taas Olümposel oma kohale asus, tegi ta noorele Triptolemosele veel arvukalt kingitusi. Jumalanna andis talle nisuiva, mida ta kogu ikaldusaasta oli oma räbalate vahel alal hoidnud. Ühtlasi õpetas ta noorukile ka härgade rakendamise ja adratera sepistamise kunsti. Ja Demeter tegi talle ülesandeks levitada kõigi rahvaste hulgas nisukasvatust, valge jahu jahvatamise ja leivaküpsetamise oskust.

Triptolemos elas väga vanaks, peaaegu niisama vanaks kui keskmine atlant. Kui aga lõpuks jõudis kätte ta surmatund, millest jumalanna teda säästa ei saanud, võttis Demeter Persephonelt lubaduse, et Triptolemosele antakse varjuderiiis silmapaistev koht. Ta on nüüd Allilma kohtunik. Seda tööd jagab ta minu poegade Aiakose, Rhadamantyse ja Minosega, kes mulle hiljem sündisid — esimene nümf Aiginast, teised kaks Europast.

Koos nendega ta liigitab saabujaid ja kaalub hingi. Õigetele ja vagadele ta võimaldab puhkust ja salapärast õnne, mis seisneb osasaamises jumalikust olemusest; teised peavad pimeduses sõelaga vett kandma.

Hades ja Persephone aga on vastu igasuguseid ootusi endiselt õnnelikus abielus. Nüüd, kus nad kaheksa kuud saavad teineteise järele igatseda ja neli kuud armastada, on nende kohtumised iga kord uued mesinädalad. Eks inimabieludki võidaksid palju, kui nad seda eeskuju järgiksid.

Ehkki Persephonel on oma iga-aastasel reisiril maa peale täielik tegevusvabadus, on ta jäänud oma mehele truuks — võrreldes enamikuga naistest, tahan ma sellega öelda. Läbi imbunud kuningliku väarikuse tundest ja raskelt süttiva loomuga, on ta suutnud kõik ettepanekud tagasi lükata. Ta jõudis hiljem lõpuks ka abielurikkumiseni armastusest kauni Adonise vastu, kelle veri, kui ta haavata sai, roosidele ja anemoonidele värvi andis ja keda Persephone Aphroditega võidu endale ihaldas. Ja et igauhega, olgu sureliku või jumalaga, juhtuvad lõpuks ikka asjad, mis tema moodi on, sest igauht, olgu surelikku või jumalat, juhib tema loomus ikka samasugustesse olukordadesse, siis tuli konflikt seegi kord kompromissi teel lahendada. Igal talvel saadab Adonis Persephonet Allilma. Hades on

tema sealviibimisega harjunud ja selles hämaras trios pole Adonis sugugi see kõige rahulolevam.

Teadke ka, et persesea on taimeliikide hulgast kadunud.

Nende mälestusväärsete sündmuste tähistamiseks, mis tema katuse all olid toimunud, ja selleks, et Demeteril ja Persephonel oleks edaspidi nende vääriline peavari, las kis kuningas Keleos Eleusises püstitada templi, mida sajandid on veelgi ehtinud. Kaua aega oli see tempel pidustuste tunnistajaks, millele pani aluse Triptolemos ja mis jumalatele suurt rõõmu tegid.

Oktoobrikuu lõpul käis Persephone, lahkumisega kaasas kolmepäevane kombetalitus, millest võtsid osa ainult abielus naised. Veebruaris aga pühitsesid neitsid Kore tagasitulekut, mis tõi taas maa peale hajunud energia ja tegi Demeteri uuesti viljastavalt rõõmsaks.

Iga viie aasta tagant aga tulid teie, surelike, seast need, kes väärilised olid, pärast seda kui nad ennast meres olid puhastanud, pikkades rongkäikudes kaugelt Ateenast ja kõigist Kreeka linnadest, et lasta end pühendada elu ja surma igavese ahela müsteeriumidesse.

Eleusise müsteeriumid ei ole, nagu te tihti arvate, sosal antud õpetused, ja pühitsus pole vastuvõtt suletud ringi, mille liikmeid seob salajane kaassüüdlus.

Eleusise müsteeriumid on etendused, spektaaklid, mis annavad vaimule valgust ja teadmisi, nagu neid inimene inimesele tavalises keeles vahendada ei saa, sest et see on jumalate keeles kuulmine ja tajumine. Pühendamine seisneb liigutustes, mis aitavad neid vaatamänge paremini mõista.

Mis ma teile sellega avaldan, kui ütlen:

«Puhastatud neofüüt joob algul kükeoni. Siis võtab ta korvist. Ta paneb teise korvi. Ta võtab teisest korvist; ta paneb esimesse korvi. Esimeses korvis ta puudutab vilja ja mulda ja villa. Teises mehe ja naise sigituselundeid.»

Aga midagi rohkem ei ole võimalik öelda, ega ole tarviski. Kõige täiuslikum vaatepilt on vaikides nopitud nisupea.

Teadke vaid, et müsteeriumid valmistavad inimest kartmatult surema. See, kes on neid näinud, tunneb maa alla laskudes elu lõppemist, aga ta tunneb ka selle taasalgamist; ja kõige magusamad lootused on tema päralt kuni aegade otsani.

Eleusis! Eleusis! Ma näen täna muid sambaid kui temp-

lite omi tema taevasse kerkimas. Ma näen, mu surelikud lapsed, seal reastumas vabrikukorstnaid ja kerkimas muid suitse kui ohvriandide omad. Ma näen mõningaid teist kannatlikult tuhnimas püha mulda ja ümber pööramas muistseid kive, lootes leida saladusi, mida te olete lasknud kaotsi minna.

Küsi Hekatelt. Tema ootab endiselt teie otsinguteede ristil; ta seisatab ka varemete ja haudade juures. Võib-olla valgustab ta oma kahe tõrvikuga ühendusteid mineviku ja tuleviku vahel, mida te otsite.

KUUES AJASTU

Kõrb või ahelad

Emand, kelle
nime ei nime-
tata. Must
Meel. Okeanose
nõuanded.

Kui Persephone draama, mis mult aasta otsa nõudis muret ja hoolt, lõpuks lahenes — kas arvate, et tundsin end siis jälle kergelt ja vabalt? Mitte sinnapoolegi; otsekui kuri tõbi tõmbas hukatuslik võlu, sünge kirk mind Demeteri teise tütre, pimedä ja sigimatu Emanda poole, kelle nime ei nimetata.

Demeteri viljakus sai Saatuse poolt tähendusriikka vastukaalu: last, kelle ta minuga sai, oli meeletult ihalenud Hades, ja nüüd näris minu hinge laps, kelle ta sai rahuldamatult Poseidoniga.

Ent kas võib nimetada võluks seda, mis on mõru lahtiütlemine kõigest, kireks seda, mis on võimetus tunda mingit kirge, armastuseks seda, mis on ükskõiksus ja millele armastus täiesti üle jõu käib?

Sõna «maania» tähistaks paremini minu masendavat ja masendatud seisundit kogu selle aja vältel, mis ma Kurva Armukese mõju all olin.

Te arvasite võib-olla, et see nimetamatu jumalanna oli Surm ise. Aga ei; Surmal on oma nimi ja oma jumal, Thanatos, Une vend. Tal on oma kohusetruu parka ja oma riik, mida valitseb Hades. Ta töötab vaikselt teie varjus ega takista teil kuni viimse hetkeni elu nautida. Kui teie vaim on kerglast laadi, võite selle kannatliku mõrsja unustada; kui kuulute tarkade tõugu, võite mõtisklemise ja pühitsuse kaudu rahulikult valmistuda tema vältimatuks süleluseks; te võite teda trotsida, võite temaga mängida ja oma tugevusest rõõmu tunda, kui olete ta käte vahelt pääsenud; ja hirm, mida ta sisendab, õhutab teid koguni loomingule ja õpetab paremini kasutama valgusehetki.

Emand on midagi muud. Ta on eituse printsiip; ta on surm elus ja elu surmas.

Te olete juba tähele pannud, et enamik jumalaist peab kahte ametit: üks on järelevalve asjade kosmilise, loomuliku korrastuse üle ja teine — hoolitsus selle eest, mis teie olemuses ja ehituses on jumaliku kosmose peegeldus.

Te olete ka mõistnud, et need kaks ametit pole oma olemuselt lahutatavad ja taanduvad ühele samale printsiibile.

Emand aga on see, kes närtsitab õie ja määndab vilja kasvaval puul.

Niisamuti närtsitab ta mõtte ja määndab rõõmu ja tahte hingepuu küljes.

See on tema, kes äkki uputab mingisse uttu kõik teed, mis seovad teid omataoliste ja maailmaga. See on tema, kes murrab teie algatusvõime ja teoiha; võtab teilt tahtmise kellegagi seltsida, röövib teilt elamise isu, kuid ei päästa teid ometi ängistavast hirmust mitteolemise ees. Ta tõmbab teie ümber ringi, millest nagu enam väljapääsu ei ole; ta pöörab teid teie enese vastu, ihates eitada ja hävitada teis kõiki jõude, mis aitavad maailma edasi ehitada ja endale seal jalgealust luua. Selles nähtamatus vanglas, mille müürideks ja valvuriks ta korraga on, ei suuda teie vaim enam muud kui tiirelda ümber iseenda ja vaadelda omaenese õnnetust.

Emanda riik on see hingekõrb, mida te hästi tunnete, kuid millele te ikkagi täpset nime anda ei oska; parema puudumisel tähistate te seda terminiga Must Meel ehk Melanhoolia.

Kurb Zeus, rõhutud Zeus, meeleheitel Zeus, loomisõhinata ja rõõmuta Zeus valitsejatroonil — see on kuulmatu asi. Aga nõnda see ometi oli.

Ma ei saatnud Demeterit enam ta retkedel üle taas haljendava maa. Mul ei jätkunud enam Hestia jaoks tänu sõnu, mida ta ennastsalgav kodune töö väärilis. Lõbusad nereiidid, kes üksteist naerdes üle lainete taga ajasid, paistsid mu meelest absurdsed või ajasid vihale. Ma ei olnud enam uhke oma tütardele, aastaagadele ja muusadele. Ma ei hoolinud Mälust, sest isegi mälestus oli mulle valus. Ebaarmuke kiskus mind kõigest jumalannadest eemale, ja paljudki kannatasid selle mu arusaamatu võõrdumise pärast.

Sünge tõsidus, millega ma oma otsuseid tegin ja mida peeti vaimse süvenemise märgiks, oli vaid ripakil mask mu üksinduse näol.

Kuid melanhoolia allikaks on alati rahulolematuse isendaga; on tarvis avastada selle põhjus; etteheide, mis meil on iseendale teha, avab talle ukse.

Kuni Persephone röövimiseni oli mul tulnud võidelda

üksnes jõudude vastu, mis olid väljaspool mind. Nüüd pörkasid esimest korda kokku oma tegude tagajärgedega. Sest Persephone oli minu looming. Ma võisin Demeterit küll liialdatud emaarmastuses süüdistada ja Hadesele kohmakust või kurikavalust ette heita; kuid ma ei saanud eitada omaenese silmanähtavat vastutust. Nõnda ma taipasin lõpuks, et iga tegu, mida me teo tegemise ajal õnnelikuks ja kasulikuks pidasime, kätkeb valude või saatuslike tagajärgede idu.

Rõõmu ja mure ahel on lõputu ahel, niisama tugev ja korrapärane kui elu ja surma oma. Ma jõudsin niikaugemale, et hakkasin needma jumalate kuninga seisundit, iseennast kui selle ahela liikumapanevat jõudu. «Mis hullus see ometi oli,» mõtlesin endamisi, «mis äratas minus valitsemishimu?»

Liialgi pole ma õnnetum olnud kui tollal, kui ma olin võidukas ja kardetud, kui minu sõna kuulati, mind kadesitati ja armastati, kui kogu maailm otsekui kõigest väest mulle õnnevõimalusi pakkus. Tihtigi mõtlesin igatsusega tagasi neile hirmu, riski ja lootuse aegadele, kus ma alles valmistusin sõjaks ega olnud seda veel võitnud.

Mõnel armuta ja uneta ööl lähenesin salamahti Kreeta rannale, ilma et oleksin end emale ja Amaltheiale näidanud. Vaatasin kaua oma sünnisaart ja mäeharju, kus ma olin jooksnud ja mänginud, oodates oma aega mitte veel jumalikul, vaid alles inimlikul kujul. Vaatasin kuuvalgelt ka oma mäetippu raiutud kuju. Küsitlesin seda raskepärast profiili, mis mind aegade hämarikust peale liikumatult ootas ja millega ma nüüd pikapeale sarnanema hakkasin. Mul oli kiusatus heita puhkama selle kalju alla ja magada igavesti, jättes maailma sellele, kes iganes peaks teda tahtma. Iga teine võiks seda kurba ahelat joosta lasta niisama hästi kui mina, ja isegi kui ta seda nii hästi ei tee, mis tähtsust sel on!

Ühel ööl nägin, kuidas virvendus libises üle mere. Mere pind avanes; ilmus mu onu Okeanos, raputades kulupead ja vahukäharaist habet. Ta istus mu kõrvale rannale.

«Vennapoeg Zeus,» ütles ta, «juba palju päevi näen sind õnnetuna. Mis on su mure põhjuseks?»

«Kas mu ahastus on siis juba nii silmahakkav?» küsisin mina.

«See, kes on elanud kauem kui sina, võib seda aimata.»

«Arvan, et tegin halvasti, kui sigitasin Persephone,» vastasin talle.

«Kui selles oli midagi halba, siis on see nüüd heaks tehtud,» vastas Okeanos. «Sa ei tohiks ennast selle pärast kauem piinata. Persephone on üksnes nähtav põhjus, mille külge su vaim klammerdub, et iseenda ees maha salata sügavamat põhjust.»

«Võib-olla kannatan ma siis sellepärast, et olen armastanud paljusid jumalannasid, ilma et ükski oleks suutnud mind jäädavalt köita?»

Ütlesin seda veidi kahetseval häälel, sest hüljatute hulgas oli kaks Okeanose tütar. Aga Okeanos on äärmiselt vabade vaadetega; ta käsitab asju terviklikkuses, ja maailma mõodus tundus talle, et minu saatus on tähtsam kui tema tütarde oma. Ta vastas:

«Sul võib veelgi palju armukesi olla ja kindlasti ongi. Ja sa võid ka oma tahtmist mööda pöörduda tagasi selle juurde, kelle sa maha oled jätnud. Su üksindus ei tulene mitte su sõbrannadest.»

«On see siis Selle süü, kelle nime ei öelda?»

«Mitte sügugi,» ütles Okeanos. «Must Emand on tagajärg, ta pole põhjus. Sa oleksid võinud ta sündimist vältida. Sa oleksid võinud teda enesest eemal hoida; ta on pime. Sa ise pakkusid ennast talle; ta on nagu karistus, mille sa ise endale võtsid.»

«Kuid, oh mu sügavamõtteline onu, kus on siis see tõeline põhjus? Ütle mulle, kui see mind aidata võib.»

Kiprunud laubal vangutas Okeanos pead ja puhus veetele. Siis ütles ta:

«Sa kannatad, et sul pole enam isa, ja sa karistad ennast selle eest, et sa ta Tartarose vanglasse heitsid.»

«Mis juttu sa räägid!» hüüdsin ma. «Kuidas võin ma taga kahetseda isa, kes tahtis mind ära õgida ja keda ma tundsin vaid niipalju, kui ma ta vastu võitlesin? Mis vaeva mul tema kadumisest võib olla?»

«Mitte nii julgesti, mitte nii valjusti!» manitses Okeanos. «Neid asju pole tarvis kogu ilmale kuulutada. Muidugi, su isa vihkas sind ja sina vihkasid teda. Aga armastus ja viha ei muuda sündinud asju. Sul pole enam kedagi, kes üle sinu oleks. Isa, kes sind armastab, on sulle kaitseks. Isa, kes sind vihkab, on takistuseks, aga isegi takistus on tugi. Seni, kuni su isa valitses, oli ta su silmis vastutav kõige eest; nüüd on sinu kord mõelda teistele ja teiste

eest, aga iseäranis iseenesele ja iseenese eest; sa ei saa seda kellegi hooleks jätta. Veel üsna noorena on sinust saanud vana Zeus, sest vanaks saad sa sel hetkel, kui sa pole enam poeg. Sind piiravad palujad, keda sa rahuldad või tühjalt tagasi saadad. Sinu poole pöördutakse, aga kelle poole on sinul pöörduda? Ma mäletan, mis juhtus siis, kui Uranos kadus, — nii minuga, kes ma teda armastasin, kui mu vendadega, kes teda vihkasid. Me kõik olime ühteviisi masenduses, ja kui Kronos hävitas kõige ilusama osa pärandist, mida ta nii väga oli himustanud, siis selleks, et ennast karistada. Sina pole pärandit lõhkunud, kuid sa tunned ta raskust.»

«Oh onu, onu,» ütlesin, «sa oled targem ja teadjam kui mina. Miks ei võtnud sa ise maailmavalitsemist enda kätte ja lükkasid selle asemel ette minu?»

«Just sellepärast, et ma olen tark. Sellepärast, et sul oli selleks ühtaegu nii tahtmist kui võimeid. Sellepärast, et mina oleksin esimeseks saades tundnud veel palju suuremat ahastust kui sina, olen ma ju niigi kõige vanem. Sellepärast, et sulle jääks kuningana vanem nõuandja, kes sind mõistaks ja sinuga räägiks kibedail hetkedel nagu praegu.»

Kumas koit. Ma teadsin, et pean Olümposele jõudma ja end lävel näitama, kui päevajumalad tööle lähevad.

«Ütle, onu,» küsisin veel, «kas on rohtu haiguse vastu, mille sa minus avastasid?»

«Tee poegi,» vastas Okeanos. «Võta naine või mitu ja tee poegi. Mitte ainult tütreid nagu seni; nüüd juba poegi. Leida end noortes tõusvates jõududes uuesti, näha noori jumalaid kasvamas, hoolitseda selle eest, et nad sind ennast kõrvale ei tõrjuks, jääda nende jaoks alati imetlusväärseks, püüda lakkamata, et nad sind armastaksid — ja see on kõige peenem vorm, mida võitlus võimu säilitamise eest võib võtta, — niisugune on nüüd ainus viis, kuidas pääseda enesepiinamisest oma mustas üksinduses. Ja sa leiad uuesti naudingu rõõmud.»

Nende sõnade peale astus Okeanos vette ja kadus sügavusse, mina aga läksin tagasi oma troonile, mille ümber pilved juba roosatasid.

Surelikud, te olete mind küll sageli kujutanud mõtiskleva jumalana, sageli lõbusa jumalana, ja ega te ei eksinud. Aga keegi pole teile ialgi öelnud, et ma olin õnnelik jumal.

Pärast melanhoolia. Aphrodite öö. Enesejoovatus ja üksindus. Melanhoolia on hingele sama, mis talv põldudele. Ta närtsitab, matab maha, tapab — aga selleks, et uus võiks tõusta. Ta on künd ja rasedus.

Kui ma olin Okeanose sõnade üle põhjalikult järele mõelnud ja mu endasse pööratud pilk jälle välisilma märkama hakkas, nägin kaht suurt jumalannat istumas üsna mu trooni lähedal, üks taevaserval, teine ühe Maa mäe tipus. Esimene oli mu tädi Aphrodite. Ükskõikselt mängis ta valgusevööga, mis ehib ta niudeid. Teine oli mu õde Hera; ta silitas paabulindu. Nad tegid, nagu oleksid sügavas mõttes, aga mõlemad silmitsesid salamahti mind ja teineteist.

Kui Aphrodite märkas, et ma teda vaatan, naeratas ta mulle, ja kui ma ta naeratusale vastasin, tõusis ta, et ära minna. Sinisest läbipaistvast pilvest rüü ei varjanud vähemalgi määral ta täiuslikke vorme. Päikesega palistatud valgusevöö järgis ta puusakaart; võimatu oli vaadata, kuidas vöönarmad vöbelesid jumalanna kõhul, tundmata seejuures ihavärinat. Aphrodite on tõepoolest viimane öötäht hommikutaevas. Oma naeratusega näis ta tahtvat öelda: «Kõige kaunimaid unesid, mida sa öötundidel näed, võid koidikul minu peal täide viia. Piisab sellest, kui julged.»

Juba ma tõusin, et talle järele minna, kui ma paabulinu kohevil saba tagant märkasin oma õe Hera tumedat, tähelepanelikku ja tarka pilku. Ma lükkasin Aphrodite ülesotsimise edasi; aga kogu see päev panin ma oma töödesse rohkem indu kui enne. Ma nõudsin maailmalt taas toimekust; ja jumalad sosistasid: «Paistab, et Zeus on hea tuju tagasi saanud.»

Õhtune rahu ja jahedus hakkas juba maale laskuma, ehkki oli veel päevavalge, kui Aphrodite end taeva vastaspoolel näitas. Nüüd kandis ta roosat rüüd, veel läbipaistvamat kui hommikul, ja oli vöö külge õmmelnud särendavaid litreid. Ma ei saa öelda, et Aphrodite riietuks alati kõige maitsekamalt; tahan vaid öelda, et tema rikkalikud, julged ja alati vahelduvad ehted ei lase tal iialgi märkamatuks jääda. Kuid ta suurim rikkus ja ta kõige suurem julgus tuleb ilmsiks siis, kui ta end pidu-ehteist vabastab. Seda ta poolenisti tegigi, kui ta oma õhtuvoodile istus. Paljad rinnad taeva poole, naeratas ta

mulle. Tema ümber ei olnud veel ainustki tähte. Meie pilgud alustasid juttu.

«Kas ei ole mina see lootus, keda sa kogu päev jälitasid?» ütlesid ta silmad. «Kas ei ole ma lubatud tasu su tööde eest?»

«Tule siis minu juurde,» vastasin talle laugudega, «ja kaunista mu ööd.»

«Ei, mitte niikaua, kui see tüütu Hera kangekaelselt sinu trooni juures istub ja meid oma paabulehvikuga tagant jälgib. Aga tule sina ise minu juurde siia asemele. Me mähime ennast pimeduselinadesse. Ma annan sulle joo-vastust ja puhkust...»

Puhkust? Oojaa! Ilus lubadus küll! Ma pole iial, kogu oma armukarjääri kestel üle elanud pingutavamaid ööde. Ja uskuge mind, see polnud iharus, millega Aphrodite mind ära kurnas. Ta rääkis endast, lakkamata, kuni hommikuni. Päike säras juba taevas, kui ta ikka veel rääkis.

See ei võinud teisiti ollagi! Ta oli maganud terve päeva, et olla kaunis, et olla värske, et vallata kõiki võluvahendeid minu võrgutamiseks, minu lõbustamiseks, minu vallutamiseks, nagu ta ütles. Ja ta kavatses ka kogu järgneva päeva magada. Näis, nagu oleks puhkus tema jaoks hoole ja pingutuse asi, milleks ta end sundis, nagu teised end tööle sunnivad. Sama lugu oli kõigi ta ehetega. Kui palju muret ja vaeva, et saavutada täiuse näivust! Ja kellele oli määratud kõik see suur vaev? Muidugi mulle; selleks, et olla minu silmis vääriliselt meeldiv.

Sel õhtul oli ta tumedapäine. Aga järgmisel päeval võis ta, nagu ta ütles, olla ruuge või blond. Ta teadvat, kuidas värvi muuta. Ta loputab juukseid meres; ta peseb neid ainult temale tuntud taimede mahlaga; ta laotab need pilve peale ja püsib tundide kaupa liikumatult, taludes päikeselööska. Ma ju tahan teda blondina näha? Ma polnud sõnagi öelnud; aga juba oli see otsustatud asi. Järgmisel päeval teeb ta selle kangelasteo ja muudab end blondiks Aphroditeks. Oo, kas võis jumalate kuningas endale veel kuulekamata orjatori leida?

Hetkeks näis ta nagu ka minu tööde vastu huvi tundvat.

«Mida sa täna tegid?» küsis ta. «Mida sa tegid, et ma võiksin su peale uhke olla?»

Ta rääkis, nagu kuulusin juba talle. Minu vastust ta muide üldse ei kuulanud. Ta teadis liigagi hästi, mida ma

vajan, et õnnelik olla. Armastust ei saa petta ja tema oli ju armastus puhtal kujul. Ma vajavat enese kõrval jumalannat, kelle hiilgus suurendaks minu võimu alamate üle. Välg, mis mu valduses on, sisendab neile hirmu, tema naeratus aga tagavat mulle nende ustavuse. Eks ole me loodud teineteise jaoks — mina, kõige vägevam jumal, ja tema, kõige kaunim jumalanna? Ta olevat otsustanud kuuluda ainult minule.

Mulle tundus, et kätte on jõudnud hetk täita seda nii magusat soovi, ning surudes teda enese vastu, tõendasin ma talle, et tal pole enam tarvis mingeid pingutusi teha, et viia mind soovitud piirini. Tema langetatud laugude ja ekstaatilise naeratuse järgi, mida nüüd näitas kuu viltune kiir, otsustasin ma, et ta on valmis. Juba olin vallandamas ta vööd, kui ta äkki hakkas rääkima oma isast.

Ma olen teile juba jutustanud, millisest vahust ja milistel asjaoludel Aphrodite on sündinud. Ühest küljest selatab see, miks ta ennast nii tähtsaks peab; teades end olevat taeva sigitatud, on maailm Aphrodite arvates loodud tema ümber tiirlema. Aga kas see oli siis niisuguste asjade meenutamiseks sobiv hetk? Oleks veel selleks, et mälestada meie kummagi traagilist sündi ja orvusaatust, et sellest heldida ja tunda end niiviisi teineteisele veelgi lähemal; aga ei. Juttu tuli hoopis pärandusajast.

Tethyse käsutada on tema abikaasa Okeanose loendamatud aarded ja tema palee merede põhjas on kubinal täis ürgrikkusi; Amphitrite jagab Poseidoniga merede kuningviiki. Metisel on mälestused ja kahe allikaga org; Demeteril loodus, lilled ja ohtrad viljasaagid. Kõik jumalannad on kindlustatud; ainult Aphrodite polnud tema enda jutu järgi jagamisest osa saanud.

«Kas ülim ilu ja igavene võime süüdata kirge pole siis väärtuslik omand?» küsisin mina. «Kõik surematud jumalannad ja samuti surelikud naised kadestavad sind kiivalt.»

«Kadedus on oht, ja mitte varandus,» ütles Aphrodite. «On vaja, et ilugi saaks mingit tribuuti, mis kinnitaks tema üleolekut kõigest muust.»

Ta teadvat, ta olevat kuulnud, et tema isa Uranose nüüd hävitatud palee oli tehtud värvilistest läbipaistvatest kividest, mis valgust imelistes helkides vastu peegeldavad. Ta olevat kuulnud, et veel praegugi on mägede põues varjul vääriskive, ükssilmade ja sadakäte loomingut. Kas on tõsi, et smaragdijst, safiirist ja rubiinist kiirgab ürgset jõudu ja

et igas kalliskivis on erinevat laadi kasulik energia peidus? Kuidas küll Uranos oskas ametüstis ja krüsoliidis, lasuliidis ja opaalis tahkeks muuta kõik valguse koostisosad ja teemandis kristalliseerida valguse enda? Ja kas pole igal taevatähel maapealseks vasteks oma eriline kivi?

«Nad on ju kõik ikka nagu natuke isa töö,» ütles Aphrodite nii hardal häälel, et see võis silmast pisara välja võtta.

Ennää, ta ei nõudnud mälestuseks midagi muud kui neid värvilisi kive. Need oleksid talle kaitseks ähvardava kadeduse vastu. Eks olnud see tagasihoidlik palve ja ega mul ometi ei jätku karmust neid talle keelata? Aphroditel oli kavatsus ömmelda need kivid tollesama vöö külge, mille pannal mulle juba väga keeruline tundus ja mille kallal mu sõrmed närviliselt püsisid.

Andestage mulle, oh surelikud mehed, see lubadus, mille ma talle andsin. See läks teile kalliks maksma.

Aga tuline, nagu ma olin, ja lihtsameelne, nagu teie tänini olete, mõtlesin, et niiviisi rahuldatud Aphroditel ei tohi nüüd enam muud meeles olla kui armastus. Niisuguseid pettekujutelmi ta hetkeks tõesti sisendas, sest ta päästis oma vöö üleva vabadusega ja ilmse heameelega ise valla.

«Ja nõnda ma sündisin merest,» ütles ta, lastes rüül langeda. «Ma olen Anadyomene.»

Ta ei jätnud mulle aegagi oma imetlust väljendada. Oli ju nii loomulik, et teda imetleti! Juba oli tal peas teine mõte, veel üks nõue — seekord mere suhtes, kus oli olnud ta häll. Ta tahtis, et kingiksin talle midagi, mis meenutaks merd, oh, nii tühise asja, peaaegu eimidagi: nimelt austri. Ma olin talle juba kinkinud teemandi; võisin pealekauba anda ka selle vagura molluski.

Oh mu vaesed lapsed, kui paljudel teist on lõhkenud süda, kui püüdsite talle neid neetud pärlikarpe või otsisite nende seest seda kallist võõrkeha!

«Pärl on nimelt minu hammaste sarnane,» sosistas Aphrodite õrnalt mu õlale naaldudes, «ja pärlmutter minu sõrmeküünte sarnane. Ja teised jumalannad ei saa iial minuga võrdseks.»

Ja juba sööstis see pidurdamatu lobiseja teiste jumalannade kallale, kes tema jutu järgi — ja veel iseäranis need, keda ma olin armastanud, — kannatasid viimne kui üks mõne puuduse all, mis kõik ära rikkus. Eks olnud Deme-

teri lohakus juba liig mis liig. Demeteri käed — kas ma olen vaadanud tema käsi? Kas on tõsi, et õnnetul Eury-nomel on kalapuusad? Ja kuidas Themis, kes on muidugi väga tark, aga nii rohmakas ja nii külm, oskas minu kirge lõkkele puhuda?

«Ma ei tea täpselt, kuidas ta seda lõkkele puhus, aga ma tean, et ta seda rahuldab.»

Pidin ma seda ütlema! Juba ründas Aphrodite mind küsimustega armastamisviiside kohta, mida iga mu vallutus kasutanud oli. Aga ta andis vastused ise. Kas sai siin muide üldse kõnelda vallutustest? Hoopis mina, oma vägevuse koormast rõhutatud suur loll, olin see, kes ennast iga kord vallutada laskis. Ükski neist jumalannadest polnud õigupoolest minu vääriline. Ja Aphrodite kinnitas mulle enesekindla ägedusega, et nende sülelustes ei võinud ma iialgi tõusta pimestavasse kõrgustesse. Tema — ja armukade! Kelle peale? Kas on siis võimalik armukade olla nende peale, kes sinust silmanähtavalt madalamal on?

Jah, mu pojad, ma tean! Ma oleksin pidanud kahmama paraja pilve ja sellest talle suutropi keerama, või siis tõusma ja jätma ta üksinda sonima. Aga öö teisel kolmandikul pehmitub tahe, kuigi iha on veel kange. Loodad ikka, et kohe järgmisel hetkel teed kaotatud tunnid tasa. Ja Aphrodite silmad töötasid seda järelejätmata. Lõpuks on teda ju nii kaunis vaadata, kui ta istub, üks jalg välja sirutatud ja teine kõverdatud, nii et võrratu põlv löikab tähistaevast nurga välja. Ta on alasti, ta on järeleandlik, kõik on selge. Ja kui ta sõnad käivadki närvidele, on ta hää kõrval kaunis kuulda. Pole muud kui oodata täieliku kooskõla hetke. Usaldavalt otsib jumalanna teie kätt, põimib oma haprad sõrmed teie omadega ühte. Kes julgeb näidata jõhkrust ja kaotada nii lähedal olev nõusolek?

Teid muidugi ei üllata, et murelik Priapos on Aphrodite poeg. Aga mina ei ole tema autor.

Kui olin ta huulilt riivamisi saanud suudluse, rohkem suudluse lootuse kui suudluse enda, hüüdis ta sedamaid:

«Nüüdsest peale tahan mina olla ainus! Vannu mulle, et ma jään ainukeseks!»

Piinlik nõue! Aga jälle oli Aphrodite ise see, kes vastas. Ta ei vajanudki töötust. Ta teadis, et nüüdsest peale ma lihtsalt ei saa kuuluda kellelegi muule kui temale; mu armetud mälestused tuhmuvad ja ükski jumalanna ei suuda mind nüüd enam kiusatusse viia.

«Ma olen su ainus, sest ma kehastan kõiki. Ma olen vulgaarse ja labase armastuse Aphrodite Pandemos. Me paaritume kõige harilikumal viisil keset välja nagu tahumatu kitsekarjus tahumatu karjustüdrukuga või nagu meremees, kes, sadamasse jõudnud, paaritub esimese ettejuhtuva teenijaplikaga.»

«Hea küll, olgu pealegi, hakkame siis sellega peale.»

Aga ta ohjeldas mind käesurvega.

«Ma saadan sind kõigis su lahinguis; ma olen Aphrodite Nikephore, sinu võidutooja.»

«Mis relv sul on,» imestasin ma, «millega sa mind aidata võid?»

«Minu armastus ja sinu õhin mind lakkamata vallutada... Ja sinu pärast saan ma ka emaks; ma lasen oma kauneid niudeid paisuda, kannatan välja sünnitusvalud. Mulle antakse nimeks Venus Genitrix; neitsid, lesed, sigimatud naised palvetavad minu poole, et ma neile kingiksin selle raske õnne.»

Siinkohal jäin mõtlikuks ja kujutlesin teatava murega järeltulijaid, keda ma selle pöörasega võiksin saada.

«Iial ei lase ma sul tüdida,» jätkas ta. «Sest ma olen ka veel kiimaline ja häbitu hetäär Anosia. Ma annan ennast sulle looma kujul. Ma teen ennast mullikaks, emaesliks või uteks. Või siis võtan naise kuju ja lasen sul ennast tooreks kargamiseks muuta jääraaks või pulliks või onageriks.»

Ennäe, kus õige kummalisel kujul taas ilmusid Uranos Ristaja viimased katsetused!

«Ja siis, taas oma kõige üllamal kujul, ühineme me kõigi teiste jumalate nähes, sundides neid meie ümber paarituma, nagu oleksid nad meie eneste sajas peeglis lõpmatu-seni paljundatud kujutis. Meie mängude leidlikkus pimestab meid endid.»

Õo jõudis lõpule. Idas kumas koit; Aphrodite aga jätkas raugematu visadusega oma fantaasiate ja unelmate kirjeldamist.

«Ma olen Aphrodite Porne, keda sa kohtled jõhkralt, kes pakub oma keha nagu kaupa ja kellelt sa võid nõuda kõige alandavaid hellitusi.»

«Mõni teine võiks seda mulle odavama hinna eest pakuda,» mõtlesin endamisi.

«Aga ikka olen ma ka Aphrodite Urania, üleva, puhta, ebamaise, taevase armastuse Aphrodite...»

Jõudsin järeldusele, et olen selle üheainsa ööga juba küllaldaselt määral niisugust armastust maitanud. Ma tean, kurnatud ja rahuldumata, kuid täiesti ihadeta. Aga temast lahkumisega oli tükk tegemist. Ma pidin vast tundma õppima ahastavat Aphroditet, keda keegi ei mõista, ägavat Aphroditet, tingivat Aphroditet.

«Jää,» ütles ta, mul põlvede ümbert kinni võttes. «Ma ei ilm võib oodata. Ma annan sulle rohkem kui terve universum. Ah, just nüüd lootsin ma õnnelikuks saada.»

Et ma aga kangekaelselt minema tikkusin, muutus ta teotatud Aphroditeks ja hüüdis:

«Nii et jumalate kuningas isegi ei vägistanud mind terve pika öö vältel!»

Pilvetrepi alla minnes hõikasin talle üle öla:

«See, kes tahab esimene olla, ei sobi omasugusega.»

Nõnda me lahkusime teineteisest, ühteviisi rahulolematud nii teineteise kui ka iseendaga.

Hiljem on Aphrodite korduvalt kinnitanud, et kõik olevat sõltunud ainult temast, ja et kui ta vaid oleks tahtnud, siis... Mina võin väita sedasama. Jumalate nõukogus on meie suhted viisakad, aga ametlikud ja täis umbusaldust.

Tihtiigi on avaldatud imetust, miks minu armukestest hulgas ei ole Aphroditet. Mõned ei suuda üldse mõista, miks ma teda oma abikaasaks ei valinud ja oma trooni jagama ei kutsunud. Pealtnäha, nagu öeldakse, oleme ju teineteise jaoks nagu loodud!

Eks küsige tublilt ja töökalts Hephaistoselt, mu vanimalt pojalt; see õnnetu laskis tal end ära võrgutada ja nautus temaga; eks küsige neilt arvututelt armukestelt, kes tal olid; las nad ütlevad teile, kelle jaoks Aphrodite on nagu loodud!

Oh ei, uskuge mind, surelikud; pigem inetu — mul on ka niisuguseid olnud: pika armukarjääri eest tuleb maksta —, pigem loll, pigem käpard, viriseja, tulehark, üleliia truu, ükskõik kes, ainult mitte see iseendasse ja üksnes iseendasse armunud iludus!

Kui ta võtab inimese kuju, imetlege ta juust, ta rindu ja luupekseid, ta näojume helki, ta liigutuste võlu, ta hääle muusikat; jälgige teda näitelaval, kuhu ta suurepäraselt sobib, näidates end iga päev isesugusena, aga alati iseendaks jäädes.

Aga kui te minu moodi olete, jätke tema ja enese vahele illusioonide kaitsevöönd. Sest kui tema näitepoodiumiks

muutub tõeline elu, siis saab tast Helena, Phaidra või Pasiphae.

Ta peab ennast ainult jumalate armastuse vääriliseks, ta tahab, et need end tema orjadeks kuulutaksid; kui aga tööga on orjad saanud — kas nad siis veel tema armastust pälvivad? Eks ole õige, Menelaos? Eks ole õige, Theseus? Eks ole õige, Marcus Antonius? Eks ole õige, Justinianus?

Pettunult annab ta ennast väepealikule, luuletajale, gladiatorile, kirjutajale, gladiatorile, sõjavankrijuhile, karjasele, püüdes veenda igaüht, et tema sülelustes võib elamiseks tõusta. Ta pakub end kas või härjale; eks ole, Minos? Sest midagi mehelikku pole talle võõras.

Õnnetu Aphrodite, kes on igavesti määratud sülelema vaid oma üksindust! Sest oma ihade piiril nõuab ta armastajalt, kes teda embab, et see tunnistaks end eimillekski!

Üürikesel hetkel päevaloojangul ja koidikul võib Venus ennast ainukeseks taevatäheks pidada ja meidki selles veenda. Aga see tema eriline seisund, mida ta meil imetleda käsib, ei too meile mingit kasu, sest kui tema paistab, on maailmas veel või juba päevavalgus.

Kui ma tol hommikul Olümposele tagasi läksin, oli mu näojume hall ja silmalaud paistes. Iialgi pole mu öde Hera, kes nägi mu tulekut, tahtnud tõde uskuda.

Hera päev. Kui ma pole teile suurt midagi rääkinud oma õest Herast, keda teie ka Junoks nimetate, siis sellepärast, et tema kohta on seni olnud üsna vähe öelda. Te teate, et Kronose sisikonnast välja heidetuna sattus ta meie vanema Gaia juurde ja anti siis Okeanose ja Tethyse hoolde, kes ta üles kasvatasid.

Pärast seda ei teinud ta midagi, vähemalt mitte midagi tähelepanuväärset. Jumalate nõukogus polnud ta kordagi sõna võtnud. Ta kuulas leplikult ja tõsiselt igaüht. Ta polnud maailma jagamisel midagi nõudnud ega näidanud erilist kalduvust mingil kindlal alal. Ta ei tükkunud ka kedagi töös abistama, jättis kolde Hestia hoolde ega seganud Demeterit, kes rassis aias. Siiski ei jätnud ta laiskleja muljet ja tõusis alati varakult.

Heral on raske ja lopsakas lainetav must juus, mida ta hoolega kammib ja palmitseb. Kaunis on liigutus, millega

ta juuksed vallandab ja pead kuklasse heites seljale lan-
geda laseb. Olin seda liigutust vahel õhtuti märganud ja
sellest heldinud. Aga kas Hera ei teinud meelega nii, et
ma teda märkaksin?

Hera täiuslikult sümmeetriliste kulmukaarte alt vaata-
sid suured mandlisilmad, mis on värvilt rohelise ja halli
vahepeal ja mida sa imetled, sellal kui nad sind uurivad.
Tema alati hoolega volditud tuunika jätab täiesti vabaks
võrratud käsivarred ja varjab sujuva drapeeringu alla
kaunis raskepärased laiad puusad.

Niisiis, tol hommikul, kui ma üsna ebaauliselt Aphrodite
juurest tulin, leidsin ma Hera Olümpose lävelt. Kas ta
ootas mind? Igatahes ei lasknud ta seda välja paista ja
näis sügava tähelepanuga maailma uurivat.

Ma vajasin seltsi ja meelelahutust. «Tule,» kutsusin
teda. «Lähme alla inimeste hulka.»

Hera astus minuga ühte sammu. See on väga oluline
võime. Ta pole nende jumalannade hulgast, kes kõndida
tipivad, silmad laiali ringi vahivad, ühtelugu seisma jää-
vad ja sunnivad sind sammu aeglustama, või hakkavad
hingeldama või ripuvad su käevangus nagu kehastunud
etteheide. Hera ja mina astusime ühes taktis, me võisime
ümbrust vaadata, me võisime vestelda.

Kreeka polnud tookord just päris see, mis tänapäeval.
Mõned maavärisemised, iseäranis need, mis seal varsti
hiiglaste kuritahtlikul kavatsusel toimusid, kujundasid
kohati ümber ta pinnaehituse. Ja inimenegi polnud see,
kelleks ta on muutunud läbi nii pikkade dramaatiliste ja
pingutavate aegade, nende arvukate andide kaasabil, mida
mina ja mu lapsed talle hiljem tegime.

Kreeka saatus oli alles algeos. Aga juba tollal oli leebus
ja päteetika seal läbisegi; nii lähestikku oli traagilise
moega mägi ja vagur tasandik, juba tollal kõrvutusid vil-
jatud kaljueendid ja haljad orud, lookles lõputult uuenev
sopiline rannajoon, maa ja vesi tungisid kõikjal teinetei-
sesse, uhke kalju tükkis ette, kaval vesi pugus sisse, ala-
lõpmata vaheldus valguse värv, horisont ei kujutanud sel-
get piirjoont nähtava ja nähtamatu vahel, vaid hajus
terveks silmapiiride järgnevuseks, üha udusemaks ja udu-
semaks nagu teadvuse tagamaa, ning kõik see kokku lõi
niisuguse hea maa, kus inimene võis ennast tundma
õppida, kujundada ja ülendada.

Kreeka on nii väike; aga teie käsi on ka väike; ometi

on sinna märgitud kõik: teie tuleviku madalikud, teie või-
mete mäetipud, teie armastuste kokkujooksvad rajad,
ähvardavate ohtude ristid; teie peopesas koondub ja leiab
rakenduse kogu teie energia; teie tibatillukesed sõrmed
kompavad ja pigistavad, uuristavad ja plaanivad, model-
leerivad ja ehitavad kõik teie teosed.

Nähtuna sellelt kõrguselt, kust jumalad vaatavad,
on Kreeka just nagu käsi. Ta on inimsoo käsi, toimekas
pihk, kus kaotatud kuldajastu ähmaste mälestuste ja ehi-
tada oleva uue kuldajastu ideaalloomuse vahel kõik algas
või uue alguse sai.

Kreeka on inimese mõõt, või õigemini, ta on inimese
mõotu. Looduse ähvardused ei ületa seal inimesele taluta-
vat piiri, elementide tragöödiad ei ületa seda raja, mida
inimene teadvust säilitades võib välja kannatada. Mägi on
kõrge, järsk, raskesti ligipääsetav, aga tippu jõuda on
aliski võimalik. Kõrbeline kiltmaa pole iial nii lai, et rän-
daja ei leiaks sealt varjulist allikat, enne kui ta nõrkeb.
Kodune meri, mis ilma murdlaineta palistab piiniasalusid
või on väljade jätkuks, kutsub purjetama naaberlahte,
järgmisele neemele, läbi kuldse udu nähtavale saarele, ja
igal seiklusel on oma astmestik.

Teistsugusel, olgu niiskemal või päikesest liialt vaeva-
tud maal inimene otsekui sulaks ära, upuks vohava loo-
duse taignasse või pudeneks laiali nagu liiv. Teisal jälle,
liiga avarail lagendikel või siis halastamatu kliimaga
latuskraadidel suudab inimene püsima jääda, midagi ette
võtta või vallutada ainult sadade või miljonite kaupa
koondudes, et võita kaugusi, jagu saada looduse hiiglas-
likkusest, kaitset leida tujuka ilmastiku vastu; ta muutub
inimesest inimesteks, sabivaks arvutute sammude ja
tegude mitmekordseks massiks.

Kreekas jääb inimlik tegu ainsuslikuks ja kannab alati
omaenese tähendust. Iga viinamarjakasvataja, kes musti
kobaraid tõrde puistab, on üks teatav viinamarjakas-
vataja; iga ketraja, kes teepervel oma värtnat keerutab,
on see ketraja; laps, kes nutab, on see orb, sõdur, kes
möödub, oda õlal, on see sõdur.

See ainsuslikkuse iseloom, mida inimese tegu seal oman-
dab, tegi Kreekast müütide maa, pani teda looma reegleid
lgaveseks eeskujuks inimestele suhetes nii omasugustega
kui kõigi universumi nähtavate või salajaste jõududega.
See on Kreekamaa Saatus.

Iialgi varem polnud need asjad mulle nii selgeks saanud kui tol varakevadisel päeval, kus ma jalutasin oma õe Heraga. Peab olema kahekesi, et paremini näha ja mõista, tingimusel, et su kaaslane samuti oskab näha ja mõista, et tema mõte sobib kokku sinu mõttega nii nagu tema samm sinu sammuga. Väljendust leides saab siis põgusa mulje juurde kaalu ja kestvust; nähtust ja öeldust, öeldust ja vastatust põimub siidine kangas, mille lõimelõngad on ühe ja koelõngad teise peos ja milles maailma värvid särama löövad.

Mind üllatasid Hera rohked teadmised ja mõistlik viis, kuidas ta neid kasutas. Ta näis olevat kõigest teadlik. Küsisin, kust see asjatundlikkus pärit on, ja sain teada, et minu valitsuse algusest peale oli ta kavakindlalt õppima hakanud. Teda olid harinud Mälu ja Themis. Paistis, et ta oli osanud võita mu esimeste armsamate, isegi Metis Ettevaatliku usalduse ja sõpruse. Ta kõneles neist jumalannadest õiglaselt ja aupaklikult. Aga milleks kõik see suur õppimisvaev, sest näiliselt ei teinud ta ju midagi?

«Ma valmistasin ennast ette,» vastas ta kuidagi hahameelselt.

Ja mina veel mõtlesin endamisi: «Valmistas ennast ette! Milleks?» Mõnikord olen ma tõesti liiga lihtsameelne.

Hera oli loonud suhted ka mu tütardega, muusade, aastaaegade ja parkadega ning kinnitas, et armastab neid. Teatavat reserveeritust ilmutas ta ainult kõvakäelise Athena suhtes.

Talle olid teada kõik minu teod valimistest saadik. Nende põhjusi eritledes väljendas ta imetlust, et mul korraga nii palju töid käsil on.

«Viimasel ajal on mu õhin tublisti kahanenud,» vastasin.

Tema polnud seda märganud. Täheandab, ma olin siis veel tugevam, kui ta arvas, sest nähtavasti oskasin ma oma nõrkusi peita...

Ta meenutas, kuidas ma titaanidega löödud lahingu ajal tema nähes olin käsitsenud välku; ta imetles mind ja ma usun, et see imetus oli siiras. Miks oleks ta muidu nii väga mulle meeldida püüdnud?

Ei kulunud kaua, kui ma hakkasin teda pidama kõige targemaks, kõige täiuslikumaks kõigi noorema põlve jumalannade hulgas. Ja kui tugev ta seejuures oli! Ta uhke valitsejasamm ei jäänud põrmugi aeglasemaks.

Oh mis õnnelik päev! Tundsin end iseendaga ja universumiga leppinud olevat. Alates tühisest põrnikast ja lõpetades päikesega oli kõik nii meeldiv, armastusväärne, tegevusele õhutav ja sobis oma kohale harmoonilises sümfoonias.

Milline nauding on teha kaugeleulatuvaid plaane, kui sind targalt kuulatakse, kui sobiv ja kaasaegamisega esitatud küsimus õhutab neid edasi arendama!

Kas ma kavatsen Olümpose jäädavalt oma residentsiks valida?

«Seni ma kõhklesin,» vastasin Hera küsimuse peale. «Aga täna, nähes Kreekat sellisena, nagu ta on, arvan, et tema kõige kõrgem mäestik peab minu asupaigaks jääma.»

Hera kiitis selle heaks. Olümpos oli mulle siamaani soodus asukoht olnud. Ka tema armastavat Olümpost. See avar mägede amfiteater on jumalate nõukogu istungiteks nagu loodud.

«Ja kui sinu kõige suuremad kavad, nagu sa ütled, on seotud inimesega, siis pole paremat kohta, kus jälgida Uranose lõpetamata meistritööd ja seda täiendada.»

Kuid tema oma kujutluses nägi Olümpost luksuslikumalt väljaehitatuna ja leidis, et mind peaks seal ümbritsema arvukam, usinam ja keerukama hierarhiaga õukond. Tal näis olevat organiseerimisannet.

Pange tähele, mu pojad, nii komplitseerivad teatavad naised teie elu, tehes end selle läbi asendamatuks. Nad ajavad teie majapidamise nii suureks, et te ei tule enam ilma nendeta toime.

«Vahetevahel võiksime korraldada jumalatele pidustusi, mis annaksid neile tunnistust sinu kõikvõimsusest ja oleksid inimestele pidude eeskujuks.»

Selle jalutuskäigu eufoorias ei märganud ma seda esimest «meiet» — niivõrd loomulikult kõlas see. Hera ja mina sammusime kõrvuti. Mererannas silmasime kalameest, kes küpsetas sütel äsjapüütud kalu.

Elu neli sammast. Mere kaldal süüdatud lõke — see on loo-
Õnnelik Kalur. duse nelja elemendi ühine armupidu. Ja ma pihin teile: ükski vaatepilt ei või jumalate silmale meeleepärasem olla.

Ma olen teile juba öelnud, et miski ei sünni muidu kui vaid kahe vastandliku jõu külgetõmbest, mis hävivad kol-

mandas, uues reaalsuses. Ja nii hakkasite te arvama, et Arv on triaad.

Aga praegu pean teile avaldama, et vaja on koguni nelja jõudu, mille teineteist täiendavad antagonismid vahetpidamata hävinevad ja ümber paiknevad, et kindlustada elu jätkumist.

Sest triaadi kolmas element oleks vaid külgetõmbe puudumine, lõplikule üksindusele määratud tühi abstraktsioon, kui ta omakorda poleks temast erineva neljanda jõu paariline, ründaja ning rünnatav, sööja ja söödav.

Ja kui kolm on kogu looduse Arv, siis neli on igasuguse elu nähtamatute alussammaste Arv.

Ärge seda unustage, kui te läbi mitmesuguste läätsete püüate uurida seda, mis teie mõõdu suhtes on lõpmata väike või lõpmata suur, või üritate koguni tungida oma enese geenide saladusse.

Aga ärge ka unustage, et iga kolme nagu neljagi element on omakorda kolmetahuline, olenevalt sellest, kas ta esineb oma printsiibi, oma ilmingu või oma olematuse kujul. Nii on kolm üheksa ja neli kaksteist...

Ma tean teie hulgas mõndagi sellist, kes ei hakka kaua pead murdma, vaid leiab siit jalamaid õigustust salasoo vile pidada rohkem naisi kui ainult üht. Kui nii, siis olgu tal sallivust mõista neidki jõudusid, mis tõukavad mõnikord tema naist süttima ja põlema teises tules, armukese süleluses...

Niisugused ja veel paljud muud asjad ilmuvad jumalaile lihtsas viinapuuväätide lõkkes, mis põleb mere kaldal.

Meie Heraga mõistsime teineteist tol päeval nii täielikult, et lugesime kõike teineteise pilgust. Ühekorraga kahandasime oma mõõtmed inimlike dimensioonideni ja lähenesime käsikäes kalamehele ja tema lõkkele.

Kalur palus meil istet võtta ja pakkus meile kala. Ta oskas seda teha lihtsa õilsa liigutusega, mida võib märgata vaid nende juures, kellel pole midagi, või nende juures, kellel on kõik, tõeliste vaeste ja tõeliste kuningate juures.

See kalamees käsutas nagu isevalitseja muinasjutuliste aardeid, mis polnud väikeste naeruväärsete omandite kombel piirdega ümbritsetud. Tema oma oli liiv, kus ta meil palus istet võtta, ammendamatu meri, kust ta osavad käed olid kala püüdnud, pihutäis hõõguvaid süsi, mida ta kamaluga mõnest naabermajast oli toonud, ja tuul, mis

ahutas leeki. Sel kohal ja sel lühikesel hetkel oli ta looduse nelja elemendi absoluutne monarh.

Ta ei esitanud meile ainsatki küsimust ja kohtles meid ääretu lugupidamisega. Kreeklase silmis võib igas ränduris peituda jumal. Ja kreeklasel on õigus; eksituses olete hoopis teie, kerglased pilajad.

Iialgi, kõigil oma käikudel, mida inimkuju mantli varjul olen teinud, pole ma maitsnud mahlakamat, hõrgumat rooga kui need äsjapüütud kalad, praetud omaenese rasvas, soolatud omaenese soolaga, vürtsitatud rohtude lõhnaga, mis lõkkes põlesid; söime isukalt, natuke sõrmi ja huuli kõrvetades.

Kui me lõpetanud olime, tänas kalamees meid.

«Miks sa tänad meid, kalur?» küsisin temalt. «Meie peame hoopis sinule tänulikud olema.»

«Sellepärast, et võisin vaadata kaht noort, ilusat, rõõmsat ja armastuses liidetud inimest; sellepärast, et tänu teile ei tunne ma end enam iialgi vaesena, sest mina, kellel midagi pole, üksiklane, võisin anda neile, kellel on kõike küllalt.»

Vaatasime Heraga teineteisele silma; meie käed otsisid teineteist, ja meie sõrmed, sõestunud kalasoomustest alles tahmased sõrmed põimusid ühte.

Mida ma teile alles nüüdsama arvu neli kohta ütlesin? Oli ilusate kätega Hera; olin mina, Zeus; oli armastus. Oli vaja veel neljandat elementi, seda kalurit, et armastus meile tõelisuseks muutuks ja elu jõud liikuma hakkaksid.

Õnnelikud paarid, kes te reisite Kreekas, pidage ikka ja alati meeles, et meie, jumalad, ei mõtle alati oma kuju ise välja. Selleks, et õigel hetkel saaks tehtud õige tegu, poeme teie eneste teadmata sageli teisse. Ja siis, olgu rannal, mis on samasugune kui sada teist, või teel läbi mõne valgete majadega aleviku, või kasina toidulaua taga kuskil tolmava maantee ääres, või lihtsalt küpressi all, mille ladvateravik poolitab taevavõlvi, valdab teid äkki sõnusetamatu rõõm, mis on korraga leek ja rahu. Aeg muutub nii kergeks, kõik nii teis endis kui ümberringi on teie meelest puhas õnn; ja te tahate, et selline seisund iial ei lõpeks.

See vaimustuse hetk on meie juuresolek. Te ei osanud märgata aupaistet, mis teid ümbritses; aga mõni tähelepanelik pilk on seda tabanud. Lapse, täiskasvanu või rauga

käsi ulatab teile roosi või raske violetse viinamarjakobara, sirutub mööduva jumala poole, kes te olete.

Mitte raha ei oodata teilt, vaid pilku, mis hellitaks majakatust, lapse palet, põrsast, kes ruigab küna ees, õnne lähedalolek on alati õnnistav.

Kalurile, kes oli meid toitud, tegin suurima kingituse, mida minu arvates oli võimalik teha; see polnud ootamatu varandus, ei au ega kõrge amet, isegi mitte ülestähendustes edasi elav nimi, et meie kohtumist mälestada; talle sai osaks olla Õnnelik Kalur, elada heas läbisaamises looduse elementidega, rahul valguse ja liivaga, rahul mere igaväse õõtsumisega, rahul laitmatult tehtud kaluritööga; ma kinkisin talle hea kehalise ja hingelise tervise, mis võimaldab inimesel, olgu ta koht maapealses riigis milline tahes, tunda end kuninglikult; ma tahtsin, et ta jääks oma elu päevade lõpuni rahule, mitte sellega, et ta on Keegi või Miski, vaid lihtsalt sellega, et ta ON, kuni ta kord kustub keha ja vaim ühekorraga, ilma ülemäärase hirmuta, tuhkjas roidumuses nagu lõke, mis alaneb ja sureb liivasel rannal.

Maailma, teie inimlikku maailma Õnnelik Kalur muidugi liikuma ei pane; aga ta on liikumisele kasulik, seal kui ta pole käivitav jõud, on ta siiski tasakaal. Ta on alati kohal, et avada armastajate silmi armastusele ja esitada vallutajale, tõe teist poolt.

Allikas piiniate Tol ööl ma kinkisin Herale taevatähed, see
all. Kagu. tähendab, ma palusin teda jagada oma
Kihlus. taevast vägevust.

Kuidas see juhtus? Noh, esiteks sellepärast, et armastime teineteist ja meil jätkus ausust seda öelda, niipea kui me sellest teadlikuks saime. See on esimene ja vajalik tingimus. Teiseks sellepärast, et me vastastikku õhutasime kõigiks tähtsateks armuotsusteks tarvilikku pettekujutlust, nagu peaksid kõik eelolevad päevad olema samasugused nagu see, mille me äsja olime läbi elanud.

Kõik muu on paljas juhus.

Ärge uskuge jutte, nagu oleksin ma läbi kukkunud Hera vägistamise katses ja nagu oleks ta soostunud ainult lubaduse eest tõsta teda maailma kuningannaks. Need, kes teile sellist muinasjuttu rääkisid, otsisid kindlasti vaid õigustust omaenese nõrkustele.

Armastuses tuleb vahel ette, et meile keelatakse seda, mida me nõuame. Aga keegi ei sunni meid andma seda, mida me niikuinii soovime anda. Ning ma poleks valinud abikaasaks jumalannat, kes oleks mulle pakkunud nii madalat tehingut.

Muidugi tantsisime veidi seda loomulikku balletti, kus kaks tõmbuvat jõudu kinnitavad kumbki oma printsiipi, enne kui teineteisesse sulavad, et sellele kokkusulamisele rohkem väärtust ja sära anda.

Kui me kalurist lahkusime, heitsime maha piiniasalus, kus jooksis leige allikas. Hera tahtis seal supelda. Kas pidi see tähendama soovi ennast enne armastust puhastada ja samal ajal anda ennast terveni mu pilkude alla? Vee ja naise vahel on ilmset liitlust, nii nagu mehe ja tule vahelgi.

Põlvitades otse allika suul, laskis Hera veevirve liikuvat kristalli üle oma elevandiluukäsivarte niriseda. Ma vaatlesin ta ülevaid vorme, mis töötasid naudingut ja tugevaid lapsi. Ja äkki tuli mul tahtmine vaadata teda, ilma et ta seda teaks. Ma kadusin.

Algul vaatas ta otsivalt ringi. Eemaldus siis värisedes allikast ja tõstis mureliku pilgu taeva poole. See oli tund, kus valgus kahanema hakkab. Päikesevanker veeres silmapiiri poole ja Aphrodite oli äsja välja ilmunud külmade kalliskivide ehtes, mis ma talle eelmisel ööl kinkinud olin.

Aphrodite! Eks olnud tema see soodustav asjaolu. Poleks olnud Herat, oleksin ma ehk läinud tagasi soniva jumalanna juurde, veel teiseks kurnavaks unetuseööks. Aga kui poleks olnud Aphroditet, kas ma siis oleksin nii kõrgelt hinnanud Hera soliidseid voorusi?

Hera ise aga, rahutu minu kadumise pärast, küsis piiniatelt nõu. Piinia on puu, mis räägib. Vähimagi tuuleõhuga löövad ta okkad värisema, hakkavad sosistama nagu tuhat keelt. Piiniat peab oskama kuulata.

«Kus on Zeus?» küsis Hera. «Kuhu ta läks?»

Aga piiniad mängisid minuga kokku.

«Ei meie tea, meie ei ole näinud,» sosistasid nad. «Oota ja puuduta oma kannatlikkusega ta südant.»

Hera istus mõtlikult kuivanud okaste vaibale, mõistes, et sel hetkel on kogu ta jumalannasaatus kaalul.

Ennäe, üks külmakartlik lind, üks vaene õnnetu lõdisev kevadine kägu, hallid suled kangesti kõnevil, ilmus tema

ette. Saamatult keksles ta oma kollastel jalgadel ja laskis kuulda oma ühetoonilist kutset.

Hera naeratas.

«Vaene väike külmanud ja õnnetu lind, kust pesast sina oled välja kukkunud?» küsis ta kaastundlikul häälel.

Ta võttis linnu pihku, ilma et see vastu oleks pannud, ja surus oma rindade vahele, et teda soojendada. Niipea kui ma ennast nii hüvas paigas tundsin, võtsin taas oma kõige mehisemalt jumaliku kuju.

Aga Hera sulges peo, hoides mu iha kinni seal, kus see oli.

«Kas sa arvad, mu tembutav vend, et ma sind ära ei tundnud?» ütles ta. «Maskeering oli küll üsna hea, aga aastaaega arvestades värisid sa natuke üleliia. Ja miks sa võtsid kõige truudusetuma linnu kuju, kes looduses on? Kas arvad, et olen nii rumal, et ma ei tea, kes on kagu? Tal jätkub püsivust ainult oma emase kaaslaste kutsumiseks, aga niipea kui ta paaritunud on, jätab ta emase maha, nii et sel ei jää muud üle, kui muneda võõrasse pessa väikesi orbusid, kelle saatuseks on kasvada niisama nurjatuks kui nende isa.»

«Hera, Hera, mu kõnekas õde,» vastasin talle, «kui ma niisuguse petterüü endale katteks võtsin, eks siis vaid soovist selgesti öelda, et ringiuitav lind ei tahagi muud, kui lõksu sattuda.»

Hera jäi uuesti tõsiseks.

«Zeus, Zeus, ma tean, et sest hetkest peale, kui ma sinule kuulun, ei suuda ma iialgi enam sinuta olla.»

Miski, mis maailmas mehelikku on, ei suuda niisugusele armuayaldusele vastu panna. Oo, kui erinev oli Hera Aphroditest, kes kinnitas, et mitte iialgi enam ei suuda mina ilma temata olla.

«Ma tean,» jätkas ta, «et teised jumalannad tahavad sind võrgutada ja see läheb neil korda. Ma lepin sellega, ükskõik kui kibedat valu see ka mulle teeks. Sina oled päeva ja valguse kuningas, ja kõik ihkavad osa su hiilgusest. Aga ära anna teistele, palun sind, muud kui päevaseid tunde ja hoia minule ööd.»

«Kui sina täidad mu öid, kaunis Hera, mis vajadust on mul siis päevalgi teisi naudinguid ja teist armu otsima minna?»

Seda öeldakse, seda kõike öeldakse ... enne. Ja usutakse ka. Ja nii see peabki olema.

«Aga tea ka,» jätkasin, «et mul pole enam ühtegi maailmaosa sinule anda. Mu vendade käes on meri, metallid ja surnud. Mälu valitseb mälestust ja Athena mõistust. Kunstid ma jagasin muusade vahel; kalliskivid jätsin Aphrodite sõrmedesse ...»

«Ma ei nõua midagi muud,» ütles ta, «kui õigust sinu kõrval seista, ikka ja alati.»

Asi oli sealmaal! Ma pidin otsustama, mida ma õieti tahan. «Võta naine,» oli öelnud tark Okeanos. Oli saabunud hetk valida sidemete ja igavese otsingu vahel, valida ahelad või kõrb.

Onnelikult aheldasin end, vastates:

«Ikka ja alati.»

Sest niisuguseid kohustusi, mu pojad, võib võtta ainult rõõmuga, rõõmsa veendumusega. Kahetsus tuleb niigi liiga kähku. Ja kui kahetsus riivab teid juba sel hetkel, kui te end seote, siis eelistage parem kõrbet. See pakub rohkem, kui arvata võib. Seal ristuvad rajad, ristuvad jälle ja aina, kus kohtuvad eksirändajad teel mingi ainulaadse saavutuse poole. Mõnikord võib seal isegi päeva-teekonnaks teisega liituda, sammuda kaksiküksinduses tüki maad koos.

Aga kuningatele selline elu ei sobi, ega sobi kellelegi, kes peab mingit ühiskonda valitsema. Ärge usaldage üksildasi vürste, surelikud; nende hulgast tulevad türannid.

Niisiis pidi Hera mu abikaasaks saama. Ta ei saanud sellega õieti midagi peale minu enda, see tähendab, ta võis minuga jagada kõike. Valitsedes Päeva und, sai ta Öö hoidjaks ja käskijannaks kõigi aegade lõpuni.

Jumalate pulm. Kuni selle ajani polnud ühegi jumaliku Saatusel neli paari esimesi sülelusi eriliste pidustustega telge. tähistatud. Kui jumalad ja jumalannad

ühinesid, siis oli see rõõmupäevaks vaid nende enestele. Mina aga tahtsin, et meie pulmapidu peaks kogu maailma.

Enne koitu kutsusin Irise. Nobedalt tõttas ta minu sõnumit laialil kandma. Ja kui tõusis päike, põimused tema teed ümber maa nagu vikerkaartest punutud korv.

Iris ütles jumalatele:

«Zeus kutsub teid oma pulma. On olnud võimujagamise nõukogu. On olnud näljahäda nõukogu; täna tuleb kokku õnnenõukogu.»

Kerge tuulekesega puhusin pilved Olümpose ümber laiali, et inimesed võiksid meid vaadata; andsin käsu, et minu trooni kõrvale seataks veel teine.

Pikkades rodudes saabusid jumalad igast maailma kaarest. Faunid, drüaadid, najaadid ilmusid jõgedest, järvedest, laantest ja ruttasid tantsides ning kareldes pulma. Okeanos ja kaunis Tethys sammusid rahulikult ja naerataval näol, ning iga hetk liitus nendega aina rohkem nende arvutuid lapsi. Niisamuti kerkisid merest vana Nereus ja võluv Doris, seitsekümmend kuus nereiidi nende kannul; seitsmekümne seitsmes, Amphitrite, sammus Poseidoni kõrval, kellel oli oma isiklik ja õige arvaka merehaldjate eskort. Isegi mu vend Hades oli soostunud seks puhuks Allilmast lahkuma; ja Persephone, kellel sellest päevast algas ta iga-aastane maapealne aeg, talutas oma pimedat abikaasat. Muidugi viibis kohal ka meie ema Rhea; aga miks kandis ta niisugusel peopäeval leina-tribuute?

Kui suur mägede amfiteater oli jumalaist tulvil ja päikesevanker kevadtaevasse tõusnud, astusime meie Heraga ette, samal ajal kui muusad liitsid oma hääled mahedaks kooriks.

Valgeis loorides Hera hoidis ühes käes roosat pulma-granaatõuna ja teises elevandiluust valitsuskeppi, mille istus kägu, kes pidi tunnistust andma, et Hera on taltsutanud selle rahutu verega linnu. Tema enese paabulind oli ta kõrval, täpiline saba uhkelt laiali.

Seniajani väga reserveeritud, lausa tagasihoidlik Hera oli nüüd võtnud nii kõrgi hoiaku, ta silmis säras selline võidurõõm, et ma tuleviku peale mõeldes veidi rahutuks läksin. Aga eks olnud minu asi hoolitseda selle eest, et minu mehesõna maksma jääks. Ma olin pähe pannud oma kuldkrooni ja hoidsin peos piksenoolte kimpu. Mu õlal istus kotkas, kuningate lind. Mõned pilajad ütlesid hiljem, et meie ümber oli nagu terve linnukasvatus. Aga uskuge mind, me olime väga ilusad.

Aastaajad ja graatsiad olid meie pruutneitsiteks. Nümid käisid meie eel ja puistasid värskeid lilli; oma kaugest aiast tulnud hesperiidid kandsid korvitäit kuldõunu — pulmakingitust pruudile.

Nagu näete, ei näidanud mu tütred Hera vastu mingit vaenulikkust üles, ja kaugel sellest, et tema uut aujärge kadestada, jagasid nad tema rõõmu. See, et Hera oli osanud

võlta mu teistest armusuhetest sündinud laste poolehoiu, kõneles tema tarkusest. Nii talitab hea abikaasa, naitudes mitte üksi oma mehe, vaid ka tema minevikuga.

Nähes ametisse astuvat uut kuningannat, olid nõukogule saabunud jumalad algul nagu natuke üllatunud, sest eks olnud see tõepoolest kuninganna kroonimine. Hera, kellel veel eile polnud mingit erilist võimu, tõusis nüüd äkki esikohale. Ja ta oli nii kaunis, nii majesteetlik, ta kuningannalikkus nii loomulik, tema õnn nii silmahakkav, et imestus asendus vaimustusega ja jumalad tõusid nagu üks mees, et talle aplodeerida. Tähendab, ma olin teinud õige valiku!

Kui ma siiski kutsusin ka Athena oma trooni juurde, harjunud kohale, kuhu ta seisma jäi, hoides oda ja Aigist, siis näitasin sellega, et kavatsen säilitada tervet mõistust.

Nüüd astus Themis ligi ja küsis:

«Kas on õige, et sa lubasid võtta Hera jäädavalt oma kaaslaseks?»

«Jah,» vastasin mina.

Ja ma küsisin:

«Kas seadus on selle vastu?»

«Selles asjas,» ütles Themis, «on sinu enese sõna seaduseks.»

Ja Heralt küsis ta:

«Kas sa lubasid Zeusile ta alatiseks kaaslaseks jääda?»

«Jah,» vastas Hera.

«Olgu siis jumalad tunnistajaiks, et te olete ühendatud,» ütles Themis.

Tema, kes oli mu teine armastus olnud, ei ilmutanud heakskiitu, laitust ega kahetsust. Ta lihtsalt nentis.

Aga Metis, Demeter ja Mälu ei valitsenud ennast nii hästi.

«Mina olin vist liiga ettevaatlik,» näis mõtlevat esimene.

«Mina vist liiga lihtne ja aval,» mõtles teine.

«Mina olin tema jaoks liiga vana,» mõtles mu leebetädi Mälu.

Ja jumalannade hulgas vahetati nii mõnigi pilk, mis reetis kahetsust, kadedust või tuska.

Sest selle vastastikuse töötuse tõttu, mis oma avalikkusega omandas seaduse jõu, pidi iga jumalanna, kes mind edaspidi püüdis end armastama panna, paratamatult midagi Heralt varastama. Ja ükski, isegi kui tal edu oli, ei saanud vältida seda varjatud alaväärsuse momenti, mida

tunneb varas, võrreldes valdajaga. Ja selles seisneski Hera triumf.

Mu pojad, andku mulle andeks need teie seast, kellele see institutsioon pole mitte alati armulik olnud; need olime tõesti meie, kes abielu välja mõtlesid.

Aphrodite, üleni särav nagu tähtkuju, jagas naeratusi tõestamiseks, et miski ei suuda temalt võtta ilu üleolekut, aga võis aimata, et tal on okas südames.

Kust kostis see nuuksatus, mis kaugetest mälestuseor- gudest hetkeks üles minu kõrvu kostis? Kummardusin alla. Oh jaa! See oli õnnetu kalapuusaline Eurynome, kes vaatas Olümpose poole ja nägi oma unistusi täide minevat, aga kellegi teise jaoks.

Ja see habras kuju, mis mäeharjal vilksatas ja siis jumalate hulka kadus, käes kõver sarv, kust pudenes tuhandeid puuvilju? Kallis väike Amaltheia, ikka lapseohtu — ka sina olid siis kohal.

All maa peal tõid kuningas Melissose ja kuningas Keleose järglased ja nende eeskujul paljud teised vürstid meie auks suure pidulikkusega toredaid ohvreid. Kui palju lihavaid härgi, lillepärijad sarvis, kui palju paksu villaga lambaid veristati altarite pühitsetud kivil; kui palju praevardaid pöörles lõkkeis ja nende tüümiani, loorberi ja rosmariiniga õilistatud lõhn kerkis üles, hellitades meie sõormeid ja meie ebamateriaalseid kõhtusid! Ja kuldsed praekanad, ja õrna lihaga tuvid, ja soojad, hästi jahvatatud nisujahust kakud, ja teravalõhnalised, ületalve hoitud või ka äsja pressitud, veel päris piimased, meega maitsestatud juustud! Oo, mu lapsed, mis küllus ja mis hõrk maik!

Nende paljude aroomide hulgas tundsin vaevata ära lõhnava kala, mille meile oma risutulel pühendas Õnnelik Kalur, üksinda merekaldal; ja kõigi muude ohvriandide seas ei võtnud ma seda sugugi mitte kõige väiksema rahuloluga vastu.

Aga all käimasolevate pidude lärm hakkas juba vaata et meie oma summutama. Sest mõdu, mis meie juures kannab ambroosia nime, lasti koonerdamata voolata esimestesse savikarikatesse; ning ülevad jõud, mis valla pääsesid, panid pööritama nii inimeste kui ka jumalate pea.

Ma silmitsesin oma kaunist Herat. Mõtlesin lastele, kes meil temaga sündima pidid. Oma troonilt vaatasin suurt laudkonda, mis Olümposel oli kujunenud, ja arvutuid in-

meste laudkondi, jumalate laua lõputult korratud varje. Nägin faune naeratamas vete nümfidele; nägin noori surelikke naisi ringi vaatamas tulevase elukaaslase järele ja unistamas pulmadest meie pulmade vaimus. Kui palju suudlusi peidavad sel öhtul põõsad ja kui paljud allikad kuulevad uusi töotusi!

Ma olin õnnelik; sest minu õnn, surelikud, toitub teie unistustest.

«Hera,» kummardusin ma tema poole, «meil sünnib palju poegi. Ma tahan, et vanim neist oleks tugev, ühtaegu leidlik ja töökas, ja abistaks mind tule töödel, et se pistada inimestele arvukaid kinke, mida ma kavatsen neile teha.»

Kujutlus Hephaistosest, jumalikust töölisest, töö jumalast, hakkas minu vaimusilme ees juba piirjooni saama.

Aga Heragi unistas; ta unistas kaunist, vastupandamatust, võimukast jumalast, kelle võidud teda uhkusega täidaksid. Kas pani ta sellesse unistusse liiga ägedat õhinat? Selle vili oli Ares, lahingute jumal.

«Ma tahan,» jätkasin ma, «et meil selle päeva mälestuseks sünniks tütar, kes juhataks tulevase pidusid, oleks nende tseremooniameister ja kallaks jumalaile jooke, mis neid armastusele õhutavad; ma tahan, et ta jääks igavesti neitsiks, säilitaks alatiseks kujutuse sellest, mis sina praegusel hetkel oled. Me paneme talle nimeks Hebe.»

«Sa mõtled jumalate ja meeste peale,» ütles Hera, «aga mina tahan mõelda jumalannade ja naiste peale. Juba ammust ajast kuulen ma neid sünnitusvalude käes ligavat. Meie ühendus oleks neile igaveseks õnnistuseks, kui me sigitaksime jumalanna, kes oleks sünnituste kaitsja, leevendaks nurganaiste piinu ja aitaks lapsi õnnelikult ilmale tuua. Tema nimi olgu Eileithyia. Tänu temale muutub surelike ja surematute jätkuvus kindlustatumaks...»

Sünd, Pidus, Töö ja Sõda, eks sisaldu neis neljas sõnas kogu mu järelpõlve Saatus ja teie Saatus, mu pojad, mis alatasa pöörleb neil neljal teljel?

Vaimusilmas nägin inimpõlvede lõputut jada. Jah, ma olin nii õnnelik, kui üks kuningas olla võib.

Jõudis öhtu. Mu pilk otsis Hekate kolme pilku, ja ma nägin, et ta on minuga päri.

Teie juures maa peal käis pillerkaar, laul ja tants aina edasi. Ja ka jumalad Olümposel laulsid. Graatsiate, aastaaegade ja muusade eskordi saatel liikusime Heraga

meie jaoks ülestehitud tohutu voodi poole. Ja selleks et
meid varjata, laotas end laiali öö nagu paabulinna saba,
miljardi tähega öö, mille ainuvalitseja oli nüüdsest peale
Hera.

Peatus.

Mu surelikud lapsed, lahkugem üksteisest
selle õnneliku mälestuse hetkel. Seet
nagu ma märkan, olen rääkinud kaua, palju kauem, kui
teie olete harjunud kuulama; päikesevanker on vajunud
merre; aeg on jälle Hera juurde magama minna, nagu seda
juba nii palju aastatuhandeid on tehtud. Kurv küll! Kõik
ööd pole pulmaööd. Eks tõlkigu see minu tõust mees, kes
tundis ära mu hääle, need sõnad teie keelde. Ja kui tema
jutt teie meelest on saamatu, konarlik, kohati hämar ja
vastuolusid täis, ärge siis põhjake teda ega manage mind.
Inimeste lombakas keeles ei ole jumalate keele kõiki var-
jundeid. Ainult iseenese sees, kui te pühade sõnade mõtte
üle juurdlete või unistate, võite parimal juhul hetkeks
tabada mõnda maailmade muusika kooskõla.

Vahest võtan mina, Zeus, jumalate kuningas, inimeste
jumal, homme jälle istet Delphi leekivpunaste kaljude
orus või Olümpia värisevate piiniate all, seal teie kõige
kaunimate teoste säilmete juures või hoõpis Nauplia
kuldlahe käärus, ning jätkan oma ja ühtlasi teiegi lugu.

Toimetaja O. Samma

Toimetuse kolleegium: V. Beekman, V. Ilus, O. Jõgi, U. Laht,
O. Ojamaa ja R. Sirge

Toimetuse aadress: Tallinn, Harju t. 1, tel. 492-54; 407-82.

Trükkimisele antud 29. III 1968. Trükiarv 22 000. Kohila Paberivabriku trüki-
paber nr. 2, 84×108, 1/32. Trükipoognaid 5. Formaadile 60×90 kohaldatud trü-
kipoognaid 8,4. Arvestuspoognaid 8,02. MB-01641.

Tellimise nr. 863.

Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk t. 40/42.

Hind 30 kop.

На эстонском языке

Издательство «Периодика»

Библиотека «Лооминг» № 14–16 (542–544)

Морис Дрюон

Воспоминания Зевса

Перевод с французского